

Måndagen den 28 maj

Kl. 10.30

*Ändrad företags-
beskattning*

§ 1 Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs

Socialutskottets betänkanden

1978/79:42 om uppskov med behandlingen av visst ärende till riksmötet
1979/80

1978/79:46 om uppskov med behandlingen av visst ärende till riksmötet
1979/80

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 3 Ändrad företagsbeskattning

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1978/79:57 med anledning av propositionen 1978/79:210 om ändrad företagsbeskattning jämte motio-
ner.

Regeringen (budgetdepartementet) hade föreslagit i propositionen 1978/
79:210 att riksdagen skulle anta vid propositionen följande förslag till

- 1 lag om allmän investeringsfond,
- 2 lag om allmän investeringsreserv,
- 3 lag om upphovsmannakonto,
- 4 lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
- 5 lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,
- 6 lag om ändring i lagen (1941:416) om arvskatt och gåvoskatt,
- 7 lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt,
- 8 lag om ändring i lagen (1951:763) om beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst,
- 9 lag om ändring i lagen (1960:63) om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst,
- 10 lag om ändring i lagen (1967:94) om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

"I propositionen läggs fram förslag om ändrade regler för beskattning av företag. Förslaget, som bygger på företagsskatteberedningens slutbetänkande (SOU 1977:86 och 87) Beskattning av företag, berör två huvudområden inom företagsbeskattningen. Det första området gäller möjligheten för olika kategorier av rörelseidkare att bygga upp obeskattade reserver (skattekrediter) och att skattemässigt fördela inkomster mellan olika år. Det andra huvud-

området avser frågor rörande s. k. kedjebeskattnings inom bolagssektorn samt koncernbeskattning.

Enligt nuvarande regler kan obeskattade reserver byggas upp i första hand genom nedskrivning av lager och – såvitt gäller aktiebolag och ekonomiska föreningar – genom avsättning till investeringsfond för konjunkturutjämning. I propositionen föreslås att de nuvarande allmänna lagernedskrivningsreglerna skall kompletteras med en möjlighet till lönebaserad reservering. Syftet med denna nya bas för bildande av skattekrediter är bl. a. att ge löneintensiva företag ökade möjligheter att hålla sysselsättningen uppe även under förlustperioder. Förslaget innebär närmare bestämt att den som bedriver rörelse eller jordbruk kan få avdrag för belopp som avsätts till en s. k. resultatutjämningsfond. Avsättningen får uppgå till högst 20 % av beskattningens lönesumma. I fråga om fysiska personer som bedriver rörelse eller jordbruk (egenföretagare) får avsättning göras med – förutom 20 % av lönen till anställda – högst 15 % av egenföretagarens inkomst före fondavsättningen.

Avsättningen till resultatutjämningsfond utgör ett alternativ till lagernedskrivning. Ett företag som yrkat avdrag för sådan avsättning har därför inte rätt att till någon del utnyttja de allmänna reglerna för lagernedskrivning. För att förhindra obehöriga skatteförmåner genom uppdelning av verksamhet på flera formellt fristående företag föreslås vidare att lagernedskrivningsrätten skall gå förlorad även om ett närstående företag har gjort avsättning till resultatutjämningsfond.

F. n. får högst 40 % av årsvinsten sättas av till investeringsfond. En förutsättning för att avsättningen skall vara avdragsgill är att 46 % – för ekonomiska föreningar 40 % – av det avsatta beloppet betalas in på ett räntelöst konto i riksbanken. I propositionen föreslås att utrymmet för fondavsättningen ökas från 40 % till 50 % av årsvinsten samt att det belopp som skall betalas in till riksbanken höjs från 40 % resp. 46 % till 50 %. Samtidigt föreslås att den relativt sällan utnyttjade möjligheten att göra avsättning till investeringsfond för skogsbruk avskaffas genom att skogsfonder och rörelsefonder slås samman.

I propositionen föreslås vidare att ett investeringsfundsliknande system skall införas för egenföretagare. En egenföretagare skall enligt förslaget kunna sätta av högst hälften av inkomsten av rörelsen eller jordbruket till en s. k. allmän investeringsreserv. För att avdrag skall medges för avsättningen krävs att egenföretagaren betalar in ett belopp motsvarande hela avsättningen på en särskild bankräkning (allmänt investeringskonto). Den allmänna investeringsreserven får enligt förslaget i princip utnyttjas endast för investeringsändamål, dvs. för anskaffning av maskiner och andra inventarier samt för arbeten på byggnader och markanläggningar m. m. Under de första fem åren efter avsättningen är investeringsreserven bunden, vilket innebär att reserven inte får utnyttjas utan tillstånd av regeringen eller annan myndighet. Sedan denna femårsperiod har gått till ända får reserven utnyttjas utan tillstånd för investeringsändamål under en ny femårsperiod. Tio år efter avsättningen skall eventuellt kvarvarande del av reserven tas upp till

beskattning. Om en egenföretagare tar ut medel från investeringskonto utan att använda motsvarande del av reserven för ett tillåtet investeringsändamål återförs reserven till beskattning. Samtidigt beskattas egenföretagaren i regel för ett särskilt tilläggsbelopp.

De föreslagna bestämmelserna om allmän investeringsreserv innehåller särskilda regler för yrkesfiskare. En yrkesfiskare skall sålunda kunna använda investeringsreserven fritt under hela tioårsperioden. Dessutom föreslås att kravet att investeringsreserven skall utnyttjas för investeringsändamål inte skall gälla i det fall då en yrkesfiskare har drabbats av en inkomstminskning. I en sådan situation skall yrkesfiskaren utan tillägg kunna återföra reserven t. ex. för bestridande av löpande driftkostnader.

För kulturarbetare föreslås ett inkomstutjämningsystem av skogskontomodell. Förslaget innebär i huvudsak att en kulturarbetare, som visst år har fått en ovanligt hög inkomst, kan fördela beskattningen av en del av inkomsten på de därpå följande sex beskattningsåren. Tekniskt sett görs denna inkomstutjämning på det sättet att kulturarbetaren får avdrag för belopp som betalas in på ett särskilt bankkonto (upphovsmannakonto). Beloppet beskattas när det, senast efter sex år, betalas ut från banken. Den föreslagna inkomstutjämnningen knyts till ersättningar som den skattskyldige uppbär i egenskap av upphovsman enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk och som skattemässigt skall redovisas som intäkt av rörelse.

Propositionen innehåller också förslag om en tekniskt inriktad översyn av reglerna för nedskrivning av lager. För att förhindra missbruk genom förvärv av s. k. bokslutslager föreslås att de allmänna lagernedskrivningsreglerna inte skall gälla om det är uppenbart att den skattskyldige har förvärvat visst varuparti för annat ändamål än den vanliga verksamheten. Vidare föreslås att lager av djur på jordbruksfastighet eller i renskötselrörelse skall värderas med utgångspunkt i en uppskattad genomsnittlig produktionskostnad för djuren och inte – som f. n. – på grundval av djurens genomsnittliga marknadsvärde.

Det i Sverige tillämpade systemet för beskattning av bolagsinkomster innebär bl. a. att aktiebolagen först beskattas för sina vinster och att beskattning därefter också sker hos aktieägarna när vinstmedlen delas ut (dubbelbeskattning). I ett sådant system kan vinstmedel, som slussas mellan två eller flera bolag innan de delas ut till de slutliga bolagsägarna, bli beskattade i tre eller flera led (kedjebeskattnig). När medlen förs mellan svenska bolag, är kedjebeskattningen i stor utsträckning upphävd. I propositionen föreslås viss ytterligare inskränkning av kedjebeskattningen i dessa fall.

Kedjebeskattnig kan också uppkomma när ett svenskt moderbolag uppbär utdelning från utländskt dotterbolag. Genom de dubbelbeskattningsavtal som Sverige har ingått med andra länder har denna form av kedjebeskattnig reducerats eller eliminerats. Vi saknar dock avtal med vissa länder där svenska företag gör betydande investeringar. I propositionen föreslås att en möjlighet skall öppnas att medge dispens från kedjebeskattnig

ningen i de fall då avtal saknas.

Propositionen innehåller också förslag om ändring i koncernbidragsreglerna. F. n. kan ett företag få avdrag för koncernbidrag som lämnas till vissa närstående företag inom samma koncern men däremot i regel inte för bidrag som lämnas direkt till koncernföretag som inte är på samma sätt närstående. Det är dock möjligt att med bibehållen avdragsrätt föra koncernbidrag etappvis genom en koncern till sådana företag. När koncernbidrag på detta sätt går i flera led genom koncernen, uppkommer särskilda problem vid den kommunala beskattningen. För att komma till rätta med dessa problem föreslås i propositionen att avdrag i betydligt större utsträckning än hittills skall kunna medges för koncernbidrag som lämnas direkt till företag utanför närståendekretsen. Samtidigt upphävs möjligheterna att med avdragsrätt föra koncernbidrag genom flera led.

Inom näringslivet förekommer inte sällan att ett företag bedriver verksamhet genom s. k. kommissionärsföretag. Enligt nuvarande regler får kommissionärsföretagets vinst redovisas hos huvudföretaget även om motsvarande vinstöverflyttning genom koncernbidrag inte skulle ha tillåtits. I propositionen föreslås att sådan vinstöverflyttning till huvudföretaget i fortsättningen skall godkännas bara i de fall då förutsättningarna för avdrag för koncernbidrag är uppfyllda.

I propositionen läggs slutligen fram förslag om vissa ändringar i bestämmelserna om aktiebolagens rätt till avdrag på nyemitterade aktier, det s. k. Annell-avdraget. Syftet med ändringarna är att bättre än hittills anpassa avdragsreglerna till bestämmelserna om dubbel- och kedjebeskattning.

De nya reglerna avses i huvudsak bli tillämpliga första gången vid 1981 års taxering. Det föreslås dock att avdrag för avsättning till allmän investeringsreserv och uppskov med beskattning för insättning på upphovsmannakonto skall kunna medges redan vid 1980 års taxering. Den nya dispensregel som avser utdelning från utländskt dotterbolag föreslås bli tillämplig på utdelning som har blivit tillgänglig för lyftning efter utgången av år 1978.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna
1978/79:2656 av Jan Bergqvist (s) och Lennart Pettersson (s),

1978/79:2657 av Erik Hovhammar (m) och Marianne Karlsson (c),

1978/79:2658 av Stig Josefson m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att medge företag med begränsade lager rätt att välja mellan nuvarande metod med nedskrivning till 40 % å varulager och företagsskatteberedningens förslag om nedskrivning å varulager till 55 % och avsättning med 20 % på lönesumman och 15 % av egenföretagarnas egna inkomster före fondavsättning,

2. att medel avsatta till allmän investeringsreserv skulle kunna tas ut för

investering ett år efter utgången av det år insättning verkställts och vara uttagna senast sex år efter samma tidpunkt,

1978/79:2659 av Göthe Knutson m. fl. (m),

1978/79:2660 av Karl Leuchovius m. fl. (m),

1978/79:2661 av andre vice talmannen Tage Magnusson m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att egenföretagare gavs rätt att fritt disponera den allmänna investeringsreserven även under de första åren efter avsättningen utan särskilda krav på tillståndsgivning,

2. att 4 § tredje stycket i förslaget till lag om allmän investeringsfond skulle avslås,

3. att punkten 2 sjunde stycket anvisningarna till 41 § kommunal-skattelagen skulle ges av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande att bestämmelserna om begränsning av möjligheterna att tillämpa supplementärregel I skulle ges den utformningen att – i de fall supplementärregel I skulle tillämpas – lagrets värde vid beskattningsårets utgång skulle ökas med värdet av sådana lagertillgångar som avyttrats till ett närstående företag,

1978/79:2662 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. besluta i enlighet med vad som i motionen anförts om arbetstagares rätt att väcka förslag om användning av investeringsfond,

2. med avslag på propositionens förslag i berörd del besluta om en resultatutjämning med lönekostnaderna som bas i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. besluta om en begränsning av lagernedskrivningen i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. med avslag på propositionens förslag om rätt till avsättning till allmän investeringsreserv hos regeringen i enlighet med vad som anförts i motionen begära en utredning om möjligheterna att utvidga rätten att använda investeringsfondssystemet även till egenföretagare,

5. med avslag på förslagen i propositionen i berörda delar besluta i enlighet med vad som anförts i motionen om värderingen av djur,

6. med avslag på propositionens förslag i berörda delar besluta i enlighet med vad som i motionen anförts om upphovsmannakonto,

7. besluta i enlighet med vad som i motionen anförts om företagsskattens höjd samt den kommunala beskattningen av företagens nettovinster,

8. besluta som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts om avdrag för representation,

9. besluta avslå propositionens förslag om särskilda regler för yrkesfiskarnas användning av investeringsreserver,

Nr 157

Måndagen den
28 maj 1979

*Ändrad företags-
beskattning*

1978/79:2663 av Per Olof Sundman (c) och Sven Johansson (c),

1978/79:2664 av Ingegerd Troedsson m. fl. (m),

*Ändrad företags-
beskattning*

1978/79:2665 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att höja bolagsskatten med 10 procentenheter till 50 %,
2. att ta ut en allmän arbetsgivaravgift, dock med undantag för kommuner och landsting, beräknad på företagens omsättning så att den under budgetåret 1979/80 inbringade minst 6 000 000 000 kr.,
3. att hemställa hos regeringen om tilläggsdirektiv till den nyligen tillsatta kommittén för utredning av olika former av bruttoskatter (Dir 1979:28) i enlighet med vad som anförts i motionen,
4. att hemställa hos regeringen om skyndsamt utredning av möjligheterna för en demokratisering av besluten om obeskattade reserveringar inom företagen i enlighet med vad som anförts i motionen,
5. att avslå propositionen 1978/79:210 i vad gällde
 - a) förslaget om lönebaserad reservering genom s. k. resultatutjämningsfond,
 - b) förslag till lag om allmän investeringsfond och lag om allmän investeringsreserv,
 - c) förslaget till lag om upphovsmannakonto och hos regeringen hemställa att denna i stället skulle utarbeta och utfärda anvisningar i enlighet med vad som föreslagits i motionen,
 - d) den föreslagna skattefriheten för utdelning från utländskt dotterbolag till svenskt bolag,
 - e) den föreslagna utvidgningen av dispensregeln i 43 § 3 mom. kommunalskattelagen,
 - f) de föreslagna utvidgningarna av möjligheterna till avdrag för koncernbidrag till företag utanför den s. k. närståendeaktskatten,
 - g) den föreslagna dispensregeln avseende tillämpningen av de nya anvisningarna angående beskattningen av de s. k. kommissionärsbolagen,
6. att hos regeringen hemställa om förslag till begränsning av möjligheterna till skattefria fonderingar inom företagen via avskrivnings- och nedskrivningsmöjligheter i enlighet med vad som anförts i motionen,
7. att upphäva lagen om särskilt investeringsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt och lagen om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning från den 1 juli 1979,
8. att punkt 1 femte stycket anvisningarna till 54 § kommunalskattelagen skulle erhålla av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande att för skattefrihet för utdelning på aktier från dotterföretag skulle krävas att moderföretagets innehav av aktier i dotterföretaget motsvarade 35 % eller mer av röstetalet för samtliga aktier i det utdelande företaget eller att ägarföretaget kunde visa att innehavet hade direkt anknytning till eller väsentlig betydelse för ägarföretagets verksamhet,
9. att hemställa hos regeringen om förslag till åtgärder för undvikande av

att upplupna vinstmedel undgick beskattning vid etablerandet av organisationsförhållanden enligt kommunalskattelagen och lagen om statlig inkomstskatt,

10. att mellan sjätte och sjunde styckena i 35 § 3 mom. kommunalskattelagen ett nytt stycke infördes med den lydelse motionärerna föreslagit (avseende beskattning av realisationsvinst vid aktieöverlåtelser mellan koncernföretag),

11. att upphäva förordningen om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning, den s. k. Annell-lagen, från den 1 juli 1979,

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:241 av Kerstin Andersson i Hjärtum (c) och Kerstin Göthberg (c),

1978/79:348 av Hans Wachtmeister m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen beslutade att hos regeringen begära förslag till inkomstutjämning för fiskare enligt vad i motionen anförts,

1978/79:413 av Rune Johnsson i Mölndal m. fl. (c, m, fp), vari hemställts att riksdagen beslutade hemställa hos regeringen att yrkesfiskare bereddes möjlighet att skattefritt avsätta medel i speciella resultatutjämningsfonder liknande skogskonto,

1978/79:415 av Stig Josefson m. fl. (c),

1978/79:581 av Gunnar Johansson (m),

1978/79:680 av Birgitta Hambræus m. fl. (c),

1978/79:828 av andre vice talmannen Tage Magnusson (m) och Ingegerd Troedsson (m),

1978/79:833 av Per-Eric Ringaby (m),

1978/79:837 av Ingegerd Troedsson (m),

1978/79:1133 av Margareta Andrén (fp) och Esse Petersson (fp),

1978/79:1137 av Gösta Bohman m. fl. (m),

1978/79:1140 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c),

1978/79:1150 av Sven Lindberg m. fl. (s), vari hemställts

1. att riksdagen hos regeringen begärde en utredning med uppdrag att se över skattelagstiftningen inom jord- och skogsbruket i syfte att stoppa

Måndagen den
28 maj 1979

*Ändrad företags-
beskattning*

markspekulationen och öka utbudet av skogs- och jordbruksfastigheter,

2. att riksdagen i anslutning härtill som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande utredningens inriktning och syfte,

1978/79:1155 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställdes

1. att riksdagen beslutade godkänna de riktlinjer för stimulans av företagens forsknings- och utvecklingskostnader genom avdrag vid beskattningen och bidrag vilka föreslagits i motionen,

2. att riksdagen till Särskilda bidrag till företagens forsknings- och utvecklingsarbete för budgetåret 1979/80 under åttonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

3. att riksdagen beslutade att den statliga bolagsskatten fastställdes till 45 % för aktiebolag m. fl. och 36 % för ekonomiska föreningar m. fl. fr. o. m. den 1 januari 1980,

4. att riksdagen beslutade om möjligheten att använda investeringsfonder för forsknings- och utvecklingsarbete i enlighet med företagsskatteberedningens förslag,

1978/79:1164 av Margaretha af Ugglas (m), såvitt nu var i fråga (yrkandet 2),

1978/79:1621 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att höja bolagsskatten med 10 procentenheter till 50 % och till följd härav anta av motionärerna framlagt förslag till lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,

2. att ta ut en allmän arbetsgivaravgift, dock med undantag för kommuner och landsting, beräknad på företagets omsättning så att den under budgetåret 1979/80 inbringade minst 6 000 000 000 kr.,

1978/79:1624 av Gösta Bohman m. fl. (m),

1978/79:1656 av Erik Hovhammar m. fl. (m),

1978/79:1709 av Tage Adolfsson m. fl. (m),

1978/79:1723 av Karl Leuchovius m. fl. (m),

1978/79:1734 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandena 1 och 3) hemställdes att riksdagen beslutade

1. att spärreglerna i fråga om uppdelning av inkomsterna mellan makar i gemensamt företag och lön till barn från föräldrars företag fick i princip den lydelse de hade före riksdagens beslut den 17 december 1976 och att de nu föreslagna reglerna skulle tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1979,

3. att reglerna för beskattning av bilförmån för fåmansbolagsdelägare

fr. o. m. den 1 juli 1979 fick den lydelse de hade före riksdagens beslut den 17 december 1977,

1978/79:1735 av Lennart Pettersson m. fl. (s),

1978/79:1737 av Gunde Raneskog (c) och Arne Persson (c),

1978/79:1740 av Karl-Erik Svartberg m. fl. (s), vari hemställt att riksdagen beslutade att införa skattemässig resultatutjämning för yrkesfiskare enligt skogskontomodellen,

1978/79:1741 av Sven-Olov Träff (m) och

1978/79:1743 av Sven-Olov Träff (m).

Utskottet hemställde

1. beträffande avslag på lönebaserad resultatutjämning m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2665, yrkandet 5 a,

2. beträffande utformningen av lönebaserad resultatutjämning att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2662, yrkandena 2 och 3, och med anledning av propositionen 1978/79:210 i motsvarande del skulle bifalla motionen 1978/79:2658, yrkandet 1,

3. beträffande resultatutjämning genom företagskonto att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1709,

4. beträffande supplementärregel I att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2661, yrkandet 3, skulle bifalla propositionen i motsvarande del,

5. beträffande avslag på nya regler för värdering av djur m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2662, yrkandet 5,

6. beträffande utformningen av värderingsreglerna att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79:415, 1978/79:1723 och 1978/79:2660 i den mån de inte kunde anses besvarade med vad utskottet anfört skulle bifalla propositionen i motsvarande del,

7. beträffande avslag på allmän investeringsfond att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2665, yrkandet 5 b i motsvarande del,

8. beträffande samrådsförfarande i fråga om allmän investeringsfond att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79:2661, yrkandet 2, och 1978/79:2662, yrkandet 1, skulle bifalla propositionen i motsvarande del,

9. beträffande allmän investeringsreserv m. m. att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79:2665, yrkandet 5 b i motsvarande del, och 1978/79:2662, yrkandena 4 och 9, skulle bifalla propositionen i motsvarande del,

10. beträffande ianspråktagande av allmän investeringsreserv m. m. att riksdagen med anledning av motionerna 1978/79:2658, yrkandet 2, och 1978/79:2661, yrkandet 1, samt propositionen beslutade att medel avsatta till allmän investeringsreserv fick – utan beslut av regeringen eller arbetsmarknadsstyrelsen – tas i anspråk sedan minst två år förflutit efter utgången av det

Nr 157

Måndagen den
28 maj 1979

*Ändrad företags-
beskattnings*

år då inbetalning senast skulle ha gjorts och att de skulle ha betalats ut sedan sju år förflutit från utgången av det år då visst belopp senast skulle ha betalats in,

11. beträffande särskilt tillägg vid återförande av investeringsreserv att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2664 skulle bifalla propositionen i motsvarande del,

12. beträffande skattemässig resultatutjämning för fiskare att riksdagen med bifall till propositionen i motsvarande del skulle avslå motionerna 1978/79:348, 1978/79:413 och 1978/79:1740, samtliga motioner i den mån de inte var tillgodosedda med vad utskottet anfört,

13. beträffande avslag på upphovsmannakonto att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2665, yrkandet 5 c,

14. beträffande upphovsmannakontots utformning att riksdagen med avslag på motionerna 1978/79:2662, yrkandet 6, 1978/79:2659 och 1978/79:2663 skulle bifalla propositionen i motsvarande del,

15. beträffande uppfinnare att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:680 i den mån motionen inte kunde anses tillgodosedd med vad utskottet anfört,

16. beträffande översyn av skatte- och avgiftsreglerna för kulturskapare att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1137 i den mån motionen inte kunde anses tillgodosedd med vad utskottet anfört,

17. beträffande dubbelbeskattning av aktieutdelning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1164, yrkandet 2,

18. beträffande skattefrihet för aktieutdelning att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2665, yrkandet 8, skulle bifalla propositionen i motsvarande del,

19. beträffande utdelning från utländskt företag att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2665, yrkandet 5 d, skulle bifalla propositionen i motsvarande del,

20. beträffande koncernbidrag att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2665, yrkandena 5 e och 5 f, skulle bifalla propositionen i motsvarande del,

21. beträffande kommissionärsföretag att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2665, yrkandet 5 g, skulle bifalla propositionen i motsvarande del,

22. beträffande representation att riksdagen skulle avslå

a. motionen 1978/79:241,

b. motionen 1978/79:1133,

c. motionen 1978/79:1737,

d. motionen 1978/79:2656,

e. motionen 1978/79:2662, yrkandet 8,

23. beträffande forskning och produktutveckling att riksdagen skulle avslå

a. motionen 1978/79:1155,

b. motionen 1978/79:1624,

c. motionen 1978/79:2657,

24. beträffande fåmansföretag att riksdagen skulle avslå
 - a. motionen 1978/79:1734, yrkandena 1 och 3,
 - b. motionen 1978/79:1743,
25. beträffande förlustutjämnning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:828,
26. beträffande avdrag för framtida kostnader att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:837,
27. beträffande realisationsvinstbeskattning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2665, yrkandet 10,
28. beträffande bolagsskatt m. m. att riksdagen skulle avslå
 - a. motionen 1978/79:1621,
 - b. motionen 1978/79:2665, yrkandena 1 och 2,
29. beträffande höjd bolagsskatt för affärsbanker att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1735,
30. beträffande avdrag för B-andelskapital i ekonomisk förening m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1140,
31. beträffande Annell-lagen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2665, yrkandet 11,
32. beträffande kontantmässig redovisning i rörelse att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:581,
33. beträffande kompanjonsförsäkring att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:833,
34. beträffande konsolideringsmöjligheter för vissa företag att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1656,
35. beträffande avdrag på grund av stöld av kontanter att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1741,
36. beträffande markspekulation m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:1150,
37. beträffande lagernedskrivning m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2665, yrkandena 3, 4, 6, 7 och 9,
38. beträffande enhetlig företagsskatt m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2662, yrkandet 7,
39. beträffande författningsförslagen att riksdagen till följd av vad utskottet anfört och hemställt skulle anta de i propositionen framlagda förslagen till
 - a. lag om allmän investeringsfond,
 - b. lag om allmän investeringsreserv med de ändringar att 6 och 7 §§ skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse,
 - c. lag om upphovsmannakonto,
 - d. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370), med de ändringar att 41 d § och punkt 2 av anvisningarna till 41 § kommunalskattelagen skulle erhålla av utskottet föreslagen lydelse,
 - e. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,
 - f. lag om ändring i lagen (1941:416) om arvskatt och gåvoskatt,
 - g. lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt,
 - h. lag om ändring i lagen (1951:763) om beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst,

i. lag om ändring i lagen (1960:63) om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst,

j. lag om ändring i lagen (1967:94) om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande utformningen av lönebaserad resultatutjämning m. m. av Erik Wärnberg, Valter Kristenson, Tage Johansson, Rune Carlstein, Olle Westberg i Hofors, Curt Boström och Bo Forslund (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

a. att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2658, yrkandet 1, och med anledning av propositionen 1978/79:210 i motsvarande del skulle bifalla motionen 1978/79:2662, yrkandet 2,

b. att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2662, yrkandet 3, hos regeringen begärde förslag om en successiv begränsning fr. o. m. 1981 års taxering av rätten till nedskrivning av varulager i enlighet med vad i motionen anförts,

2. beträffande supplementärregel I av Kurt Söderström (m) och Ingegerd Troedsson (m) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med avslag på propositionen i denna del skulle bifalla motionen 1978/79:2661, yrkandet 3,

3. beträffande värdering av djur m. m. av Erik Wärnberg, Valter Kristenson, Tage Johansson, Rune Carlstein, Olle Westberg i Hofors, Curt Boström och Bo Forslund (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa under 5

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2662, yrkandet 5, skulle avslå propositionen 1978/79:210 i motsvarande del och hos regeringen begära förslag till nya regler för värdering av djur i enlighet med vad i motionen anförts,

under 6

att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:415, 1978/79:1723 och 1978/79:2660,

4. beträffande samrådsförfarande i fråga om allmän investeringsfond av Erik Wärnberg, Valter Kristenson, Tage Johansson, Rune Carlstein, Olle Westberg i Hofors, Curt Boström och Bo Forslund (samtliga s) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen i motsvarande del och med avslag på motionen 1978/79:2661, yrkandet 2, skulle bifalla motionen 1978/79:2662, yrkandet 1,

5. beträffande allmän investeringsreserv, ianspråktagande av sådan reserv m. m. av Erik Wärnberg, Valter Kristenson, Tage Johansson, Rune Carlstein, Olle Westberg i Hofors, Curt Boström och Bo Forslund (samtliga s) som

ansett att utskottet bort hemställa

under 9

att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:2662, yrkandena 4 och 9, och 1978/79:2665, yrkandet 5 b i motsvarande del, skulle avslå propositionen 1978/79:210 i motsvarande del,

under 10

att riksdagen skulle avslå motionerna 1978/79:2658, yrkandet 2, och 1978/79:2661, yrkandet 1,

under 12

att riksdagen med anledning av motionerna 1978/79:348, 1978/79:413 och 1978/79:1740 hos regeringen skulle begära ett förslag till resultatutjämning för fiskare enligt skogskontometoden,

6. beträffande representation mom. 22 av Kurt Söderström och Ingegerd Troedsson (m) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reserverna angiven lydelse,

7. beträffande forskning och produktutveckling av Erik Wärnberg, Valter Kristenson, Tage Johansson, Rune Carlstein, Olle Westberg i Hofors, Curt Boström och Bo Forslund (samtliga s) som ansett att utskottet under 23 bort hemställa

att riksdagen skulle

a. bifalla motionen 1978/79:1155, yrkandena 1 och 3, och avslå motionerna 1978/79:1624 och 1978/79:2657,

b. med bifall till motionen 1978/79:1155, yrkandet 2, till Särskilda bidrag till företagens forsknings- och utvecklingsarbete för budgetåret 1979/80 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

c. lämna motionen 1978/79:1155, yrkandet 4, utan åtgärd,

8. beträffande fämansföretag av Erik Wärnberg, Valter Kristenson, Tage Johansson, Rune Carlstein, Olle Westberg i Hofors, Curt Boström och Bo Forslund (samtliga s) som ansett att utskottet under 24 a bort hemställa

att riksdagen skulle bifalla motionen 1978/79:1734, yrkandena 1 och 3,

9. beträffande markspckulation m. m. av Erik Wärnberg, Valter Kristenson, Tage Johansson, Rune Carlstein, Olle Westberg i Hofors, Curt Boström och Bo Forslund (samtliga s) som ansett att utskottet under 36 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1150 hos regeringen skulle begära en utredning med uppdrag att se över skattelagstiftningen inom jord- och skogsbruket i syfte att stoppa markspekulationen och öka utbudet av skogs- och jordbruksfastigheter samt i anslutning härtill som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om utredningens inriktning och syfte,

10. beträffande enhetlig företagsskatt m. m. av Erik Wärnberg, Valter Kristenson, Tage Johansson, Rune Carlstein, Olle Westberg i Hofors, Curt

Boström och Bo Forslund (samtliga s) som ansett att utskottet under 38 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2662, yrkandet 7, skulle fatta principbeslut om en för hela landet likformig företagsbeskattning i enlighet med vad i motionen anförts och hos regeringen begära förslag till erforderliga författningsändringar utformade i överensstämmelse med motionärernas förslag,

beträffande författningsförslagen

11. av Erik Wärnberg, Valter Kristenson, Tage Johansson, Rune Carlstein, Olle Westberg i Hofors, Curt Boström och Bo Forslund (samtliga s) som ansett att utskottet under 39 bort hemställa

att riksdagen med anledning av vad som anförts och hemställts i motionerna 1978/79:1155, yrkandena 1 och 3 (reservation 7), 1978/79:1734, yrkandena 1 och 3 (reservation 8), samt 1978/79:2662, yrkandet 1 (reservation 4), yrkandet 2 (reservation 1), yrkandet 4 (reservation 5) och yrkandet 5 (reservation 3), skulle

A. anta de i propositionen framlagda förslagen till

a. lag om allmän investeringsfond, med den ändringen att 4 § skulle erhålla av reservanternas föreslagen lydelse,

b. lag om upphovsmannakonto,

c. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) med de ändringar att

dels ingressen skulle erhålla av reservanternas föreslagen lydelse,

dels 20 §, 41 d §, 42 §, punkt 2 av anvisningarna till 20 §, punkt 1 av anvisningarna till 22 §, punkt 11 av anvisningarna till 29 §, punkt 13 av anvisningarna till 32 §, punkt 2 av anvisningarna till 41 § samt anvisningarna till 42 och 52 §§ skulle ha av reservanternas föreslagen lydelse,

d. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt med de ändringar att

dels ingressen skulle erhålla av reservanternas föreslagen lydelse,

dels 10 § 2 mom. skulle ha av reservanternas föreslagen lydelse,

e. lag om ändring i lagen (1941:416) om arvskatt och gåvoskatt,

f. lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt,

g. lag om ändring i lagen (1951:763) om beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst,

h. lag om ändring i lagen (1960:63) om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst,

i. lag om ändring i lagen (1967:94) om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning,

B. anta av reservanternas framlagda förslag till

a. lag om ändring i förordningen (1973:421) om särskilt forskningsavdrag vid taxering till statlig inkomstskatt,

b. lag om statligt forskningsbidrag,

12. av Kurt Söderström (m) och Ingegerd Troedsson (m) som ansett att

utskottet under 39 bort hemställa

att riksdagen med anledning av vad som anförts och hemställts i reservationen nr 2 skulle anta de i propositionen framlagda förslagen till

- a. lag om allmän investeringsfond,
- b. lag om allmän investeringsreserv,
- c. lag om upphovsmannakonto,
- d. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) med den ändringen att punkt 2 av anvisningarna till 41 § skulle erhålla av reservanternas föreslagen lydelse,
- e. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,
- f. lag om ändring i lagen (1941:416) om arvskatt och gåvoskatt,
- g. lag om ändring i lagen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt,
- h. lag om ändring i lagen (1951:763) om beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst,
- i. lag om ändring i lagen (1960:63) om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst,
- j. lag om ändring i lagen (1967:94) om avdrag vid inkomsttaxeringen för viss aktieutdelning.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

1. beträffande upphovsmannakontots utformning av Kurt Söderström (m) och Ingegerd Troedsson (m),
2. beträffande dubbelbeskattning av aktieutdelning av Kurt Söderström (m) och Ingegerd Troedsson (m).

CURT BOSTRÖM (s):

Herr talman! I den socialdemokratiska partimotionen 2662, väckt med anledning av propositionen om ändrad företagsbeskattning, som vi nu har att behandla har vi inledningsvis redovisat partiets principiella syn på företagsbeskattningen.

Även om vår ambition är att begränsa talartiden så här i slutskedet av sessionen, har jag ansett det nödvändigt att med några ord beskriva vår grundläggande uppfattning i den här frågan.

Bolagsbeskattningen i vårt land kännetecknas av en hög skattesats på företagets redovisade nettovinster. F. n. är det fråga om ca 55 %. Men kombinerat med de relativt generösa regler som gäller för konsolidering och fondering har den effektiva skattebelastningen på företagets vinster under senare år uppgått till drygt 20 % – således inte fullt hälften av den skattesats som nominellt gäller för den redovisade nettovinsten.

Den grundläggande tanken bakom detta skattesystem har varit att stimulera företagen till en konsolidering och stabilisering av verksamheten, så att de klarar tillfälliga nedgångar i försäljning och produktion och därmed också tryggar sysselsättningen för den anställda personalen. Även motivet att systemet stimulerar till en fortsatt kapitalbildning och tillväxt måste anses som väsentligt. Detta skapar ju nya sysselsättningstillfällen.

Så länge överskotten hållits kvar i företagen och används för investeringar

och en utbyggnad av kapaciteten blir de enligt vårt system lägre beskattade. Men den dag man upphör eller drar ner på investeringarna och tar ut pengarna ur företaget skall man givetvis avskatta den skattekredit man kommit i åtnjutande av genom skattesystemets utformning.

Det torde stå klart att vårt företagsskattesystem verkligen stimulerat företagen till en ökad konsolidering och en ökad kapitalbildning. De senaste årens utveckling har visat att våra företag i många fall haft en betydande finansiell motståndskraft mot de påfrestningar de varit utsatta för. Sannolikt skulle också effekten på sysselsättningen ha blivit mycket allvarigare om inte företagen haft denna konsolideringsmöjlighet.

Vår uppfattning är således att beskattningen av företagets vinster även fortsättningsvis bör utformas så att den bidrar till stabilisering och tillväxt av verksamheten. Om företag väljer att konsolidera och investera bör man även fortsättningsvis få en temporärt lägre beskattning, och motsatsen måste gälla de företag som väljer att i större utsträckning dela ut vinsterna. Emellertid finns det enligt vår mening i dagens läge inget behov av *generella* lättnader i nettovinstbeskattningen. Bolagsskatterna har, om man jämför med andra skatteinkomster, minskat i betydelse. I vår motion har vi gett en rad exempel på detta förhållande, som jag inte skall ta upp tiden med att nu redovisa. Av våra exempel framgår emellertid att bolagsinkomsterna har fått en alltmer gynnad ställning i beskattningshänseende i förhållande till andra inkomstslag. Det har visserligen, som jag tidigare sagt, motiverats av behovet av att skapa en stimulans för investeringar och en utbyggnad av kapaciteten, men om man – som det föreslås i propositionen – ytterligare minskar nettovinstbeskattningens nivå kan det leda till en allt större koncentration av förmögenheterna.

Enligt vår mening måste således företagsbeskattningen utformas inte bara med hänsyn till dess betydelse för stabilisering och tillväxt utan även med beaktande av dess effekter på förmögenhetsbildningen.

Även vid en internationell jämförelse kan vår företagsbeskattning betecknas som gynnsam. Det framgår nämligen av en del material som redovisats i företagsbeskattningens slutbetänkande. Även det förhållandet bör man rimligen ta hänsyn till vid en bedömning av vår företagsbeskattning.

Slutsatsen vid en bedömning av den sammanlagda effekten av de olika förändringar på företagsbeskattningens område som nu föreslås i regeringens proposition blir att de leder till en betydande lättnad i beskattningen. Den borgerliga utskottsmajoritetens förslag till förändringar av propositionen på vissa punkter förstärker bara den slutsatsen.

I företagsskatteberedningen begärde de socialdemokratiska ledamöterna, tillsammans med löntagarorganisationernas representanter, att få ett underlag för att kunna bedöma kostnaderna för de olika alternativ till förändringar i företagsbeskattningen som lades fram. Men av tidsskäl kunde inte beredningen ges den möjligheten. Även när det gäller den proposition som vi nu förelagts saknas dessa förutsättningar. Det gör det naturligtvis svårt att exakt ange storleken av den samlade skatteminskningen. Men om man räknar in även effekten för egenföretagarna torde skattelättnaden under de närmaste

åren komma att uppgå till ca 1 miljard kronor. Det innebär att folkpartiregeringen fullföljer trepartiregeringens konsekventa fördelningspolitik, nämligen att förskjuta skattebördan från kapitalägarna och företagen till hushållen och löntagarna.

Herr talman! Jag övergår så till att kommentera våra reservationer. I reservation nr 1 behandlas förslaget att tillskapa resultatutjämning genom avsättning med lönesumman som underlag. De analyser som företagsskatteberedningen gjorde visade att lagernedskrivningen hade mycket stor betydelse ur konsolideringssynpunkt. Att företag med stora lagervärden har denna möjlighet till nedskrivning är riktigt, eftersom stora lagervärden innebär vissa finansiella påfrestningar.

I företagsskatteberedningen diskuterades möjligheten att även företag som saknar lagervärden skulle ges en möjlighet att konsolidera sin verksamhet genom någon form av resultatutjämning. Inte minst kraven på ökad trygghet i anställningen motiverade en sådan lösning.

Det förslag som företagsskatteberedningen stannade för innebar således ytterligare en konsolideringsmöjlighet med lönesumman som grund, kombinerad med ett förslag om att man då också skulle begränsa nedskrivningsmöjligheten när det gäller varulager. Principen var vi ju överens om, även om vi inte kunde komma överens om på vilken nivå nedskrivnings- resp. avsättningsprocenten skulle ligga.

Propositionen innehåller också förslag till lönebaserad konsolideringsmöjlighet med 20 % resp. 15 % för egenföretagare. Förslaget innebär emellertid den ändringen gentemot beredningens förslag att företag som utnyttjar lagernedskrivning inte får göra lönebaserad avsättning. Enligt förslaget får lagernedskrivning göras till nu gällande nivå, således till lägst 40 % av lagrets anskaffningsvärde.

Utskottsmajoriteten har här frångått propositionens förslag och föreslår att företagen skall ha möjlighet att välja mellan nuvarande nedskrivning till lägst 40 % av lagrets anskaffningsvärde och nedskrivning till 55 % av samma värde och en lönebaserad avsättning med 20 resp. 15 %.

Utskottsmajoritetens förslag innebär en ännu större skattelättnad än propositionens förslag. På socialdemokratiskt håll vidhåller vi den uppfattning som hade en mycket stark förankring i företagsskatteberedningen, nämligen att man bör införa en ny konsolideringsmöjlighet med lönesumman som bas, kombinerad med möjlighet till lagernedskrivning, ehuru med ett lägre procenttal än vad som nu gäller. Vi förordar därför att en generell möjlighet öppnas för företag att göra avsättning till en resultatutjämningsfond med högst 10 % av lönekostnaderna och inkomsten i förvärvskällan.

För att undvika en skattelättnad genom den nya lönebaserade avsättningsmöjligheten föreslår vi en ändring av den huvudregel som nu gäller för lagernedskrivning, innebärande att lagervärdet vid beskattningsårets utgång inte får tas upp till lägre belopp än 55 % av anskaffningsvärdet. Vi föreslår vidare att den förändringen i lagernedskrivningen bör ske under en treårsperiod med början fr. o. m. 1981 års taxering.

Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 1.

Beträffande värdering av djur, som vi behandlar i reservation nr 3 och som jag ber att få yrka bifall till, föreslog företagsskatteberedningen en värderingsprincip, som innebar att värdestegringen beskattas i ungefär den takt som djuren omsätts. Djuren skulle tas upp till de av riksskatteverket fastställda värdena för det löpande beskattningsåret eller för något av de fem tidigare beskattningsåren. Ett flertal remissinstanser ställde sig dock negativa till beredningens förslag. Att hitta en från skatterättvisesynpunkt acceptabel värderingsprincip när det gäller djur är utan tvivel en svår uppgift.

Vi anser oss emellertid inte kunna anta propositionens förslag, som innebär att värdena skall bestämmas med utgångspunkt i den genomsnittliga produktionskostnaden för olika slags djur. Vår uppfattning är att den värderingsprincipen kan leda till omotiverat stora engångsnedskrivningar, betydligt större än vad som enligt nu gällande regler gäller för andra företagsformer.

Vi föreslår således att propositionens förslag, som antagits av utskottsmajoriteten, avslås och begär ett nytt förslag som undviker den skattelättnad som regeringsförslaget innebär.

Vi motsätter oss inte propositionens förslag till ändringar av reglerna för avsättning till allmän investeringsfond, som i allt väsentligt överensstämmer med företagsskatteberedningens förslag. Jag utgår ifrån att utskottsmajoritetens talesman närmare redogör för de nya reglernas innebörd.

Med finns också det socialdemokratiska förslaget om att företag som ansöker om att få ta medel i anspråk från investeringsfond till ansökan skall foga arbetstagarorganisationens yttrande över ansökningen.

I reservation nr 4 föreslår vi emellertid att förslaget utvidgas till att omfatta en rätt för arbetstagarorganisationerna att hos arbetsmarknadsstyrelsen väcka förslag om att ett visst företags investeringsfond skall få tas i anspråk.

Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 4.

I propositionen föreslås vidare att ett investeringsfundsliknande system skall införas även för egenföretagarna. Förslaget innebär att egenföretagarna skall kunna sätta av hälften av inkomsten av rörelse eller jordbruk till vad man kallar allmän investeringsreserv.

Avdrag för avsättningen medges om egenföretagaren betalar in ett belopp, motsvarande hela avsättningen, på särskild bankräkning. Reserven får nyttjas till investeringsändamål, exempelvis anskaffning av maskiner och andra inventarier.

Beträffande investeringsreservens bundenhet och utnyttjandetid har emellertid utskottsmajoriteten frångått propositionens förslag i vissa delar. Sålunda får reserven inte utnyttjas under de två första åren utan tillstånd av regeringen eller annan beredande myndighet. Men efter tvåårsperioden är det fritt fram att utan tillstånd utnyttja reserven för investeringsändamål under en femårsperiod. Efter sju år skall eventuellt kvarvarande del tas upp till beskattning.

Det investeringsfondssystem som nu tillämpas har som grundläggande syfte att stimulera till ökade investeringar och till ökad sysselsättning. Vi

menar att det kan finnas skäl att med bibehållande av detta grundläggande syfte undersöka möjligheterna att utvidga detta system, så att det även inbegriper egenföretagarna.

Vi har i vår partimotion redovisat vissa tankegångar hur investeringsfunds-systemet skulle kunna anpassas till att även gälla egenföretagarna.

Propositionens förslag till investeringsreserv har utan tvivel klara brister. Det saknas exempelvis en tillfredsställande förklaring till hur själva kontrollen av att företagen verkligen använder frisläppen till avsedda ändamål skall fungera. Om man inte kan hitta ett effektivt sätt att kontrollera användningen av dessa nya fonder kommer det att innebära att egenföretagarna får ytterligare en möjlighet till resultatutjämning. Vi står således fast vid vårt motionsyrkande, att innan beslut tas bör frågan om införande av investeringsreserv för egenföretagare utredas ytterligare med beaktande av bl. a. de synpunkter vi framfört i vår motion.

I propositionen föreslås vidare att investeringsreservsystemet utformas på ett sådant sätt, att det ökar möjligheterna för yrkesfiskare att använda systemet i inkomstutjämnande syfte. Att yrkesfiskarnas bruttoinkomster – av olika skäl – kan variera mellan olika år är känt. Även vad gäller utgifterna kan det bli stora variationer mellan olika år. Det förhållandet kan givetvis innebära att en yrkesfiskare ett år kan ha stora bruttoinkomster och små utgifter, medan ett annat år motsatsen kan vara gällande. Sådana differenser i nettovinsten kan givetvis vara besvärande.

De föreslagna lönebaserade utjämningsfonderna öppnar givetvis en skattemässig resultatutjämning som även yrkesfiskarna kan tillgodogöra sig. Deras speciella situation kanske motiverar att man öppnar en alternativ möjlighet.

Det förslag som framförs i motionen 1740 av Karl-Erik Svartberg m. fl. om införandet av en skattemässig resultatutjämning för yrkesfiskare enligt skogskontometoden bör enligt vår mening vara det mest logiska, om syftet är att tillskapa ytterligare utjämningsmöjligheter för denna grupp. Vi föreslår därför att riksdagen hos regeringen begär ett förslag i huvudsak i överensstämmelse med vad som förordas i motion nr 1740 och i sådan tid att det kan träda i kraft och tillämpas vid 1981 års taxering. En utgångspunkt bör därvid vara, att denna utjämningsmetod inte bör kunna användas samtidigt med den lönebaserade resultatutjämnningen. Därmed ber jag att få yrka bifall till reservation nr 5.

I reservation nr 7 – som jag också yrkar bifall till – tar vi upp förslag från partimotion nr 2020 om vissa näringspolitiska åtgärder vad gäller ett program för en kraftigt ökad forsknings- och utvecklingsverksamhet inom den svenska industrin. Förslaget innebär också en höjning av den statliga inkomstskatten för aktiebolag och ekonomiska föreningar i syfte att finansiera den ökning av forsknings- och utvecklingsavdragen som föreslås.

Tyvärr medger inte tiden att jag närmare preciserar våra förslag, utan jag rekommenderar dem som känner för en kraftigt ökad satsning på forsknings- och utvecklingsverksamhet att ta del av våra synpunkter i motionen och i vår reservationsskrivning.

I vår partimotion nr 1734 har vi än en gång pekat på vissa ändringar som genomförts under senare år beträffande företagsbeskattningsreglerna och som inneburit att vissa företagare fått omotiverade skattelättnader. Det gäller fördelningen av inkomst mellan makar, kapitalbeskattningen och reglerna för beskattning av bilförmån för fåmansbolagsdelägare.

De här frågorna har vi diskuterat i kammaren många gånger under en relativt kort tidrymd, varför jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 8, som innebär att vi föreslår en återgång till tidigare gällande regler att tillämpa fr. o. m. den 1 juli 1979.

I motion nr 1150 har Sven Lindberg m. fl. socialdemokrater föreslagit en översyn av skattelagstiftningen i syfte att stoppa markspekulation inom jord- och skogsbruk. Vi socialdemokrater i skatteutskottet stöder detta motionsyrkande i reservation nr 9. I likhet med motionären tror vi att skärpningen av jordförvärvslagstiftningen och arrendelagstiftningen måste kompletteras med en översyn av skattelagstiftningen på detta område om man skall kunna komma till rätta med förekomsten av markspekulation inom jord- och skogsbruk. Jag yrkar bifall till reservation nr 9.

I företagsskatteberedningen föreslogs av en majoritet att den kommunala taxeringen av aktiebolag, ekonomiska föreningar och andra juridiska personer skulle avskaffas. I propositionen tar regeringen inte upp detta förslag utan hänskjuter frågan till en kommande utredning.

De socialdemokratiska ledamöterna i företagsskatteberedningen reserverade sig på den här punkten och föreslog en annan lösning. Förslaget innebär i korthet att nu gällande avdragsrätt för kommunalskatt vid den statliga beskattningen skulle upphöra. För att förhindra en förstärkt olikhet i fråga om företagsbeskattningen mellan olika kommuner föreslogs en likartad skatt på företagen över hela landet. Konstruktionen skulle vara den att man lägger en 30-procentig statlig skatt i botten. Ovanpå denna skulle man sedan lägga den för landet genomsnittliga kommunala utdebiteringen.

För att kunna rättvist fördela skatteinkomsterna från företagssektorn måste härvid de särskilda kommunala taxeringarna bibehållas. Varje enskild kommun erhåller således de skatteinkomster som svarar mot i kommunen gällande utdebitering. Men företagen får betala en likartad skatt över hela landet. Det skulle bl. a. ta bort den påverkan olika utdebiteringar kan ha på företagets val av lokalisering för sin verksamhet.

I reservation nr 10 behandlas den här frågan, och eftersom vi inte finner någon anledning att ytterligare skjuta på ett ställningstagande, föreslår vi att förslaget nu genomförs. I reservationen uppmärksammar vi även behovet av att utreda möjligheterna att förenkla den nuvarande kommunala taxeringen av företagen.

Jag yrkar bifall till reservation nr 10.

Slutligen, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 11, där de författningsförslag som är erforderliga med anledning av mina tidigare yrkanden redovisas. Detta innebär att jag yrkar bifall till samtliga reservationer som fogats vid skatteutskottets betänkande nr 57 och som har Erik Wårnberg som första namn.

INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! I stort står vi moderater bakom ställningstagandena i skatteutskottets betänkande nr 57, som innebär vissa betydande förbättringar i förhållande till propositionen 210 om ändrad företagsbeskattning.

Vi finner det glädjande att utskottsmajoriteten vill bereda företagen möjlighet att välja mellan antingen nuvarande lagernedskrivning till lägst 40 % av anskaffningsvärdet eller nedskrivning till 55 % av samma värde och avsättning till lönebaserad resultatutjämningsfond i enlighet med förslaget i propositionen.

I propositionen föreslogs också att egenföretagare skall kunna sätta av högst hälften av inkomsten av rörelsen eller jordbruket till en s. k. allmän investeringsreserv. Detta är en mycket efterlängtd reform. Den positiva effekten skulle dock minska betydligt, om förslaget i propositionen antogs. Enligt detta skulle investeringsreserven få utnyttjas först efter nära fem år, såvida inte regeringen eller AMS meddelat individuellt eller generellt tillstånd. Utskottsmajoriteten föreslår i stället att medlen skall kunna disponeras fritt efter en tid av två år efter insättningsårets utgång och att medlen skall vara uttagna senast sju år efter samma tidpunkt. Vi ser detta som en betydande förbättring för småföretagen, ägnad att utan en massa onödig byråkrati positivt påverka deras investeringsmöjligheter och därmed konkurrensförmåga och sysselsättning.

Vi yrkar därför bifall till utskottets hemställan i dessa delar.

I propositionen föreslås vidare – i enlighet med företagsskatteberedningens förslag – att de allmänna investeringsfonderna också skall få användas för bl. a. forsknings- och utvecklingsarbete. Även det innebär efterlängtd förbättringar.

Från vårt håll har vi också under många år begärt en rättvisare värdering av djur på jordbruksfastighet. I motsats till andra lagertillgångar har stamdjurens värde skrivits upp i takt med inflationen, vilket inneburit att också realiserade vinster har beskattats. I propositionen föreslås nu med övriga lagertillgångar mer jämlika beskattningsregler genom att djurens värde skall baseras på det kostnadsläge som gällde under den tid då djuren föddes upp. Någon successiv beskattning av värdestegringar i en djurbesättning kommer därigenom inte att ske – annat än givetvis i samband med att djuren omsätts. Vi hälsar med stor tillfredsställelse att inflationsbeskattningen av stamdjuren på detta sätt äntligen undanröjs.

Kulturarbetarna får också en välkommen förbättring genom att de kan få uppskov med beskattningen om inkomsten överstiger inkomsten under de två tidigare åren med 50 % och motsvarande belopp sätts in på s. k. upphovsmannakonto. Från vårt håll hade vi helst sett att det skulle vara möjligt att göra en sådan avsättning redan om inkomsten med 25 % översteg den under de två tidigare åren. Men vi förutsätter att de nya reglerna noga följs upp och att procentsatsen justeras nedåt om det skulle visa sig att behov föreligger av detta.

I propositionen tas möjligheten att lindra dubbelbeskattningen av aktier upp. Vi förutsätter från moderat håll att den av departementschefen

*Ändrad företags-
beskattning.*

skisserade utredningen skyndsamt tillsätts med den bestämda inriktningen att snarast avskaffa denna dubbelbeskattning, som innebär en djupt allvarlig snedvridning av kapitalmarknaden.

Herr talman! I ett par avseenden har vi inte kunnat ställa oss bakom utskottsmajoriteten. Det gäller dels i fråga om den s. k. supplementärregel 1, dels i fråga om avdrag för representationskostnader.

Huvudregeln vad gäller lager är att lagret vid beskattningsårets utgång inte får tas upp till lägre belopp än 40 % av anskaffningsvärdet eller återanskaffningsvärdet.

Enligt den s. k. supplementärregel 1 får lagret vid lagerminskning tas upp till medelvärdet av lagren vid utgången av de två föregående beskattningsåren. Denna regel har tillkommit för att motverka de negativa konsekvenser som annars kan uppkomma vid tillfälliga lagerminskningar.

I företagsskatteberedningens betänkande uttalas att supplementärregeln i stort sett tillämpats på avsett sätt, men att den i vissa situationer har utnyttjats för att uppnå en större nedskrivning än vad lagstiftaren åsyftat. För att hindra ett sådant utnyttjande föreslog beredningen en begränsningsregel.

Men den begränsningsregel som förslås i propositionen innebär med viss modifikation att antingen alla eller inget av företagen i en koncern skall tillämpa supplementärregeln. Detta förslag går därmed längre än vad företagsskatteberedningen ansett nödvändigt. I själva verket innebär det en så drastisk inskränkning av möjligheterna att tillämpa supplementärregeln att denna, om förslaget genomförs, i många fall inte längre kan anses fylla det behov den är avsedd att täcka. Begränsningsregeln drabbar sålunda inte bara koncernföretag som vidtagit åtgärder för att uppnå för stor nedskrivning utan alla koncernföretag med likartad verksamhet, alltså också företag, mellan vilka några interna leveranser över huvud inte förekommer. Vi menar därför att den av företagsskatteberedningen förordade mera nyanserade regeln i stället bör väljas. Det innebär att supplementärregel 1 bara får utnyttjas om lagrets värde vid beskattningsårets utgång ökas med värdet av sådana lagertillgångar som avyttrats till ett närstående företag.

När det gäller representationskostnader är utskottet enigt om att avstyrka de motioner som väckts om begränsning av avdragsrätten. Representationskostnaderna är nämligen föremål för överväganden inom regeringskansliet. En tillfredsställande kontroll av ett företags representationskostnader är nödvändig. Detta är vi helt överens om. Redan vid 1963 års riksdag beslöts om begränsning när det gäller avdrag för representationskostnader och krav på uppgiftslämnande i deklarationen för att sådana avdrag skulle kunna erhållas. Dessa begränsningsregler kompletteras årligen genom bestämmelser som utfärdas av riksskatteverket. Den princip som har fastslagits är att inget avdrag godkänns som inte har samband med företagets verksamhet och inte heller till högre belopp än riksskatteverket fastställt. Sedan gammalt är det sed att representation förekommer såväl inom affärlivet som inom offentlig verksamhet både när det gäller kommuner och när det gäller staten. Inom affärlivet spelar den rent personliga kontakten en stor roll, vilket inte minst gäller för de alltmer ökande internationella affärskontakterna.

Vi kan därför inte ställa oss bakom utskottets uttalanden om ytterligare begränsningar av den nuvarande avdragsrätten utan att först få konsekvenserna för bl. a. det internationella handelsutbytet, för restaurangnäringen, för kommunernas och statens motsvarande representation allsidigt belysta.

Herr talman! Det ankommer inte på mig att bemöta socialdemokraternas reservationer som fogats vid detta betänkande. Låt mig ändå uttrycka min stora förvåning över att socialdemokraterna i detta jämställdhetens tidevarv fortfarande håller fast vid förslaget att medarbetande make – i praktiken oftast hustrun – aldrig skall kunna beskattas för mer än hälften mot den andra maken, även om hon arbetat lika mycket eller t. o. m. mer, och att studerande barn – om än aldrig så myndiga – normalt inte skall få skatta själva, om de arbetar i föräldrarnas företag. Det skulle i många fall innebära att skatten på samma arbete blev betydligt högre för dem som arbetar i den egna rörelsen än om de utförde samma arbete som anställda hos någon annan. Likhet inför skattelagarna måste gälla också för småföretagarna och deras familjer!

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 2 och 6 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Kurt Söderström (m).

CURT BOSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Men, Ingegerd Troedsson, de här reglerna som gäller för fördelningen av inkomsterna mellan äkta makar öppnar ju möjligheter till skattefusk. Jag skulle vilja påstå att man inte hjälper de lojala skattebetalarna genom att tillskapa regler som gör att skattesmitare kan komma undan skatter genom ytterligare skattesmitning. I verkligheten innebär det här förslaget att den som så vill lyckas smita ifrån ytterligare skatt, men vem drabbar detta, om inte just den lojale skattebetalaren? Vi kan inte, med tanke på solidariteten, tillskapa regler som erbjuder sådana människor möjligheter att låta bli att betala skatt.

INGEGERD TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Enligt socialdemokraterna skulle alltså en medarbetande make anses värd högst hälften så mycket som den andra maken, även om de arbetar precis lika mycket? Att vilja sluta upp kring en sådan begränsningsregel måste väl vara uttryck för bevis på en ganska enastående uppfattning, eftersom vi befinner oss i en tid som kännetecknas av en medveten strävan att öka jämställdheten både mellan olika yrkesgrupper och mellan könen. Jämställdheten måste då naturligtvis också gälla de makar som arbetar i den gemensamma rörelsen.

Jag har sett på litet lönestatistik. Den visar att en lantarbetare i lön har 67 % av arbetsledarens inkomst – några 50 % är det verkligen inte fråga om – och att en industriarbetare har 87 % av förmannens lön, för att bara ta några exempel. Men om de skulle vara gifta med varandra och arbeta i ett gemensamt företag, skulle den medarbetandes – vanligen hustruns – inkomst bara värderas till högst hälften av den andra makens.

Jag bor i en bygd där det är mycket vanligt att båda makarna, och även barnen på sin fritid, jobbar i det gemensamma företaget. Det är väl ganska naturligt att de då inte skall beskattas betydligt högre än andra som gör jämförbara arbetsinsatser.

Jag hoppas verkligen att socialdemokraterna i tid skall tänka om i den här frågan.

TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Det svenska företagsbeskattningssystemet avser att bevara och utveckla en kapitalistisk produktionsordning. De förslag som den folkpartistiska regeringen lagt fram innebär i detta avseende inte någon nyordning, utan en förtsättning av den borgerliga klasspolitiken. Den borgerliga politiken låter ekonomin styra de politiska besluten. I stället borde de politiska besluten styra ekonomin. En sådan demokratisk utveckling är den samlade borgerligheten och kapitalisterna emot.

En demokratisk utveckling måste innebära att företagen åläggs beskattning, så att ekonomiska resurser överförs från bolagen och dess odemokratiska beslutsprocesser till samhället och till en annan, för folkflertalet nyttig produktion och till nödvändig offentlig konsumtion.

Den liberala företagsbeskattning vi har i det här landet medför betydande förmögensökningar och skatteundanglidningar som tjänar de stora finansintressena. De tillåts att själva bestämma över investeringar som rör sysselsättningen för nära hälften av de arbetande i landet samtidigt som de också undandrar sig nära nog all beskattning och överföring av medel till samhället för dem som slås ut och måste ersättas genom samhällliga ingripanden.

Under den socialdemokratiska regeringsperioden framlades heller inga förslag som innebar någon maktförskjutning till arbetarklassens förmån. I stället inriktades reformerna på andra områden. Företagsbeskattningen har använts till att hålla kapitalismen under armarna. År 1950 utgjorde beskattningen av företagen 13,8 % av de totala skatteinkomsterna och avgifterna till samhället medan den 27 år senare, år 1977, endast utgjorde 2,9 %. En omfördelning av skattebördorna har skett som gynnat företagen och kapitalägargrupperna. Denna utveckling är enligt vänsterpartiet kommunisterna helt oacceptabel.

Som exempel på denna oacceptabla utveckling kan forskningen och utvecklingen i företagen tjäna. Enligt den socialdemokratiska motionen har tanken bakom den rådande bolagsbeskattningen varit att "stimulera företagen till en konsolidering av sin verksamhet så att de kan stå emot tillfälliga nedgångar". Forskningen och utvecklingen inom företagen har fått fortgå obehindrat på kapitalismens villkor. Olika former för avdrag medges för att inkomster därigenom skall kunna undandras beskattning. Forskningen och utvecklingen är alltför viktiga för att få bedrivas på detta sätt. Resultatet av strukturomvandlingen och den kapitalistiska utvecklingen har skapat arbetslöshet och utslagning.

I stället bör forskningen och produktutvecklingen bedrivas på av samhället

uppställda villkor med en samhällelig produktutveckling. Utvecklingen av produkter och den försämrade arbetsmiljön under de kapitalistiska betingelserna innebär en konflikt som visar att andra mål måste ställas. Olika gifter, stress och monoton i arbetet tillhör den kapitalistiska utvecklingen men står i klar motsats till de arbetandes intressen. Det är därför nödvändigt med en beskattning för forskning och utveckling i samhällelig regi, varvid hänsyn kan tas till alla faktorer i utvecklingen. Därav betingas en skärpt beskattning av bolagen.

Systemet har också medfört en kraftig förmögenhetstillväxt i bolagen som kommit aktieägarna till godo. Detta kritiserar även i den socialdemokratiska motionen, men tyvärr utan att det utmynnar i förslag som vänder denna utveckling. Det leder till ett bevarande och utvecklande av den kapitalistiska produktionsordningen.

I den politiska debatten har vid ett flertal tillfällen diskuterats att man skall göra den nuvarande folkpartiregeringen till en expeditonsminister. Jag vill påstå att den folkpartistiska regeringen redan är en expeditonsminister. Den har mycket klart visat att den expedierar storföretagens beställningar. Inte minst har de olika förslag som effektuerats på skattepolitikens område visat på detta. Vad företagsbeskattningen beträffar förstärker ju förslagen ytterligare dess klasskaraktär. Regeringen ger genom propositionens förslag företagen de goda karamellerna medan den beska medicinen göms undan i medicinskåpet i väntan på utredningar.

Vänsterpartiet kommunisterna har genom förslag, som avslagits av riksdagsmajoriteten, visat på grundlinjerna i en demokratisk skattepolitik. En av grundlinjerna för en demokratisk skattepolitik bör vara att vinstreserveringar sker helt under samhällelig kontroll och, framför allt, under facklig insyn. Detta borde även få stöd av socialdemokraterna, då syftet naturligtvis är att tillföra de politiska instanserna resurser att föra en sysselsättningspolitik i folkets intresse. Härigenom skulle omedelbart resurser skapas till 100 000 nya jobb inom samhälleliga nyttoområden, i enlighet med vad vänsterpartiet kommunisterna har lagt fram i en speciell sysselsättningsmotion.

Företagen tillåts i nuvarande system att bestämma över investeringar som berör en stor del av sysselsättningen i samhället. De tillåts dessutom bestämma var investeringarna skall sättas in utan att de samhälleliga intressena därför behöver bli tillgodosedda. Kapital- och industriexporten från landet tillåts fortsätta i oförminskad takt. En skärpt företagsbeskattning måste enligt vår mening i stället kopplas till samhällets behov av resurser för att skapa sysselsättning och förbättrad service. Bolagen måste tvingas att tillföra samhället skatteinkomster. Som det nu är står hushållen för nästan hela tillförseln. Detta innebär att den privata konsumtionen pressas tillbaka. Det har framför allt märkts under de senaste åren, då arbetare och tjänstemän fått betydande reallönesänkningar.

Ett andra steg i en nyorientering av företagsbeskattningen är en övergång till produktionsbeskattning. Den bör ha alternativa skattebaser som omsättning, råvaru- och energiförbrukning samt graden av samhällelig nytta. En produktionsbeskattning som bygger på nya arbetsgivaravgifter och en

*Ändrad företags-
beskattning*

omsättningsskatt är alltför otillräcklig och tjänar inte syftet att differentiera skatten efter vilken nytta produktionen utgör. Den förändrar i sak ingenting av det rådande systemet.

Produktionsbeskattningen enligt vpk:s modell bör på sikt bära en väsentlig del av det samlade skattecuttaget i samhället. Två krav måste emellertid upprätthållas. För det första får en sådan skatteomläggning inte öka skattebelastningen för vanliga löntagare. För det andra måste de fördelningspolitiska synpunkterna beaktas, så att omläggningen inte leder till omotiverade skattelättnader för höginkomsttagarna. En utredning av denna modell bör ske inom ramen för den nyligen tillsatta bruttoskattekommitténs arbete.

Det väsentliga kravet på skattesystemet är dock att det som helhet bör ha en demokratisk inriktning, dvs. att det bidrar till att beskära kapitalistklassens makt över produktionen och nationalförmögenheten med motsvarande demokratiska landvinningar för lönearbetarna.

Samhällsfonder är en annan del av en demokratisering av de ekonomiska tillgångarna. Även dessa måste ha till uppgift att överföra kapital från kapitalistklassen till arbetarklassen i syfte att stärka den sistnämndas ställning.

Det behöver knappast nämnas att de i propositionen föreslagna åtgärderna i stort föreslås lösta på ett sätt som går stick i stäv med den tidigare nämnda inriktningen av företagsbeskattningen. Grovt sett behandlas bara möjligheterna av att bereda företagen nya förmåner i förhållande till löntagarna. Trots denna principiella inställning vill jag ändå gå in på en del detaljfrågor i de framförda förslagen från regeringen.

En viktig kreditkälla för de flesta företag är möjligheten att bilda obeskattade reserver genom lagernedskrivningar och värde-minskningsavdrag. I likhet med vad jag tidigare anfört måste detta var en samhällelig fråga, där de fackliga organisationerna bör ha ett avsevärt inflytande. Genom det nuvarande systemet undandrar sig företagen åtskilliga miljarder från beskattning, medel som verksamt – om de ställdes under samhällelig kontroll – skulle kunna bidra till en önskad omläggning av exempelvis inkomstskatten för löneinkomster.

Permanentningen av investeringsfondssystemet gör att detta numera fås ses som ett system i de arsenaler av generösa bidragsformer som de socialdemokratiska och borgerliga regeringarna infört. Vid ett vidmakthållande av detta system måste inom ramen för detta arbetare och tjänstemän ha såväl yttrande- som vetomöjlighet.

Även beträffande införandet av "Allmän investeringsreserv" gör sig våra principiella invändningar gällande. Därför yrkar vi att det förslaget avvisas.

Det har också skapats skenmotsättningar för försvar av införandet av allmän investeringsreserv. De speciella problem som berörs i propositionen för bl. a. yrkesfiskarna, upphovsmän och arbetskraftsintensiva företag kan enligt vår mening bättre lösas inom ramen för en samhällelig sysselsättningspolitik. Det väsentligaste är att ekonomiska medel ställs till samhällets

förfogande genom skattesystemet. Då undviks de problem som de generella avskrivningsmöjligheterna medför, bl. a. att förmånerna kommer icke berättigade grupper till godo.

Beträffande upphovsmannakonto ansluter vi oss till den av KLYS framförda hemställan om en utredning. Vi anser inte att det finns någon anledning att i nuvarande situation införa ett provisorium, som regeringen föreslår och som dessutom har erhållit mycken kritik. I avvaktan på utredningsresultat måste en tillfällig lösning dock sökas. Denna lösning kan grundas på en mer frikostig tillämpning av lagen om beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst i dessa fall.

Beträffande dubbel- och kedjebeskattningen samt concernbidragen, för vilka regeringen föreslår reglerna uppluckrade, begränsar vi oss till de delar av förslaget som innebär en utvidgad skattefrihet för företagen. Regeringen ställer låga och lösa krav när det gäller gränsdragningen mellan organisationsaktier å ena sidan och kapitalplaceringsaktier å andra sidan. Vi föreslår att aktieinnehavet måste uppgå till minst 35 % av aktiekapitalet och röstetalet för att denna beräkningsform skall få komma i fråga. Vidare är det oacceptabelt med den skattefrihet för erhållen utdelning från utländskt dotterföretag som föreslås. Den kapitalexport och industrialisering som sker utomlands är inte i de svenska arbetarnas och tjänstemännens intresse. Det kan därför inte heller anses som acceptabelt att dessa företag skall gynnas genom särskilda skattefriheter.

Slutligen vill jag något kommentera vårt förslag till höjd bolagsskatt.

Vpk är inte ensamt om krav på höjd bolagsskatt. I en socialdemokratisk partimotion föreslås 5 procentenheters höjning, och en enskild socialdemokrat kräver samma höjning av bolagsskatten för bankerna under 1979.

För vår del har vi den uppfattningen att ytterligare skärpningar är befogade. Det får inte, som jag sade inledningsvis, vara så att stora delar av ekonomin undandras verklig beskattning. Det är inte företagets sak att bestämma över så stora samlade tillgångar, utan det måste vara samhällets skyldighet och intresse. Därför bör en skärpning av skatten komma till stånd dels genom en höjning av skattesatsen med 10 procentenheter, dels genom de föreslagna skärpningarna av avdragsreglerna.

En allmän arbetsgivaravgift går att införa utan att den måste utredas och då kallas för produktionsfaktorsskatt. De borgerliga partierna har under sitt regeringsinnehav bestulit de svenska lönearbetarna på 8 miljarder varje år i uteblivna arbetsgivaravgifter. Dessa bör därför återinföras men med den begränsningen att de inte skall avse kommuner och landsting. Vidare skall de beräknas på företagets omsättning och inte, som tidigare, på lönekostnaderna. Denna arbetsgivaravgift skall beräknas så att den inbringar minst 6 miljarder under budgetåret 1979/80. På så sätt ges samhället resurser att föra en sysselsättningspolitik samtidigt som kapitalisterna undandras beslutanderätten över en stor del av kapitalet. Detta är en del i en demokratisering av skattesystemet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 2665 yrkandena 3-11 och till det

särskilda yrkande som delats ut till kammarens ledamöter. Yrkandet lyder:

att riksdagen

a) med bifall till motionerna 1978/79:1621 yrkandet 1 och 1978/79:2665 yrkandet 1 antar det i förstnämnda motion intagna förslaget till lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt

b) med anledning av motionerna 1978/79:1621 yrkandet 2 och 1978/79:2665 yrkandet 2 antar följande:

Förslag till

Lag om allmän arbetsgivaravgift

1 §

Allmän arbetsgivaravgift erläggs för varje år till staten enligt denna lag.

2 §

Arbetsgivare erlägger allmän arbetsgivaravgift med belopp motsvarande en procent av summan av arbetsgivarens bruttointäkter av rörelse.

3 §

Med arbetsgivare avses i denna lag den som har minst tre anställda och har en bruttointäkt av rörelse om minst 300 000 kronor per år.

4 §

Kommuner och landstingskommuner är undantagna från skyldighet att erlägga allmän arbetsgivaravgift.

5 §

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling och äger tillämpning på intäkter av rörelse som arbetsgivare åtnjuter från och med den 1 juli 1979.

ALVAR ANDERSSON (c):

Herr talman! Liksom Curt Boström vill jag inledningsvis påpeka att skatteutskottets ledamöter är inriktade på att med hänsyn till riksdagens arbetsbörda inte låta den här debatten dra alltför långt ut på tiden. Det är alldeles uppenbart att det ämne vi i dag behandlar annars skulle kunna ge anledning till mycket långa och ingående redovisningar på avsnitt efter avsnitt av nu gällande bestämmelser, av vad företagsskatteberedningen har föreslagit, av vad regeringen har föreslagit och av vad utskottet slutligen stannat inför. Jag skall begränsa mig till att beröra de avsnitt där vi inom

utskottet har olika uppfattningar.

Lagernedskrivningen är sedan gammalt den stora möjligheten för företagen att konsolidera sig. Men den möjligheten har kunnat utnyttjas mycket skiftande. Företag med stora lager, lager som varit en naturlig del av deras verksamhet behöver ha större möjligheter än andra att konsolidera sig. Å andra sidan har lagernedskrivningen utgjort en möjlighet för företag med normalt behov av väsentligt mindre lager att konsolidera sig, då andra möjligheter i stor utsträckning har saknats eller inte varit tillräckliga. Det har gjorts att åtskilliga till bokslutstillfällena skaffat sig lager som varit onödigt stora. Jag skall här inte gå in på de lager som varit direkt felaktigt redovisade, alltså lagerbevis som i själva verket inte har representerat någonting utan varit en manöver för att åstadkomma en nedskrivning som man egentligen inte skulle ha haft rätt till. Jag syftar på de lageranskaffningar som i och för sig har varit skattemässigt korrekta men i alla fall från rörelsesynpunkt inte motiverade. Man har tagit till dem därför att man skulle få konsolideringsmöjligheter.

I företagsskatteberedningen försökte vi skapa vissa andra möjligheter till konsolidering än enbart lagernedskrivning. Vi kom då fram till avsättningar baserade på lönerna. De företag, konsultföretag och liknande, som inte har några lager och därmed inga konsolideringsmöjligheter på den sidan behöver ändå ha möjligheter att skapa en viss stabilitet i företaget vid skiftningar i sysselsättningen, alldeles speciellt med tanke på det arbetsgivaransvar som företagen har fått på senare år. Även vid svackor i sysselsättningen kan företag inte permittera utan måste behålla de anställda. Då är helt naturligt en konsolideringsmöjlighet via lönerna ett lämpligt system. Vi kombinerade sedan detta med en lagernedskrivning, som i viss mån skulle begränsas gentemot nuvarande regler. Vi räknade med att därigenom skapa tillfredsställande konsolideringsmöjligheter för företag med olika produktionsinriktning och av olika karaktär.

Under remissbehandlingen har det emellertid framförts åtskillig kritik mot avskaffande av möjligheterna till en lagernedskrivning med 60 %. Särskilt en rad större exportföretag har varit kritiska mot detta. Jag förstår därför att regeringen i sin proposition har velat behålla möjligheten till nedskrivning med 60 %. Men att såsom ett alternativ till detta ha endast en ren lönebaserad lösning har vi i utskottet inte ansett vara ett lämpligt system. Vi har därför skapat en majoritet i utskottet för att godta företagsskatteberedningens förslag till konsolideringsmöjligheter såsom ett alternativ. Det andra alternativet blir då regeringens förslag om nedskrivning med 60 %.

Det är klart att man kan diskutera om detta ger för stor konsolideringsmöjlighet. Alldeles uppenbart är att de ändrade reglerna kommer att medföra ett visst skattebortfall i inledningsskedet. Vi får ju med i bilden de företag som förut inte haft några konsolideringsmöjligheter men nu får sådana genom lönebaseringsalternativet. Avskrivningarna kanske ökar något även för en del blandföretag, men jag skulle ändå tro att de blir ganska marginella. Jag har svårt att tänka mig att de socialdemokratiska beräkningarna om bortfallet är riktiga. Här står givetvis påstående mot påstående. Vad som kommer att ske

kan vi inte exakt avläsa förrän efteråt.

Vi skall i alla fall komma ihåg att avskrivningarna återföres i nästa bokslut. Då gör man nya avsättningar, om resultatet är sådant att det ger möjlighet därtill. Jag skulle tro att det förslag till konsolideringsmöjligheter som utskottsmajoriteten har stannat inför bör vara tillfredsställande för olika slag av företag. Som Curt Boström inledningsvis framhöll är det klart att vi i vår lagstiftning har goda möjligheter till konsolidering och till avsättning. Om företagen går med en tillfredsställande vinst har man möjlighet att göra avsättningar som är skattefria så länge de står kvar i företaget men så fort man återför dem och tar ut dem som vinster drabbas de av den hårda beskattning som vi har i hela vårt skattesystem. I hade vi i vår skattelagstiftning inte haft så goda konsolideringsmöjligheter som vi har är det uppenbart att den situation vi under senare år upplevt i fråga om företagens lönsamhet med den långvariga svackan i sysselsättningen skulle ha blivit mycket värre än den blev.

När det gäller avsättning till allmän investeringsreserv föreslår företags-skatteberedningens majoritet en avsättning som man omedelbart skulle få ta i anspråk, alltså allteftersom den avsatts. Den skulle få utnyttjas för investeringar inom en femårsperiod. Regeringen har förlängt denna period till tio år och föreslagit att avsättningen inte skall få användas under de första fem åren. Utskottet har ansett att man med detta inte kommer att uppnå syftet med en ökad investeringsverksamhet inom småföretagen. Med det system som föreslås blir det alltför invecklat, och vi har därför stannat för att man skall få ta investeringsreserven i anspråk två år efter avsättningsåret. Uttaget skall vara gjort sju år efter det att avsättningen gjordes.

Vi tror att detta kan bli ett icke oväsentligt plus i försöken att öka investeringarna. Genom införande av investeringsavdrag osv. har vi under en följd av år försökt höja investeringsviljan i vårt näringsliv. Men detta har tyvärr lett till relativt blygsamma resultat, trots att det i betydande utsträckning utnyttjats enbart för sådana investeringar som ändå skulle ha gjorts. Med de förbättringar som här föreslås tror vi att man skall kunna uppnå en icke oväsentlig ökning av investeringarna, och det måste för den samlade sysselsättningen ha ett betydande värde.

Värderingen av djurbesättningar har utgjort ett stridsämne under många år. När det på sin tid infördes i samband med lagstiftningen om redovisning av jordbrukets inkomster enligt företagsmässiga grunder rädde fullständig enighet i riksdagen. Både utredningen och riksdagen var helt eniga om att införa de regler som sedan har gällt, men kritiken har varit betydande under åren. Åtskilliga förslag till ändringar har kommit, och företags-skatteberedningen lade också fram ett förslag, som i och för sig ligger till grund för regeringens förslag i propositionen, även om detta väl innebär vissa förenklingar. Förmodligen kommer värdena också att ligga något lägre, men jag tror inte att det blir särskilt mycket lägre än enligt företags-skatteberedningens förslag.

Med de nu gällande reglerna om värderingarna – riksskatteverket utfärdar anvisningar enligt regeringens uppdrag – har livdjuren fått spela en för stor

roll i de sammanvägda djurvärdena. Riksskatteverket uppmärksammade det när de senaste anvisningarna utfärdades och gjorde för det år som nu löper en mycket liten uppjustering. Man hade väl för avsikt att även med oförändrade grunder agera på det sättet i fortsättningen. Den större delen av produktionsdjuren i en besättning säljs ju inte som livdjur utan som slaktdjur, när de så att säga har tjänat ut. Livdjuren är högdräktiga eller nykalvade kor och representerar givetvis toppen av värdena.

Det regeringsförslag som nu föreligger, och som utskottsmajoriteten yrkar bifall till, kommer i realiteten att innebära ett genomsnittsvärde för en besättning, alltså vad det genomsnittligen kostade att producera djuren för fem år sedan. De första djuren i en besättning representerar ju produktionskostnaderna för t. ex. tio år sedan, medan de yngsta djuren motsvarar de färskas produktionskostnaderna. I framtiden blir det naturligtvis inte så som Ingegerd Troedsson menade, att det inte sker någon uppräknings alls, utan det är givet att produktionskostnaderna för de äldsta djuren faller bort och produktionskostnaderna för de nya djuren kommer till. Har vi en viss inflation, lär den också ge utslag här. Höjningar kommer alltså att ske, men sammantaget blir det naturligtvis en lägre nivå än den nuvarande. Jag tror att det hela skall ge ett resultat som skall kunna accepteras från olika håll.

En del har kritiserat systemet med att räkna djuren som lager och förmenat att de i stället skulle räknas som inventarier. Jag hinner inte gå in på olägenheterna med ett sådant system, men de är alldeles uppenbara.

Jag skall bara beröra en sak till, och det är de socialdemokratiska förslagen om att vi skulle gå tillbaka till regeln att äkta makar som arbetar i ett gemensamt familjeföretag inte skulle få dela inkomsten sig emellan, om det inte kan bevisas att den make som arbetar den minsta tiden dock arbetar minst 600 timmar. Man vill spärra möjligheterna att ge lön åt barn som arbetar i familjeföretag som avlösare sön- och helgdagar, under kortare perioder på sommaren än en månad, osv.

Jag vill bara säga att det är ett ytterst egendomligt agerande. När vi har i princip genomfört en särbeskattning, skall man då för vissa kategorier resa upp alla möjliga hinder och försöka att till varje pris behålla sambeskattningsen? Man borde åtminstone kunna vänta något och se om de regler som nu gäller verkligen har utnyttjats otillbörligt och alltså inneburit en möjlighet till skatteflykt. Ingen sådan bevisning har anförts, och då borde man i varje fall kunna avvakta.

Jag tror att det system vi nu har tillämpas på rätt sätt såväl av deklaranterna som av taxeringsnämnderna och att det inte finns skäl för några misstankar. Därför finns det inte heller anledning att på allvar ifrågasätta att vi i nuvarande situation skall återgå till en ökad sambeskattningsen.

När det gäller representationen vill jag endast påpeka att utskottsmajoriteten har refererat vad skatteutskottet och riksdagen tidigare har uttalat, knutit samman detta med vad företagsskatteberedningen anförts och beställt förslag från regeringen, att avlämnas inom en nära framtid.

Jag har därför litet svårt att förstå varför Ingegerd Troedsson skulle här sväva ut i en relativt omfattande argumentation för att behålla nuvarande

representationsregler. Riksdagen har i själva verket flera gånger påtalat angelägenheten av att de gamla anvisningarna justeras.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

CURT BOSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Alvar Andersson beskrev den enighet som fanns inom företagsskatteberedningen när det gällde varulagernedskrivningen och tillkomsten av en möjlighet till lönebaserad avsättning. Jag tror också att Alvar Andersson är överens med mig när jag säger att det förslag som nu framlagts av utskottsmajoriteten innebär ytterligare möjligheter att göra förmånliga nedskrivningar och avsättningar. I företagsskatteberedningen var vi överens om att man skulle ha den här kombinationen, även om det sedan fanns förslag om skilda nivåer.

Vad beträffar kostnadsberäkningen vill jag gärna säga att jag tycker att det är allvarligt att vi inte har bjudits möjligheten att göra en sådan bedömning. Vi fick det inte i företagsskatteberedningen, och vi har inte fått det i samband med behandlingen av den proposition det nu gäller.

Alvar Andersson betvivlar de siffror vi har räknat fram, och det är som jag tidigare nämnt väldigt svårt att göra en exakt beräkning av skattebortfallet, eftersom det saknas ett ordentligt underlag. Men tillkomsten av en lönebaserad resultatutjämning innebär ju att det ges en förmån till en ny grupp av företagare, nämligen de tjänsteproducerande.

Man skall komma ihåg att den inkomst som egenföretagarna lägger fram för beskattning uppgår till ca 15 miljarder kronor. Antas då förslaget om en avsättningsmöjlighet på 50 %, måste det rimligtvis innebära en hel del i skattebortfall – effekten sprids naturligtvis ut på ett antal år från det att man börjar bygga upp investeringsreserven. Vidare utökas möjligheterna att göra avsättning till investeringsfond, en ökning som svarar mot 25 % av tidigare gällande procentsats.

Vi vill inte göra gällande att vi har nått fram till någon exakthet när det gäller kostnadsberäkningen, men vi tycker att det är rimligt – framför allt i en situation som statsfinansiellt sett är väldigt besvärlig – att regeringen skulle vara intresserad av att vara med om att räkna fram hur stort bortfallet blir.

I fråga om värdering av djur sade jag inledningsvis att det är svårt att hitta ordentliga värderingsprinciper. Ett konventionellt varulager är ju ett omsättningslager, och här talar vi om ett producerande varulager. Jag hoppas, herr talman, att jag får tillfälle att återkomma till detta senare.

ALVAR ANDERSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart – det sade jag också, Curt Boström – att när vi ger de tjänsteproducerande företagen möjligheter till en viss konsolidering, så kommer det under det första året att innebära ett inte så obetydligt skattebortfall.

Vi var i princip överens inom företagsskatteberedningen, även om vi hade

olika uppfattningar i fråga om nivån, att en lönebaserad avsättning skulle få göras av företag av konsultkaraktär och liknande, som har betydligt längre gående åtaganden nu än de hade tidigare. Dessa företag behöver ha möjligheter till en sådan avsättning. Men det är väl knappast rimligt att försvaga avsättningsmöjligheterna för företag av annan karaktär i den omfattningen att det sammantaget inte skulle kosta samhället mer än förut, om man vidgade ramen inom vilken olika företagskategorier skulle rymmas.

Att detta kommer att kosta pengar i inledningsskedet är jag helt överens med Curt Boström om, och det tror jag att vi var överens om från början.

Frågan är om man kommer att sträcka sig väsentligt längre när det gäller de samfälliga avsättningarna inom de företag som nu har reserveringsmöjligheter. Det är väldigt svårt att säga något exakt, och det var därför som utredningen inte heller kunde presentera något säkert material. Då var det ju frågan om i vilken utsträckning de nuvarande konsolideringsmöjligheterna hade utnyttjats, och därvidlag fanns det en mycket rik provkarta. Det är alldeles uppenbart att de senaste årens svaga konjunktur inte har förbättrat konsolideringsmöjligheterna. Sedan får vi se hur konjunkturen kommer att gestalta sig under de första åren då det system är i tillämpning som vi nu fattar beslut om.

CURT BOSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Man försämrar inte konsolideringsmöjligheterna för de företag som har varulager. Även om vi sänker procentsatsen erbjuds de att kombinera med möjligheten att göra avsättningar på det lönebaserade beloppet.

Under beredningsarbetet påpekade vi jämt och ständigt att vi rimligtvis borde få ta del av underlaget för att kunna göra en totalbedömning av alla dessa avskrivnings- och nedskrivningsmöjligheter som staplas på varandra. Jag är alldeles övertygad om att även Alvar Andersson skulle vara intresserad av att vi hade haft den möjligheten. I varje fall borde vi ha fått den nu när vi i riksdagen skall ta slutgiltig ställning till vilka förändringar som skall ske.

När det gäller värdering av djur är det utan tvivel, som jag har sagt tidigare, svårt att hitta en värderingsprincip. Här är det inte fråga om ett omsättningslager utan om ett producerande lager med lång omsättningstid. Alvar Andersson sade att med denna värderingsprincip kommer anskaffningsvärdet att ligga fem år bakåt i tiden. Jämfört med ett konventionellt varulager som har mycket snabb omsättning är det fråga om en mycket lång tid. Det innebär enligt vårt förmenande att man får en stor engångsavskrivning.

Det fanns ett motionsförslag, som dock avstyrktes, som innebar att man skulle ta medelvärdet mellan slaktvärdet och det pris som erhålls vid livdjursauktioner. Jag undrar om inte det värdet skulle ha legat närmare sanningen när det gäller att betala skatt.

Då det gäller vårt förslag att återgå till de gamla reglerna för fördelning av inkomst mellan makar vill jag påminna om att de nuvarande reglerna lämnar fritt fram för fördelning av inkomsterna inom familjen. Jag är medveten om

att storparten aktuella familjer säkert sköter detta mycket bra. Men som jag sade tidigare tillskapar man med dessa regler möjlighet för dem som inte är seriösa att smita ifrån ytterligare skatt. Det drabbar till syvende og sidst de lojala skattebetalarna. Vi vill inte medverka till en skattelagstiftning som innebär att man utvidgar skatteflyktsmöjligheten.

Var för resten inte Alvar Andersson i företagsskatteberedningen med på tankegångarna om minskning till 400 timmar och begränsning av överföringsmöjligheten?

ALVAR ANDERSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Det var väl en felsägning från Curt Boström – jag skulle tro att han menade 600 timmar. Det är riktigt att jag stod bakom det förslaget, men det var i en situation då vi inte lyckades få majoritet för en särbeskattning. Annars var det i själva verket så att i ett tidigt skede av utredningen var vi överens om att sätta upp 300 timmar. Det stötte på patrull på högsta ort. Jag skall inte ange vilken instans, men det är alldeles uppenbart att de socialdemokratiska ledamöterna fick bakläxa och kom tillbaka och sade att det skulle vara 600 timmar. Med de majoritetsförhållanden vi hade i riksdagen då måste man acceptera detta för att över huvud taget komma någonstans. De som var med då vet ju hur spelet i själva verket gick.

När det gäller värdering av djur talar Curt Boström om ett medelvärde mellan priset på slaktdjur och livdjur. I själva verket är livdjuren mindre än 20 % av hela antalet djur i en besättning och alltså slaktdjuret något över 80 %. Det har nog brutit en del i den sammanvägningen tidigare och det har gjort att vi legat något för högt.

När det gäller frågan om seriösa och icke seriösa företag är det alldeles uppenbart – och där är vi väl helt överens – att hela vårt skatteväsen går ut på att komma åt icke seriösa deklareranter, antingen det gäller företag eller enskilda personer. Det beslut vi skall fatta i dag medför inte någon ökad risk för skatteflykt, men vi måste uppenbart ständigt hålla bevakningen på topp.

HOLGER BERGQVIST (fp):

Herr talman! Bästa försvaret mot arbetslöshet är lönsamma företag. Jag skall ta detta till utgångspunkt i denna debatt om ändrad företagsbeskattning. Det är motiverat med hänsyn till de konstlade motsatsförhållanden mellan företag och anställda som ofta konstrueras i debatten om våra skatter av olika slag. I själva verket handlar det ju om att ta in pengar för våra gemensamma angelägenheter på ett sådant sätt att arbetsvilja och initiativ främjas och att man inte tvärtom hindrar de grundläggande förutsättningarna för vår välfärdsutveckling.

Denna grundtanke hade jag i debatten för knappt ett par veckor sedan om fortsatt reformering av inkomstskatten. Det finns ett orsakssammanhang mellan lönsamma företag och kravet från löntagarna att det måste löna sig att arbeta. Det är därför i linje med vad flera av oss hävdade i inkomstskattedebatten om nödvändigheten av att sänka marginalskatten. Det är ett

intresse också för löntagarna att i dag hävda nödvändigheten av en sådan utformning av företagsbeskattningen att den ger goda förutsättningar för en jämn och tillräcklig lönsamhet, så att bästa möjliga garantier skapas för företagets fortsatta verksamhet. Bästa försvaret mot arbetslöshet är lönsamma företag.

Sysselsättningspolitik och näringspolitik är två sidor av samma sak. Inkomstskattepolitiken är en del av sysselsättningspolitiken, och företagskattepolitiken är en del av näringspolitiken. Men det är också angeläget att observera beroendeförhållandena mellan dessa olika politiska discipliner. Det är, herr talman, mot den bakgrunden jag vill kommentera några av de viktigaste delarna i det betänkande från skatteutskottet som har sitt ursprung i regeringens proposition om ändrad företagsbeskattning.

Den grundläggande orsaken till det förslag om reformering av företagsbeskattningen som nu ligger på riksdagens bord är det av administrativa skäl ofrånkomliga förhållandet att varje beskattningsårs resultat beskattningsmässigt måste behandlas för sig oberoende av resultatet andra år. Av lättförklarliga skäl kan denna olägenhet allvarligt skada framtidsförutsättningarna för verksamheten i ett företag som upplever variationer från det ena året till det andra när det gäller marknader och konjunkturer.

Redan det nuvarande systemet för beskattning av företag har utformats för att lindra skadeverkningarna av detta problem. Det har skett med olika möjligheter att ge företagen skattekrediter i form av obeskattade reserver genom nedskrivning av lager, avsättning till investeringsfonder och avskrivningar av olika slags tillgångar. Utan dessa åtgärder med många år på nacken hade vi i dag, som redan tidigare påpekats av Alvar Andersson, haft en sämre och mer osäker situation för företagsamheten och sysselsättningen i vårt land.

Det är bara att lyfta på hatten för det förutseende som härvidlag visats sedan många år tillbaka av socialdemokratiska regeringar. Det vittnar på ett övertygande sätt om att även s-märkta finansministrar haft kunskap om företagens praktiska arbetsförutsättningar och förståelse för vad en affärs- mässigt motiverad resultatutveckling för företagen betyder för att skapa trygghet på arbetsmarknaden utan att behöva tillgripa en subventionspolitik som ofta efter en tid får smaken av Döbelns medicin.

Nu verkar det emellertid som om denna kunskap och förståelse börjat stelna i sina former. Den slutsatsen måste man dra av den avvisande attityd som socialdemokraterna nu demonstrerar mot de föreliggande förslagen. Med de ökande svårigheter som företag nu möter när det gäller osäkerheter av olika slag, både marknadsmässigt och konjunkturrellt, hade man väntat sig en positiv attityd, inte minst med hänsyn till den positiva bild som socialdemokraterna förtjänstfullt kan visa upp i sitt historiska bagage. Men, herr talman, man skriver inte framtid och utveckling på gulnade blad i historieboken.

Vad är det då för förändringar som nu föreslås? Är de särskilt revolutionerande? Nej, det kan man inte säga. Det handlar egentligen bara om konsekventa anpassningar till tidens krav av principer som det sedan länge råder bred enighet om.

*Ändrad företags-
beskattning*

Om det socialdemokratiska motståndet har jag avsiktligt använt det försiktiga uttrycket "avvisande attityd". Inte ens den ivrigaste valpropagandist kan kalla det mer än en gradskillnad. När valåret är över skall vi nog kunna fortsätta arbetet att jämna vägen för den företagsamhet som är grunden för sysselsättningen i vårt land.

Herr talman! Från principiell utgångspunkt finns det anledning att kommentera följande förslag i skatteutskottets betänkande.

Ett nytt begrepp i företagsbeskattningen blir lönebaserad avsättning till resultatutjämningsfond. Det är en motsvarighet till den möjlighet till lagernedskrivning som funnits sedan länge. Här handlar det om att rätta till en orättvisa som blivit alltmer uppenbar.

Lagernedskrivning som konsolideringsmetod har naturligtvis spelat en roll enbart för företag med lager. Personalintensiva företag har varit satta på undantag, och det är knappast i takt med tidens krav – tvärtom. Sysselsättningsläget gör det självklart att ge de personalintensiva företagen en jämställdhet med de lagerintensiva. Det sker på det sättet att möjlighet skapas att avsätta högst 20 % av lönekostnaden och för egenföretagare 15 % av den egna inkomsten till en resultatutjämningsfond.

Samtidigt har utskottet, med viss ändring i propositionen, velat ta hänsyn till företagen i skiktet mellan de mer personalintensiva och de lagerintensiva genom att låta avsättningen till en resultatutjämningsfond kombineras med en lagernedskrivning till 55 % av lagrets anskaffningsvärde. Det är alltså mellan detta kombinationsalternativ och den gamla vanliga nedskrivningen av lager till 40 % som företagaren har att välja för sin resultatutjämnning mellan goda och dåliga år.

Nästa nyhet i förslaget är att den andel av årsvinsten som får sättas av till investeringsfond höjs från nuvarande 40 till 50 %. Samtidigt höjs det belopp som räntelöst skall sättas in på konto i riksbanken till 50 % av det avsatta beloppet.

Ett exempel på anpassningen till tidens krav är att investeringsfonderna nu får användas också till forsknings- och utvecklingsarbete och för utbildning av anställda.

Det är också fastlagt att beslut om frisläpp av investeringsfundsmedel skall föregås av ett samrådsförfarande mellan företaget och de anställda. Redan nu torde arbetstagarparten ha möjlighet att hos AMS aktualisera frågor om ianspråktagande av investeringsfundsmedel. Även här har socialdemokraterna varit framme och åtminstone trott sig kunna skapa en gradskillnad genom att slå in en öppen dörr.

En mycket viktig nyhet i fråga om reservering och resultatutjämnning är att företag som drivs som enskild firma i likhet med bolagen får möjlighet att bygga upp obeskattade reserver genom att sätta av medel till en s. k. allmän investeringsreserv. Den har konstruerats med investeringsfondssystemet som förebild. Pengarna i en investeringsreserv får, efter viss ändring av utskottet i förhållande till propositionen, fritt disponeras för investeringsändamål efter två år från utgången av det år då avsättningen senast skulle ha verkställts, och de skall vara uttagna senast sju år efter samma tidpunkt.

En alldeles särskild regel har skapats för fiskerinäringen, och det var sannerligen inte en dag för tidigt. Det finns väl ingen näringsgren som befinner sig i en så variationsrik resultatsituation. Därför föreslås att de investeringsreserver som skapas inom fiskerinäringen skall kunna utnyttjas kontinuerligt. I praktiken kommer fiskets investeringsreserver att fungera som en ren resultatutjämnning mellan olika år.

Även i detta avseende har socialdemokraterna visat upp en negativ attityd. Det har blivit tummen ner, samtidigt som Karl-Erik Svartberg försöker hålla upp lillfingret. Men den propagandagesten är dömd att misslyckas.

Som en väldig våg väller i stället kraften fram från det opinionsarbete som Georg Åberg i detta avseende har utfört under ett dussintal år. Med en envishet som slår rekord just i den hårda fiskerinäringen har Georg Åberg slagits för resultatutjämnning mellan variationsrika år i den näringsgren som väl har störst behov av resultatutjämnning. Det är en lång och hård kamp som Georg Åberg äntligen har nått framgång i. Äras den som äras bör!

Herr talman! Med detta har jag kommenterat de principiellt viktigaste avsnitten i det föreliggande förslaget, och jag skall begränsa mig till det. Förslaget innebär väsentligt förbättrade möjligheter för framför allt enskilda företagare att fördela inkomster och därmed skattebelastning mellan olika beskattningsår. Detta ökar deras motståndskraft mot konjunkturbetingade påfrestningar och kan bidra till att positivt påverka företagens tillväxt, effektivitet och konkurrensförmåga och till tryggad sysselsättning.

På den grunden, herr talman, vill jag yrka bifall till skatteutskottets hemställan i dess helhet.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

CURT BOSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Holger Bergqvist upprepade i huvudsak Alvar Anderssons beskrivning av det nya förslaget liksom utskottsmajoritetens ställningstagande i denna fråga. Jag anser det inte speciellt meningsfullt att upprepa våra argument. Men på två punkter skulle jag vilja bemöta Holger Bergqvist.

När det gäller fiskerinäringen menar Holger Bergqvist att den föreslagna investeringsreserven för yrkesfiskarnas vidkommande skulle kombineras med en resultatutjämningsmöjlighet. Det kan väl ändå inte anses speciellt lyckat att göra den kombinationen. Är man ute efter en resultatutjämningsmöjlighet, så bör den ju säras. Vårt förslag, som grundar sig på Karl-Erik Svartbergs motion, innebär att man skulle införa ett slags skogskontosystem och på det sättet frigöra denna utjämningsmöjlighet när det gäller yrkesfiskarna.

Sedan sade Holger Bergqvist att socialdemokraterna demonstrerar mot detta förslag. Jag vill gärna erinra Holger Bergqvist om att bakom nettovinstbeskattningssystemet, som haft en sådan framgång när det gäller företagens möjligheter att stabilisera sin verksamhet, står socialdemokratin. I mitt inledningsanförande sade jag att vi självfallet står fast vid detta system. Men

jag trodde att Holger Bergqvist skulle vara intresserad av att veta vad detta kostar. Jag erinrar mig att när Holger Bergqvist var med i debatten om inkomstbeskattning, så upprepade han ständigt att det är angeläget att vi tar ett gemensamt ansvar för det statsfinansiella läget. Han har inte med ett ord nämnt vad detta förslag kan komma att kosta. Jag upplever det som otillfredsställande att riksdagens ledamöter, som nu är beredda att fatta ett så här pass stort beslut, inte är intresserade av att veta vad förslaget i sig kan komma att kosta – det innebär en försvagning av det statsfinansiella läget.

TOMMY FRANZÉN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Holger Bergqvist menade att det uppstod konstlade motsättningar mellan arbetarna och företagen. Jag utgår från att Holger Bergqvist inte undantar de privata storföretagarna när han talar om företagen.

Sedan säger Holger Bergqvist att bästa försvaret mot arbetslöshet är lönsamma företag. Men, Holger Bergqvist, vi har mängder med för kapitalisterna lönsamma företag, som hela tiden rationaliserar och därigenom också ökar lönsamheten men som sparkar ut arbetare och tjänstemän på samma löpande band som de rationaliserar.

Det är inte några revolutionerande förslag som här läggs fram, säger Holger Bergqvist vidare, utan det är endast fråga om konsekventa ändringar. Ja, de förslag regeringen lagt fram är helt konsekventa i en fortsatt kapitalistisk utveckling med ökad arbetslöshet och utslagning men också med ökad lönsamhet och ökade förmögenheter för aktieinnehavarna. Trots detta förhållande påstår alltså Holger Bergqvist att det skapas konstlade motsättningar mellan arbetare och företag. Jag tycker att det står helt klart att det råder verkliga – inte konstlade – motsättningar mellan de kapitalistiska profitintressena och arbetarnas och tjänstemännens intresse av försörjning och sysselsättning. Att Holger Bergqvist inte inser detta kan i och för sig vara förklarligt.

När det gäller de lönebaserade reserveringsmöjligheterna är det generella regler som införs och som kommer även sådana företag till del som icke skall ha dessa möjligheter. Som exempel på företag som har behov av sådana här avsättningar kan man ta ett textilföretag i Borås, men även en advokatfirma eller ett konsultföretag i Stockholm, som enligt mitt förmenande näppeligen har något behov av de här reserveringsmöjligheterna men ändå får samma förmåner. Det vore bättre att satsa på sysselsättningspolitiken än på generella avskrivningsmöjligheter.

Slutligen vill jag säga att när företagsskatteberedningen, som vpk f. ö. inte gavs möjligheter att medverka i, föreslår skärpta regler, så anses dessa inte vara mogna att införas, medan det när det gäller lättnader går bra – dessa genomför regeringen.

HOLGER BERGQVIST (fp) kort genmäle:

Herr talman! Curt Boström får anstränga sig att hitta de där stora motsättningarna som skulle kunna hetsa till en underhållande debatt. Han

väljer frågan om kostnaderna för denna förändring av företagsbeskattningen. Jag utgår ifrån att Curt Boström väljer kostnadsfrågan bl. a. av det skälet att det där föreligger utomordentligt stora svårigheter att konkretisera sig. Jag skulle i korthet vilja kommentera den frågan på det sättet, att en kostnadsberäkning – hur den nu än görs – med nödvändighet måste få en statisk karaktär, medan verkligheten i allra högsta grad är dynamisk. Vi har här ett komplicerat nätverk av orsakssammanhang, där inte minst sysselsättningen, som jag särskilt ville stryka under, spelar en avgörande roll över förslagets utformning.

Curt Boström hade fäst sig vid att jag använde uttrycket att socialdemokraterna demonstrerade mot det här förslaget. Jag tillåter mig påminna om att jag använde det mera fullständiga uttrycket att man demonstrerade en avvisande attityd. Jag tog mig samtidigt friheten att beteckna detta som en mycket försiktig kritik av det förslag som skatteutskottet här lagt på riksdagens bord. Jag är övertygad om att vi snart nog skall kunna fortsätta det gemensamma arbete som vi lade grunden till redan under den socialdemokratiska tiden.

KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! I motionen 1978/79:1740 har jag förespråkat en skattemässig resultatutjämning för yrkesfiskare med hänvisning till de alldeles speciella förhållanden som råder för denna kategori. Yrkesfiskarnas bruttoinkomster kan ju variera avsevärt mellan olika år, beroende bl. a. på tillgången på fisk, fångstbegränsningar av olika slag och avsättningsmöjligheter. Vidare kan bruttoinkomsten påverkas av att fiskefartygen blir stillaliggande på grund av otjänlig väderlek eller reparationer. Även i fråga om utgifterna kan det bli stora variationer mellan olika år. Omfattande reparationer på båtar, motorer och redskap kan bli nödvändiga. Blir de dessutom tidskrävande kan de medföra ett långvarigt stillaliggande. Variationerna i bruttoinkomster och utgifter kan medföra att en yrkesfiskare ett år kan ha stora bruttoinkomster och små utgifter, medan han ett annat år kan ha små bruttoinkomster och stora utgifter. Differenserna i nettoinkomsten kan på så sätt bli betydande mellan olika år.

Det är därför, herr talman, glädjande att kunna konstatera att det nu tycks råda enighet i riksdagen om att yrkesfiskare arbetar under sådana förhållanden att de bör behandlas särskilt i skattehänseende.

Skatteutskottets borgerliga majoritet och den socialdemokratiska minoriteten går visserligen skilda vägar när det gäller konstruktionen av skatteutjämningen. Det hade naturligtvis varit lyckligare, om det hade rätt enighet också härvidlag, men det viktiga är ändå att det blir en skatteutjämning.

I motionen 1978/79:1740 har jag tillsammans med några partivänner krävt en skattemässig resultatutjämning enligt skogskontometoden. Motionsförslaget överensstämmer, Holger Bergqvist, med förslaget i motionen 1978/79:413 av Runc Johnsson i Mölndal, Gunnar Johansson och Georg Åberg.

Jag delar den uppfattning som framförs i reservationen 5, nämligen att

skogskontometoden bättre tillgodoser yrkesfiskarnas speciella problem än propositionen. Emellertid har jag en fråga till Curt Boström som är företrädare för reservanterna. I reservationen tycks man nämligen förespråka att den skattemässiga resultatutjämnningen för yrkesfiskare skall gälla fr. o. m. 1981 års taxering, medan den enligt propositionen skulle gälla fr. o. m. 1980 års taxering. Min fråga lyder: Kan förslaget i reservationen 5 om skogskontometoden för skattemässig inkomstutjämnning för yrkesfiskare genomföras fr. o. m. 1980 års taxering?

CURT BOSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är naturligtvis fullt möjligt att genomföra det här förslaget, så att bestämmelserna kan tillämpas vid 1980 års taxering. Det avgörande är att få fram ett förslag i god tid i höst. Ett sådant system skulle då komma att innebära att avsättningen skulle kunna göras först vid bokslutstillfället i motsats till fallet vid skogskontometoden som sådan. Här måste man alltså välja att göra en avsättning vid just bokslutstillfället. Vill man lägga fram det förslag som vi förordar, finns det givetvis möjligheter att genomföra det så att bestämmelserna kan tillämpas vid 1980 års taxering, dvs. för beskattningsåret 1979.

RUNE JOHNSON i Mölndal (c):

Herr talman! Yrkesfiskare har som sagts tidigare här i dag mycket varierande inkomster under olika år. Variationerna gör det svårt att planera investeringarna inom näringen. För fiskare i vissa andra länder har det under många år funnits möjligheter att tillfälligt göra skattefria avdrag, att avsätta medel i fonder som får tas i anspråk för investeringar i sådana objekt som är avskrivningsbara enligt skattelagens bestämmelser. För exempelvis fiskare i Norge har det under lång tid funnits möjligheter att avsätta medel till en s. k. driftregleringsfond.

För att göra det möjligt att inom fiskerinäringen föra över medel från ett inkomstmässigt bra år till ett sämre år är det av utomordentligt stor betydelse att en sådan resultatutjämningsmöjlighet tillskapas. Skall man kunna satsa på en ny båt, ny motor eller ombyggnad av båten krävs med nuvarande höga priser ett stort tillskott av kapital. Värdet av den gamla båten förslår inte långt vid beställningen av en ny båt. Därför fortsätter fiskaren att reparera och underhålla den gamla båten, vilket i många fall måste anses otillfredsställande. Kostnaderna för reparationer och för byte av vinschar, motorer, styrhus och annat har stigit oerhört snabbt. Självfinansieringsförmågan från fiskarnas sida har som en följd härav sjunkit oroväckande under de senaste åren. Ett ständigt återkommande krav från yrkesfiskare har varit att de måste få möjlighet till någon form av investeringsfond för att göra det möjligt att under några år, då fisket går hyggligt, avsätta pengar för eventuell nybeställning, ombyggnad, reparation, motorbyte eller liknande. Tillgången till ett sådant system innebär stimulans för enskilt sparande till nyinvesteringar.

Dessa synpunkter har jag tillsammans med Georg Åberg från folkpartiet och Gunnar Johansson från moderaterna framfört i motionen 1978/79:413,

och det är med tillfredsställelse jag kan konstatera att våra synpunkter och önskemål i motionen i huvudsak tillgodosetts, vilket framgår av skatteutskottets betänkande 1978/79:57 som vi nu behandlar.

Herr talman! Med det sagda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

GEORG ÅBERG (fp):

Herr talman! När det gäller en resultatutjämnning för yrkesfiskarna behöver jag inte orda någonting om motiveringen för en sådan specialbehandling. Det har redan gjorts här.

Motiveringen har framförts dels av Rune Johnsson, dels av Karl-Erik Svartberg. Precis samma motivering har vid otaliga tillfällen framförts i denna kammare och tidigare i den gamla riksdagen. Vad som i dag är nytt i sammanhanget är att vi äntligen tycks vara framme vid målet, att yrkesfiskarna kan få den behandling som de är berättigade till och som möjliggör att vinster ur näringen ett år i varje fall till en del kan stanna kvar inom näringen och bli arbetande kapital inom densamma under ett annat år. Detta har fiskarna varit förvägrade under alla år.

Eftersom fiskarna inte har möjlighet att göra avskrivning på lager eller liknande har de varit i en särskilt dålig situation. Vi har, som Rune Johnsson nämnde, under många år på flera sätt arbetat gemensamt för detta. Vi är därför mycket glada över behandlingen av frågan i propositionen och över att vi äntligen tycks kunna nå resultat. Det var därför som jag med stor förvåning läste i den socialdemokratiska partimotionen att man yrkade avslag på denna punkt i propositionen. Den välregisserade vändning, eller vad jag nu skall kalla det för, som Karl-Erik Svartberg gjorde här vid sitt senaste framträdande, verkar litet underlig. Men om det kan leda till att man från socialdemokratiskt håll närmar sig propositionen och den motion som Rune Johnsson nämnde, så hälsar vi det med tillfredsställelse.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Till Georg Åberg vill jag säga att "föreställningen" inte är särskilt välregisserad. Jag har tillsammans med några partivänner väckt den motion som tillstyrks i reservationen, och vi har faktiskt också arbetat för att motionen skall bli bifallen.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2665 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

*Ändrad företags-
beskattning*

Måndagen den
28 maj 1979

*Ändrad företags-
beskattning*

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2665 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 247
Nej - 14
Avstår - 1

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Erik Wörnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Curt Boström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Erik Wörnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Curt Boström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 140
Nej - 109
Avstår - 13

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Kurt Söderström och Ingegerd Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingegerd Troedsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Kurt Söderström och Ingegerd Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingegerd Troedsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 220
Nej - 42
Avstår - 1

Mom. 5 och 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Erik Wärnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Curt Boström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 5 och 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Erik Wärnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Curt Boström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 139
Nej - 122

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2665 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2665 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Nr 157

Måndagen den
28 maj 1979

Ändrad företags-
beskattning

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 246
Nej - 14
Avstår - 2

Mom. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av Erik Wörnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Curt Boström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 8 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Erik Wörnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Curt Boström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 139
Nej - 124

Mom. 9, 10 och 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Erik Wörnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Curt Boström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 9, 10 och 12 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Erik Wörnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Curt Boström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 139
Nej - 123

Mom. 11

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2665 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 14-17

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 18

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2665 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 19

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2665 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2665 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 21

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2665 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 22

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, dels utskottets hemställan med godkännande av den i reservationen nr 6 av Kurt Söderström och Ingegerd Troedsson anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Ingegerd Troedsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 22 med godkännande av utskottets motivering röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med godkännande av den i reservationen nr 6 av Kurt Söderström och Ingegerd Troedsson anförda motiveringen.

Nr 157

Måndagen den
28 maj 1979

Ändrad företags-
beskattning

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Ingerd Troedsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 224
Nej - 41
Avstår - 1

Mom. 23

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av Erik Wärnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Curt Boström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 23 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av Erik Wärnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Curt Boström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 140
Nej - 125

Mom. 24 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av Erik Wärnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Curt Boström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 24 a röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av Erik Wärnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Curt Boström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 140
Nej - 125

Mom. 24 b, 25 och 26

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 27

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2665 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 27 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2665 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 250
Nej - 14
Avstår - 1

Mom. 28

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av Tommy Franzén under överläggningen framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 28 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av Tommy Franzén under överläggningen framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 250
Nej - 15
Avstår - 1

Mom. 29 och 30

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Nr 157

Måndagen den
28 maj 1979

*Ändrad företags-
beskattning*

Mom. 31

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2665 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 31 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2665 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 251
Nej - 14
Avstår - 1

Mom. 32-35

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 36

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av Erik Wärnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Curt Boström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 36 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av Erik Wärnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Curt Boström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 140
Nej - 125

Mom. 37

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2665 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tommy Franzén begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 37 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2665 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tommy Franzén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 251
Nej - 14
Avstår - 1

Mom. 38

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av Erik Wörnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Curt Boström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 57 mom. 38 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av Erik Wörnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Curt Boström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 140
Nej - 125

Mom. 39

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4 Åtgärder för tekoindustrin

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1978/79:48 med anledning av propositionen 1978/79:145 om åtgärder för tekoindustrin jämte motioner.

Genom propositionen 1978/79:145 bil. 1 (s. 43) bereddades riksdagen tillfälle att avge yttrande över vad chefen för handelsdepartementet anförde om en övergripande plan för tekoindustrin. Därjämte hade riksdagen föreslagits godkänna de åtgärder för försörjningsberedskapen på tekoområdet som

chefen för handelsdepartementet hade förordat.

Regeringen hade vidare föreslagit, under punkten V:9 (s. 44), att riksdagen till Försörjningsberedskapslån under budgetåret 1979/80 utöver i propositionen 1978/79:100 bil. 14 föreslaget investeringsanslag anvisade ytterligare 21 300 000 kr.

I bil. 2 till propositionen (s. 52) hade föreslagits att riksdagen skulle

1. godkänna av chefen för arbetsmarknadsdepartementet förordade riktlinjer för fortsatt användning av tillfälligt sysselsättningsbidrag till äldre arbetskraft inom tekoindustrin,

2. till Sysselsättningskapande åtgärder för budgetåret 1979/80 under tolfte huvudtiteln utöver i propositionen 1978/79:100 bil. 15 föreslaget reservationsanslag anvisa ytterligare 250 000 000 kr.

I bil. 3 till propositionen (s. 59) hade föreslagits att riksdagen skulle

1. godkänna att industripolitiska åtgärder för tekoindustrin vidtogs under budgetåren 1979/80, 1980/81 och 1981/82 i enlighet med vad chefen för industridepartementet hade anfört,

2. godkänna vad chefen för industridepartementet hade förordat om disposition av tillgängliga medel på anslaget Lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin vid utgången av budgetåret 1978/79,

3. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1979/80 ikläda staten förpliktelse i form av särskilda strukturgarantier för tekoindustrin, som inberäknat löpande garantier innebar åtaganden om högst 239 500 000 kr.

Vidare framlades i denna bilaga (s. 59) förslag om vissa anslag för budgetåret 1979/80. I anslutning till punkterna B 7 och B 10 hade föreslagits:

5. att riksdagen till Branschfrämjande åtgärder för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett i förhållande till vad regeringen föreslagit i propositionen 1978/79:100 bil. 17 med 8 000 000 kr. höjt reservationsanslag av 53 985 000 kr.

4. att riksdagen till Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 22 000 000 kr.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen redovisas en övergripande plan för tekoindustrin för budgetåren 1979/80–1981/82. I planen anges vissa nivåer för den löpande produktion av olika tekovaror som behövs av försörjningsberedskapsskäl.

För att säkra försörjningsberedskapsviktig produktionskapacitet inom kritiska delbranscher föreslås försörjningsberedskapslån kunna utgå. Försörjningsberedskapslånen skall kunna utgå generellt till delbranscher vars produktionskapacitet har nått en från försörjningsberedskapssynpunkt kritisk nivå. Då så är motiverat av arbetsmarknads- och regionalpolitiska skäl, bör dock lånen i vissa fall kunna utgå till företag inom delbranscher som

inte har nått en försörjningsberedskapsmässigt kritisk nivå. För försörjningsberedskapslån föreslås för budgetåret 1979/80 ytterligare 21,3 milj. kr. ställas till regeringens disposition.

Det tillfälliga stödet till äldre arbetskraft föreslås finnas kvar under planeringsperioden. Stödet föreslås utgå på oförändrad nivå under budgetåret 1979/80.

De industripolitiska åtgärderna på tekoområdet föreslås bli förlängda t. o. m. budgetåret 1981/82 med förstärkta exportfrämjande åtgärder.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1978/79:2244 av Ove Karlsson m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. hos regeringen begära att en beredskapsplan omfattande 200 000 plagg upprättades för skinn- och lädervaruindustrin,

2. hos regeringen begära att en beredskapsplan upprättades för tillverkning av skyddshandskar,

3. hos regeringen begära utredning av den svenska skinn- och läderindustrins framtida dimensionering,

1978/79:2257 av Birgitta Hambræus m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna att en inhemsk produktion av fiber för textilframställning borde främjas med hänsyn till textilindustrin och landets försörjningsberedskap,

2. inrätta en delegation med uppgift att

a) utarbeta ett program för inhemsk råvaruproduktion,

b) samordna åtgärder för att säkerställa en inhemsk råvaruproduktion för textilindustrin,

1978/79:2258 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle

1. avslå propositionen 1978/79:145,

2. besluta om ett engångsanslag till den svenska tekoindustrin med 100 milj. kr. för finansiell sanering,

3. besluta om ett statligt lån på 400 milj. kr. för utvecklingsinvesteringar inom svensk tekoindustri,

4. anslå 60 000 000 kr. för marknadsföring m. m. av svensk tekoexport,

5. anslå 400 milj. kr. för planmässiga utvecklingsprogram avsedda att skapa alternativ sysselsättning i tekoregionerna,

6. begära att regeringen i konsumentverkets regi skulle låta utforma kvalitetskrav avsedda att gälla alla i Sverige saluförda textila produkter,

1978/79:2302 av Alf Lövenborg (apk) och Rolf Hagel (apk),

1978/79:2303 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen skulle

1. med avslag på propositionen uttala att målet för samhällets tekopolitik borde vara att nuvarande produktionsvolym på tekoområdet i allt väsentligt bibehölls,
2. med avslag på propositionen i denna del begära att regeringen genomförde de förändringar av handelspolitiken som förordats i motionen,
3. begära förslag av regeringen till lagstiftning i fråga om prissättningsmetoder inom beklädnadshandeln,
4. begära hos regeringen tvingande bestämmelser om ursprungsmärkning av kläder,
5. begära att regeringen gav överstyrelsen för ekonomiskt försvar och tekodelegationen i uppdrag att genomföra en försörjningsberedskapspolitisk planering i enlighet med vad som anförts i motionen,
6. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om försörjningsberedskapslån,
7. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om beredskapslager med begagnade kläder,
8. besluta inrätta ett saneringsbolag för tekoindustrin i enlighet med vad som anförts i motionen,
 - 9 a. till Teckning av aktier i saneringsbolag för tekoindustrin (industridepartementet) för budgetåret 1979/80 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kr.,
 - 9 b. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att medgiva saneringsbolaget för tekoindustrin en kreditgaranti av högst 75 000 000 kr.,
10. godkänna de grunder för tekostrukturlån som angivits i motionen,
11. till Tekostrukturlån (handelsdepartementet) för budgetåret 1979/80 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kr.,
12. medge att statlig kreditgaranti fick ingås för säsongkrediter till konfektionsföretag inom en ram av 30 000 000 kr.,
13. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om den hemtextila industrin,
14. besluta att de statliga stödåtgärderna även skulle utgå till de statliga tekoföretagen,

1978/79:2429 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen, med anmälan att propositionen 1978/79:145 icke kunnat av riksdagen bifallas till de delar som framgick av motionen, skulle

1. i skrivelse till regeringen begära
 - a) att den statliga tekopolitiken skulle utformas i enlighet med i motionen angivna allmänna mål och riktlinjer,
 - b) att regeringen verkade för en sådan inriktning av den internationella tekopolitiken som angivits i motionen,
 - c) att för tekoimporten skulle tillämpas de former och riktlinjer som angivits i motionen,
 - d) att arbetsmarknads- och regionalpolitiska insatser – inbegripet oförändrat s. k. äldrestöd samt utbildnings- och rekryteringsinsatser bekostade över

anslaget Bidrag till arbetsmarknadsutbildning – skulle genomföras för att främja tekoindustrins utveckling i enlighet med vad i motionen anförts,

e) att offentlig upphandling av tekovaror skulle bedrivas och förhandlingar upptagas med handeln i enlighet med vad i motionen anförts,

f) att i motionen angivna riktlinjer skulle tillämpas i fråga om exportfrämjande åtgärder avseende tekoindustrin,

g) att översyn av den statliga tekoadministrationen skulle genomföras i enlighet med vad i motionen anförts,

2. för budgetåret 1979/80 anvisa

a) till Försörjningsberedskapslån totalt 50 000 000 kr.,

b) till Branschfrämjande åtgärder 57 985 000 kr.,

3. beakta vad i motionen i övrigt anförts,

1978/79:2430 av Erik Hovhammar m. fl. (m), vari hemställts att riksdagen skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en ekonomisk politik och skattepolitik som befämjade tekoindustrins – och näringslivets i övrigt – konkurrensförmåga och avsättningsmöjligheter,

2. uttala att ett oförändrat äldrestöd borde utgå under hela planeringsperioden,

3. uttala att det maximala äldrestödet borde förbli oförändrat oavsett om dispens medgetts för att erhålla stödet eller ej,

4. uttala att de fackliga organisationernas vetorätt mot beviljandet av dispens för att erhålla äldrestöd borde kunna upphävas av arbetsmarknadsstyrelsen,

5. uttala att reglerna för de särskilda strukturgarantierna borde bibehållas oförändrade,

6. uttala att ramen för konsultbidrag, utbildningsstöd m. m. borde utgå med oförändrat belopp under hela planeringsperioden,

7. uttala att fortsatt restriktivitet och kontroll i fråga om lågprisimporten borde iakttas i enlighet med vad som anförts i motionen,

8. anhålla att regeringen kontinuerligt följde utvecklingen inom de olika delbranscherna inom tekoindustrin,

9. uttala att verksamheten inom de statliga tekoföretagen ej fick innebära en gentemot övriga företag snedvriden konkurrens,

1978/79:2431 av Maj Pehrsson (c) och Arne Persson (c), vari hemställts att riksdagen skulle

1. uttala att i en övergripande plan för svensk tekoindustri ett betydande utrymme borde ägnas åt utbildnings- och kulturfrågor,

2. begära att regeringen gjorde en kartläggning av tillgänglig utbildningskapacitet och industrins långsiktiga behov av yrkesinriktad arbetskraft och möjligheten att tillgodose dessa behov,

3. anslå 10 milj. kr. till utvecklingsfonden i Älvsborgs län för att fonden skulle kunna stödja aktiviteter av den typ som behandlats i motionen – bl. a.

Måndagen den
28 maj 1979

*Åtgärder för teko-
industrin*

borde medel avsättas för utveckling av ett hemtextilcentrum i Sjuhäradsbygden,

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:1024 av Sven-Erik Nordin (c) och Jan-Ivan Nilsson (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde förslag om inrättandet av ett statligt prisstöd för produktion av kvalitetsull,

1978/79:1032 av Svea Wiklund (c) och Jan-Ivan Nilsson (c),

1978/79:1526 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle anta ett offensivt program för tekopolitiken i enlighet med de huvudlinjer som anförts i motionen och med målsättningen att 38 000 arbeten skulle behållas, och

1978/79:1642 av Lars Werner m. fl. (vpk) såvitt gällde hemställan att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om åtgärder för att sysselsättningen inom textilbranschen ej skulle minska (yrkandet 3).

Utskottet hemställde

1. beträffande avslag på propositionen 1978/79:145 i dess helhet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2258, yrkandet 1,

2. beträffande en långsiktig plan för tekoindustrin m. m. att riksdagen skulle

a) med anledning av propositionen 1978/79:145 bil. 1 mom. 1 samt motionerna 1978/79:2303, yrkandet 1, och 1978/79:2429, yrkandena 1 a och 3, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anför,

b) avslå motionen 1978/79:1526,

c) avslå motionen 1978/79:1642, yrkandet 3,

d) avslå motionen 1978/79:2258, yrkandena 2-5,

3. beträffande uttalande om den ekonomiska politiken m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2430, yrkandet 1,

4. beträffande utbildnings- och kulturfrågor att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2431, yrkandena 1 och 2, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför,

5. beträffande utredning om försörjningsberedskapslån att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2303, yrkandena 5 och 6, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför,

6. beträffande anslag till försörjningsberedskapslån att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:145 bil. 1 i vad gällde Anslagsfrågor för budgetåret 1979/80 och med avslag på motionen 1978/79:2429, yrkandet 2 a, till Försörjningsberedskapslån för budgetåret 1979/80 utöver tidigare beviljat investeringsanslag anvisade ytterligare 21 300 000 kr.,

7. beträffande beredskapslager av begagnade kläder att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2303, yrkandet 7, som sin mening gav regeringen till

känna vad utskottet anfört,

8. beträffande beredningsplan för skinn- och lädervaruindustrin att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2244, yrkandena 1 och 2, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. beträffande försörjningsberedningspolitiska åtgärder att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:145 bil. 1 mom. 2 godkände de av regeringen föreslagna åtgärderna i den mån de inte omfattades av utskottets hemställan under 5, 7 och 8,

10. beträffande importlicenser att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2303, yrkandet 2 i ifrågasvarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

11. beträffande globalkontingenter att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2303, yrkandet 2 i ifrågasvarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. beträffande övervakningslicenser att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2303, yrkandet 2 i ifrågasvarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. beträffande ursprungsdeklarationer att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2303, yrkandet 2 i ifrågasvarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. beträffande omprövning av det internationella regelsystemet att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2429, yrkandet 1 b,

15. beträffande stärkt ursprungskontroll m. m. att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1978/79:2429, yrkandet 1 c,

b) avslå motionen 1978/79:2430, yrkandet 7 i ifrågasvarande del,

16. beträffande prissättningsmetoder inom beklädnadshandeln att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2303, yrkandet 3,

17. beträffande ursprungsmärkning av kläder att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2303, yrkandet 4, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört om behov av lagstiftning rörande ursprungsmärkning,

18. beträffande en trettioprocentig importbegränsning att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2302, yrkandet 1,

19. beträffande tvingande kvalitetskrav att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2258, yrkandet 6,

20. beträffande offentlig upphandling att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2429, yrkandet 1 e, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

21. beträffande äldrestödets nivå under planeringsperioden att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:145 bil. 2 mom. 1 i ifrågasvarande del samt motionen 1978/79:2429, yrkandet 1 d i ifrågasvarande del, och motionen 1978/79:2430, yrkandet 2 i ifrågasvarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

22. beträffande förhöjt maximibelopp för äldrestöd att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2429, yrkandet 1 d i ifrågasvarande del,

23. beträffande de fackliga organisationernas inflytande i fråga om

äldrestöd att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2430, yrkandet 4,

24. beträffande bidragsmaximum för äldrestöd i dispensfall att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2429, yrkandet 1 d i ifrågavarande del, och med avslag på motionen 1978/79:2430, yrkandet 3, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

25. beträffande arbetsmarknadspolitiska åtgärder i övrigt att riksdagen skulle

a) med anledning av propositionen 1978/79:145 bil. 2 mom. 1 godkänna de av regeringen förordade riktlinjerna för fortsatt användning av äldrestöd inom tekoindustrin, i den mån de inte omfattades av utskottets hemställan under 21-24,

b) – med ändring av tidigare beslut (AU 1978/79:33 mom. 10, rskr 1978/79:320) – med anledning av propositionen 1978/79:145 bil. 2 mom. 2 till Sysselsättningssskapande åtgärder för budgetåret 1979/80 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 958 000 000 kr., varav förslagsvis 300 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

26. beträffande lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:145 bil. 3 mom. 2 godkände vad i propositionen förordats om disposition av tillgängliga medel på anslaget Lån till rationaliseringsinvesteringar inom konfektionsindustrin vid utgången av budgetåret 1978/79,

27. beträffande särskilda strukturgarantier att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:145 bil. 3 mom. 3 bemyndigade regeringen att under budgetåret 1979/80 ikläda staten förpliktelser i form av särskilda strukturgarantier för tekoindustrin, som inberäknat löpande garantier innebar åtaganden om högst 239 500 000 kr.,

28. beträffande generell räntebefrielse för särskilda strukturgarantier, m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2430, yrkandet 5,

29. beträffande kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:145 bil. 3 mom. 4 till Kostnader för räntebefrielse vid särskilda strukturgarantier för textil- och konfektionsindustrierna för budgetåret 1979/80 under fjortonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 22 000 000 kr.,

30. beträffande branschfrämjande åtgärder för budgetåret 1979/80 att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:145 bil. 3 mom. 5 och motionen 1978/79:2429, yrkandet 2 b, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

31. beträffande branschfrämjande åtgärder under hela planeringsperioden att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2430, yrkandet 6,

32. beträffande industripolitiska åtgärder i övrigt att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:145 bil. 3 mom. 1, i den mån propositionen i denna del inte omfattades av utskottets hemställan under 28, 30 och 31, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

33. beträffande utvidgning av den statliga tekokoncernen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2302, yrkandet 3,

34. beträffande åtgärder till stöd för den statliga tekokoncernen att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1978/79:2303, yrkandet 14,

b) med anledning av motionen 1978/79:2430, yrkandet 9, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

35. beträffande saneringsbolag för tekoindustrin att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2303, yrkandena 8, 9 a, 9 b, 10 och 11,

36. beträffande anslag till de regionala utvecklingsfonderna att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1978/79:1032,

b) avslå motionen 1978/79:2431, yrkandet 3,

37. beträffande kreditgaranti för säsongkrediter att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2303, yrkandet 12,

38. beträffande villkor för nedläggning av tekoföretag att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2302, yrkandet 2,

39. beträffande uppföljning av delbranscherna att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2430, yrkandet 8,

40. beträffande produktionskapacitet i fråga om textilfibrer att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2257 och med anledning av motionen 1978/79:1024 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

41. beträffande hemtextilindustrin att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2303, yrkandet 13, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

42. beträffande skinn- och lädervaruindustrin att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2244, yrkandet 3, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

43. beträffande exportfrämjande åtgärder att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2429, yrkandet 1 f,

44. beträffande utredning om den statliga tekoadministrationen att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2429, yrkandet 1 g.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande uttalande om den ekonomiska politiken m. m. av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2430, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

2. beträffande utredning om försörjningsberedskapslån av Erik Hovhammar (m), Sven Andersson i Örebro (fp) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2303, yrkandena 5 och 6,

3. beträffande importlicenser av Bengt Sjönell (c), Erik Hovhammar (m), Fritz Börjesson (c), Sven Andersson i Örebro (fp), Birgitta Hambræus (c),

Margaretha af Ugglas (m) och Karl-Anders Petersson (c) som ansett att utskottet under 10 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2303, yrkandet 2 i ifrågavarande del,

4. beträffande globalkontingenter av Bengt Sjönell (c), Erik Hovhammar (m), Fritz Börjesson (c), Sven Andersson i Örebro (fp), Birgitta Hambræus (c), Margaretha af Ugglas (m) och Karl-Anders Petersson (c) som ansett att utskottet under 11 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2303, yrkandet 2 i ifrågavarande del,

5. beträffande övervakningslicenser av Bengt Sjönell (c), Erik Hovhammar (m), Fritz Börjesson (c), Sven Andersson i Örebro (fp), Birgitta Hambræus (c), Margaretha af Ugglas (m) och Karl-Anders Petersson (c) som ansett att utskottet under 12 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2303, yrkandet 2 i ifrågavarande del,

6. beträffande ursprungsdeklarationer av Bengt Sjönell (c), Erik Hovhammar (m), Fritz Börjesson (c), Sven Andersson i Örebro (fp), Birgitta Hambræus (c), Margaretha af Ugglas (m) och Karl-Anders Petersson (c) som ansett att utskottet under 13 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionen 1978/79:2303, yrkandet 2 i ifrågavarande del,

7. beträffande prissättningsmetoder inom beklädnadshandeln av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Karl-Erik Häll och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s) som ansett att utskottet under 16 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2303, yrkandet 3, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

8. beträffande ursprungsmärkning av kläder av Erik Hovhammar (m), Sven Andersson i Örebro (fp), Margaretha af Ugglas (m) och Hugo Bergdahl (fp) som ansett att utskottet under 17 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2303, yrkandet 4, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om frivillig ursprungsmärkning av kläder,

9. beträffande de fackliga organisationernas inflytande i fråga om äldrestöd av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 23 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2430, yrkandet 4, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

10. beträffande bidragsmaximum för äldrestöd i dispensfall av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 24 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2430, yrkandet 3, och med avslag på motionen 1978/79:2429, yrkandet 1 d i ifrågavarande del, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

11. beträffande generell räntebefrielse för särskilda strukturgarantier, m. m. av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 28 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2430, yrkandet 5, och med avslag på propositionen 1978/79:145 bil. 3 mom. 1 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

12. beträffande branschfrämjande åtgärder för budgetåret 1979/80 av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 30 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:145 bil. 3 mom. 5 och med avslag på motionen 1978/79:2429, yrkandet 2 b, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

13. beträffande branschfrämjande åtgärder under hela planeringsperioden av Erik Hovhammar (m) och Margaretha af Ugglas (m) som ansett att utskottet under 31 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2430, yrkandet 6, och med avslag på propositionen 1978/79:145 bil. 3 mom. 1 i ifrågavarande del som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

14. beträffande åtgärder till stöd för den statliga tekokoncernen av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Karl-Erik Häll och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s) som ansett att utskottet under 34 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1978/79:2303, yrkandet 14,

b) avslå motionen 1978/79:2430, yrkandet 9,

15. beträffande saneringsbolag för tekoindustrin av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Karl-Erik Häll och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s) som ansett att utskottet under 35 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2303, yrkandena 8, 9 a, 9 b, 10 och 11, skulle

a) som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört om ett saneringsbolag för tekoindustrin,

b) till Teckning av aktier i ett saneringsbolag för tekoindustrin för

budgetåret 1979/80 under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kr.,

c) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att medgiva saneringsbolaget för tekoindustrin en kreditgaranti av högst 75 000 000 kr.,

d) som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anför om grunder för tekostrukturlån,

e) till Tekostrukturlån för budgetåret 1979/80 under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kr.,

16. beträffande kreditgaranti för säsongkrediter av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Nils Erik Wååg, Lilly Hansson, Karl-Erik Häll och Rune Johansson i Ljungby (samtliga s) som ansett att utskottet under 37 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2303, yrkandet 12, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anför.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande en långsiktig plan för tekoindustrin, m. m. av Sven Andersson i Örebro (fp) och Rune Ångström (fp).

RUNE JOHANSSON i Ljungby (s):

Herr talman! Vi kommer nu till en fråga som har diskuterats åtskilligt under de senaste åren. Så sent som i december i fjol gjorde näringsutskottet ett uttalande som godtogs av riksdagen och som kan betecknas som en mycket klar beställning till regeringen.

I samband med att riksdagen i december 1978 behandlade regeringens förslag om medelstillskott till Statsföretag AB uttalade näringsutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande att den till våren 1979 väntade propositionen om tekoindustrin borde innehålla "en övergripande plan för samhällets insatser på tekoområdet såväl på kort som på lång sikt. Planen bör syfta till att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt skall bibehållas. Den bör grundas på försörjningspolitiska och arbetsmarknadspolitiska bedömningar." Utskottet anför vidare att i planen borde anges den produktionsnivå resp. produktionskapacitet som krävs för att försörjningsberedskapsmålet skall kunna uppfyllas. Man talade vidare om samordnade insatser som nödvändiga för att man skulle kunna genomföra förändringarna i socialt acceptabla former. Utskottet framhöll också att det behövdes en effektiv samplanering, omfattande både de statliga och de privatägda tekoföretagen. Slutligen anförde utskottet att inga väsentliga personalnedskärningar borde ske inom den statliga tekokoncernen förrän den begärda planen behandlats av statsmakterna.

Herr talman! Efter en så klart uttalad beställning till regeringen avvaktade vi självfallet med en viss spänning det besked som vi skulle få i den tekoproposition som lades i våras. Svaret blev att handelsministern – och man får anta hela regeringen – inte delar den uppfattning som en praktiskt taget enhällig riksdag uttalat sig för. Att förfara på det sätt som riksdagen uttalat sig

för är enligt handelsministerns uppfattning stridande mot grundläggande principer för vår samhällsekonomi. Regeringen lever alltså kvar i den uppfattningen att ingenting har skett i vår samhällsutveckling under det senaste årtiondet. Man söker ge en glättad föreställning om att det industripolitiska problemet är att "stimulera en viss rörlighet från stagnerande sektorer till sektorer med bättre konkurrensförutsättningar".

Det var just i denna fråga riksdagen i december i fjol hade kommit till ett annat resultat.

Industrisysselsättningen fortsätter inte att öka. Tvärtom har den under en dryg tvåårsperiod minskat med omkring 100 000 arbetstillfällen. Den offentliga sektorn och servicenäringarna växer f. n. i väsentligt långsammare tempo än exempelvis under 1960-talet. Därmed har vi fått en relativt hög arbetslöshet och framför allt stora svårigheter för ungdomen att få arbete. Den besvärliga situation som vårt land upplever har förstärkts genom de strukturproblem vi nu brottas med när det gäller varven, stålindustrin och skogsindustrin.

Riksdagen bör med rätta reagera starkt på den nonchalans med vilken regeringen bemött de uttalanden som gjordes strax före årsskiftet. Som jag ser det kan det endast finnas två förklaringar till regeringens hantering av tekofrågorna.

Det kan vara så att man över huvud taget inte tagit del av riksdagens uttalanden. Det kan också vara så att man har gjort det men ansett att dessa uttalanden står i strid med den egna grunduppfattningen och därför inte tar hänsyn till dem. Vare sig den ena eller den andra av dessa förklaringar till regeringens handläggning av tekoindustrins problem är riktig, anmäler sig frågan: Kan parlamentarismen fungera på det sättet? Är samspel mellan riksdag och regering möjligt under någon längre tid när respekten för vad riksdagen klart uttalat blir så ringa?

Tre utskott har haft anledning att ta del av tekopropositionen: näringsutskottet, arbetsmarknadsutskottet och försvarsutskottet.

Försvarsutskottet konstaterar i sitt yttrande till näringsutskottet att proposition och förslag inte motsvarar de önskemål riksdagen tidigare uttalat. Planen bedöms inte vara ägnad att leda till att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt kan bibehållas.

Arbetsmarknadsutskottet säger sig icke kunna acceptera regeringens resonemang att man i princip inte skall anföra regionalpolitiska skäl för att upprätthålla produktionen och därmed sysselsättningen.

Näringsutskottets helt övervägande majoritet säger i betänkandet bl. a.: "I propositionen uttalas klart att den enda faktor som enligt regeringens uppfattning kan motivera ett bibehållande av den levande produktionen är hänsynen till försörjningsberedskapen. Uttalandet kan inte tolkas på annat sätt än att regeringen därmed i princip underkänner riksdagens ställningstaganden i fråga om de arbetsmarknads- och regionalpolitiska hänsynen. När det gäller den senare typen av insatser har detta f. ö. klart utsagts i propositionen. Det bör dock observeras att regeringens förslag när det gäller utformningen av systemet med försörjningsberedskapslån kan få viss

regionalpolitisk effekt. Utskottet finner det emellertid i hög grad förvånande att regeringen frångår de av riksdagen förordade riktlinjerna.”

Där anmäler sig tvivelsutan en förtroendefråga mellan regering och riksdag, som möjligen kan anstå av två skäl. Det ena är ett statsråds obekantskap med vad som är kutym i en fungerande parlamentarism. Det andra är det politisk-parlamentariska läget, som får klarläggas i det val som äger rum i höst.

De senaste två årens debatt omkring tekoindustrin har i hög grad präglats av att såväl försörjningsberedskaps- som sysselsättnings- och regionalpolitiska hänsyn skall vägas in i bedömningen av de åtgärder som är nödvändiga på detta område. Utskottet skriver i föreliggande betänkande: ”Ett rimligt mått av försörjningsberedskap förutsätter att tillgången på maskiner och välutbildad personal är säkerställd redan i fredstid. Utskottet anser att riksdagen inte bör frångå sitt tidigare önskemål om att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt skall bibehållas. En planering med detta mål bör, som riksdagen redan uttalat, grundas på försörjningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska bedömningar.” Riksdagen rekommenderas således att vidhålla sina beslut från tidigare.

Det finns, tyvärr, inget som ger anledning till en ändrad syn på utvecklingen av denna bransch. Några statistiska data belyser läget.

I januari 1976 fanns 47 100 arbetare och 11 000 tjänstemän inom beklädnadsindustrin. Summa 58 000. Två år senare är det totala antalet anställda ca 47 000, och i januari 1979 ca 42 000.

Industriverket beräknar att sysselsättningen inom tekoindustrin under perioden 1978–1981 minskar med ca 15 %, om äldrestödet behålls oförändrat. Man kan således räkna med att ytterligare omkring 5 000 anställda måste lämna sina jobb under den närmaste treårsperioden om ingenting särskilt görs.

Under hand har utskottet fått del av en företagsenkät inom branschen, som är något mer optimistisk. Väl vore det. Men fortfarande går det fyra fem medlemmar inom Beklädnads arbetslöshetskassa utan arbete på varje anmält ledigt jobb. Självfallet räknar vi inte med att varje arbetsplats skall kunna behållas. En produktivitetsökning kan dock här liksom inom andra områden ske även med ett mindre antal arbetande.

Vi kan emellertid inte vara med när departementschefen förordar att nivån av levande produktion inom tekoindustrins delbranscher skall svara mot försörjningsberedskapsbehoven. Det är så mycket svårare som regeringen uttalar att vi alla förutom beredskapslagring och levande produktion skall hänga undan begagnade kläder i malpåse och ställa undan begagnade skor. När skall vi i så fall börja med det?

Tekoindustrins företrädare har starkt reagerat mot regeringens politik och uttalat såsom sin bestämda uppfattning att man inte kan godta regeringens långsiktiga målsättning. Den bildar ej grund för en vilja till investeringar och bibehållande av tillgänglig produktionskapacitet i Sverige. Man är besviken över denna brist på målsättning, som ej skapar en framtidstro inom branschen och som försvårar möjligheterna att göra tekoföretagen till trygga arbetsplat-

ser och därmed främja rekryteringen.

Regeringens syn på tekoproblemen domineras av beredskapsaspekten. Man bollar där med siffror om möjlig import också i ett avstängningsläge och vad som därutöver behövs av produktion inom landet. Vi har i den socialdemokratiska motionen framhållit att neddragningen av produktionen inom vissa delbranscher har gått så fort att man vid en realistisk bedömning av nuläget torde ligga inom eller vid den s. k. riskzonen. Regeringen bör därför nogsamt observera vad utskottet skriver i detta sammanhang om att försörjningsberedskapslån bör kunna beviljas redan i den situationen att produktionen i en delbransch sjunker under nuvarande nivå. Därmed kan man på ett rimligt sätt kombinera beredskapsmotivet med sysselsättningsmotivet och det regionalpolitiska motivet.

Vårt parti har framlagt skilda förslag, som fäster stor vikt vid att söka bevara den nu befintliga tekoindustrin och därmed en bibehållen sysselsättning på nuvarande nivå. I detta krav har många instämt, men när man kommer till diskussionerna om med vilka medel arbetet skall genomföras för att uppnå det så ställda målet är det svårare, för att inte säga omöjligt, att bli ense.

Vi har förordat en politik med handelspolitiska åtgärder, som sammanfattningsvis kan uttryckas så: Vi är i vårt land beredda att godta att vad vi förbrukar av kläder och skor till omkring 70 % importeras och att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt skall bibehållas. Det förefaller oss något förvånande att företrädare för andra partier säger sig dela vår målsättning men går emot förslag, som innebär nödvändiga medel för att nå det mål som vi gemensamt ställer upp. Vi förordar i vår motion – och detta har blivit utskottets skrivning – att kommerskollegium ges i uppdrag att pröva bl. a. global kvotering mot länder utanför EFTA och EG liksom statshandelsländerna för att nå en effektivare övervakning av importen från lågprisländerna, när begränsningsavtal ger importörerna anledning att snabbt flytta över sin import till andra producentländer.

Den licensiering vi förordar bör förknippas med åtaganden om att importören blir pliktig att medverka till försäljning av 30 % av försäljningsvärdet i form av svenska varor. Vi förordar vidare att det nuvarande systemet med produktpåslag i handelsledet ersättes med kronpåslag och begär också en lagstiftning härom. Vi menar att när en kund kommer in i butiken för att köpa, tar han i hög grad intryck av den totala kostnaden, priset på den vara som han skall tillhandla sig. Vid ett procentpåslag som är lika för importerade och svensktillverkade varor ligger priset för de svensktillverkade varorna redan i produktionsledet väsentligt högre, och därför blir också försäljningspriset med hänsyn till procentpåslaget så mycket högre. Ett kronpåslag skulle i någon mån reducera prisskillnaden mellan den importerade varan och den svensktillverkade.

Vi önskar vidare ursprungsmärkning av kläder. Köparen skall i butiken få veta var den produkt han vill tillhandla sig är tillverkad.

Mot licensiering och ursprungsmärkning vänder sig majoriteten av de borgerliga utskottsledamöterna. Jag använder denna vändning, eftersom

utskottets skrivning är den som vi förordat i vår motion. Det hänger samman med att vi i utskottet vid tillfället för voteringarna var 7 socialdemokratiska och 7 borgerliga ledamöter. Utskottsordföranden kunde därmed få utslagsrösten. Men detta innebär, som jag framhållit, att de borgerliga utskottsledamöterna vänt sig mot detta med uppdrag åt kommerskollegium, prövning av globalt system och licensiering liksom också tanken på ett kronpåslag i handelsledet.

Det visar sig alltså, herr talman, att sedan man sträckt sig så långt att man uttalat sig för bibehållen tekoindustri i landet har man inte velat gå industrin och dess anställda till mötes för att klara målsättningen att bibehålla nuvarande industri, och därför har vi kommit på helt skiljaktiga linjer i övervägandena kring väsentliga frågor. Min förhoppning är nu att man inom de områden där vi har en betydande del av vår tekoindustri förlagd nogsamt skall fundera över vilka medel som erfordras för att vi skall klara den målsättning om bibehållen industriproduktion som vi gemensamt varit med om att ställa upp. Är det ändå inte nödvändigt att dessa medel går längre än de vi har prövat hitintills, vilka i och för sig är viktiga och där vi vidgar arsenalen med det s. k. beredskapsförsörjningslånet, där vi också utökar stödet men där det visar sig att effektiviteten i stödåtgärderna inte har varit tillräckliga för att hindra eller bromsa upp den långtgående nedtrappning av den svenska tekoindustrin som vi upplevt under ett flertal år?

Vi har också i våra motionsförslag – och det ligger då i vår reservation – förordat inrättandet av ett särskilt saneringsbolag. Det är enligt vår uppfattning ett mycket väsentligt medel för att uppnå produktionsmålet. Visserligen är det viktigt att förslaget om utvecklingsstöd och förslagen om att arbetsmarknadspolitiska intressen skall beaktas vid en nedläggning vinner bifall, men ett saneringsbolag skulle enligt vår mening ha ett annat syfte. Det skall inte i första hand vara något avvecklingsstöd. Långt utdragna avvecklingar är enligt vår erfarenhet ofta mycket påfrestande för de anställda, något som också framhållits från de anställdas organisationer. Ett beslut bör kunna tas tämligen snabbt om huruvida ett företag behövs och kan vara kvar eller inte. Det är när detta beslut fattats som saneringsbolaget träder in. Uppgiften blir då att rekonstruera bolaget så att det får livskraft. Då gäller det också att söka en ägare. Det är kanske inte minst detta med att söka en ägare som i sammanhanget tillhör de besvärligaste uppgifterna. Då skall företaget kunna finnas inom ramen för det av oss förordade saneringsbolaget.

Vi fäster också stort avseende vid vad staten genom direkt företagsverksamhet kan göra på det här området. De statliga företagen kommer ju genom de beslut som är fattade att efter den 1 januari 1980 bli likställda beträffande statligt stöd till tekoindustrin. Redan nu borde det vara möjligt att göra ett uttalande som ger samma förutsättningar och samma villkor för den statliga företagsdelen av tekoindustrin.

Men vi vill också, herr talman, rikta uppmärksamhet på möjligheterna till mera aktiva insatser, mera aktiva åtgärder. Vi har ett speciellt område som det finns anledning att ägna uppmärksamhet, nämligen skydds- och arbetskläder och motsvarande utrustning. Under de senaste åren – kanske de två allra

senaste – har det utträttats åtskilligt på det området. Fackförbund tillsammans med bl. a. styrelsen för teknisk utveckling och i samarbete med företag och kommuner har gjort ett fint utvecklingsarbete i fråga om exempelvis sjukhusutrustning, specialkläder inom metallindustrin, för byggnadsarbetare och för elektriker osv. Här är ett fält som har ett utomordentligt stort utrymme för att kunna bearbetas, och det borde vara möjligt att i samarbete mellan de fackliga organisationerna och arbetsgivarorganisationerna under ledning eller på initiativ av staten samordna de här aktiviteterna, så att den statliga, den kooperativa och den privata industrin skulle kunna samordnas också i fråga om produktionsuppgifterna framöver. Jag tror inte att ett sådant aktivt arbete med syfte bl. a. att bevara de norrländska industrier, på vilka vi från statens sida satsat så mycket inom tekoområdet, skulle behöva bli på något sätt besvärande eller störande för de privata företagen. Det torde finnas utrymme för samtliga parter.

Herr talman! Med dessa kommentarer till det utskottsbetänkande som föreligger ber jag att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna 7, 14, 15 och 16 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

BENGT SJÖNELL (c):

Herr talman! Textil- och konfektionsindustrierna torde tillhöra de äldsta branscher i vårt land där människor har sysselsatts i industriell tillverkning. Det som i dag kallas tekobranschen – alltså textil- och konfektionsindustri och några andra grenar – har också under en lång följd av år varit en av våra mest betydelsefulla industribranscher. Ända fram till mitten av 1960-talet var den en av de stora, tunga branscherna med inemot ett par hundra tusen människor sysselsatta. Emellertid är tekoindustrins tillverkningsprocess inte så våldsamt komplicerad och sofistikerad som exempelvis datateknikens. Den kan ganska lätt klaras med relativt enkla maskiner och metoder och har alltså legat utomordentligt väl till för utvecklingsländerna, som i rasande takt har kommit i fatt oss. I stor utsträckning utgör detta anledningen till att den svenska tekoindustrin så kraftigt har minskat. Det har varit en mycket stark och mycket snabb minskning. Så sent som under mitten av 1960-talet sysselsattes ungefär 90 000 människor i tekobranscherna, och antalet gick ner till 35 000 på bara några få år. När det gäller minskningen från 1970 till 1978, så gick antalet ner från 67 500 år 1970 till knappt 38 000 år 1978.

Sysselsättningsminskningen har varit mest påtaglig inom konfektionsindustrin. Jag kan ge ett exempel som visar hur pass våldsam den nedåtgående utvecklingen har varit. Bara på ett år från 1977 till 1978 försvann inom konfektionsindustrin 12 % av arbetstillfällena, medan textilindustrin fick vidkännas en minskning med 9 %. Detta har gjort att statsmakterna i mycket hög grad har insett allvaret och vidtagit diverse åtgärder för att förbättra läget. Visserligen har en del förbättringar ägt rum inom teko under den första delen av detta år, enligt vad handelsdepartementet uppger, men ändock framstår läget som mycket allvarligt.

Det finns dock, herr talman, vissa ljuspunkter. Jag har personligen nästan handgripliga erfarenheter av dessa ljuspunkter, och det gäller de mindre och

medelstora företagen i denna bransch. Jag hade under min tidigare verksamhet som chef för Industriföreningen mycket nära kontakt med just textil- och konfektionsbranscherna, och jag känner personligen många av dess utövare. De har på ett förunderligt sätt klarat olika textilkriser. Jag känner personer, eller deras söner och döttrar, som från början 1950-talet har varit och fortfarande är verksamma i samma företag och med framgång.

Det finns alltså ljuspunkter, och en annan är den att man kan exportera i ganska stor omfattning. Det finns också förhoppningar om att exporten skulle kunna ökas. Men totalintrycket är som sagt bekymmersamt.

Riksdagen antog så sent som i slutet av förra året en plan för tekobranchen med åtgärder som skulle vidtas. Mot bakgrund av detta kan man konstatera att regeringen nu närmast kommer med – och jag försöker inte skämta – en s. k. västgötaklimax. Den plan som regeringen lägger fram visar föga överensstämmelse med vad riksdagen har beslutat. Chefen för handelsdepartementet säger t. ex. att industripolitiken syftar till att främja och utveckla livskraftiga företag, och det är snarare ett industripolitiskt mål att stimulera en viss rörlighet från stagnerande sektorer till sektorer med bättre konkurrensförutsättningar. Att av regionalpolitiska skäl upprätthålla sysselsättningen i en hel bransch på en viss nivå strider enligt handelsministerns uppfattning mot grundläggande principer för vår samhällsekonomi.

Från centerns sida har vi i vår partimotion mycket starkt reagerat mot detta uttalande och mot denna ideologi. Vi vill säga att regionalpolitiken är i hög grad en väsentlig och mycket viktig del av den allmänna närings- och industripolitiken. Näringspolitiken är ett av de viktigaste instrumenten vi har för att inte bara upprätthålla utan även utveckla sysselsättningen. Industriproduktion är ju inte något självändamål. Industriproduktion och näringsverksamhet över huvud taget skall komma hela samhället till gagn, och det skall också enligt vår ideologi utjämna olikheterna och ojämnheter mellan olika regioner. Därför är regionalpolitiken så utomordentligt väsentlig. Handelsministern frånkänner alltså regionalpolitiken en roll och trycker ensidigt på försörjningsberedskapssynpunkterna.

Vi har därför haft anledning att i vår motion mycket starkt kritisera hela denna tekoproposition. Från början funderade vi över om vi över huvud taget skulle kunna undvika att avstyrka hela propositionen. Så pass starka är bristerna i propositionen. Vi har emellertid under utskottsbehandlingen lyckats komma fram till överenskommelser på väsentliga punkter, där alltså propositionen har förbättrats och de värsta bristerna har undanröjts.

Men utskottet är icke desto mindre mycket kärvt i sin kritik: "Riksdagens uttalande hösten 1978 om de mål som borde vara vägledande för en övergripande plan var otvetydigt. Planen borde syfta till att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt skulle bibehållas." Och sedan kommer något mycket väsentligt, herr talman: "Den skulle ange såväl lång- som kortfristiga perspektiv och grundas på försörjningspolitiska, arbetsmarknads- politiska och regionalpolitiska bedömningar." I propositionen säger handelsministern, som jag nyss framhållit, att det enligt regeringens

uppfattning bara är försörjningsberedskapen som kan motivera ett bibehållande av produktionen. Detta uttalande av handelsministern har vi alltså reagerat mycket starkt emot, och denna handelsministerns inställning har också underkänts av utskottet.

Men, herr talman, om de beredskapspolitiska synpunkterna skulle vara avgörande borde det ändå betyda att den andra huvudförutsättningen som riksdagen antog skulle ha uppfyllts, dvs. en konsekvens av regeringsplanen skulle bli en oförändrad produktionsvolym. Men så är ingalunda fallet. Enligt en utredning som industriverket presenterat blir det en minskning i tekoindustrin under perioden 1978–1981 med ca 15 %, även om det s. k. äldrestödet bibehålls oförändrat. Minskningen drabbar framför allt konfektionsindustrin. "De av regeringen föreslagna åtgärderna kan inte beräknas påtagligt rubba förutsättningarna för industriverkets prognos", säger utskottet. Utskottet pekar också på en annan mycket viktig sak, nämligen att 40 % av antalet sysselsatta i branschen återfinns i ett enda län – Älvsborgs län. Det är mot den bakgrunden mycket väsentligt att man bibehåller en oförändrad produktionsvolym och att det inte blir någon snedbelastning.

Det är mot denna bakgrund i hög grad självklart att man måste ta regionalpolitiska hänsyn. Dessa måste få inverkan på statsmakternas målsättning. Annars blir det en katastrof, inte minst i Älvsborgs län men även i andra delar av landet där man har en utvecklad tekoindustri.

Vi har också från centerns sida sagt att om det blir strukturförändringar, vilket det ju blivit och vilket det otvivelaktigt kommer att bli även i fortsättningen, så måste dessa ske i socialt acceptabla former och med hänsynstagande till den regionala balansen. Denna viktiga punkt saknas helt i propositionen, vilket vi anser vara allvarlig brist.

Utskottet kritiserar alltså propositionen på en rad punkter, där man förstärker förslagen och undanröjer en del av bristerna. Utskottet anser "att riksdagen inte bör frångå sitt tidigare önskemål om att den nuvarande produktionsvolymen i allt väsentligt skall bibehållas". Sedan säger utskottet återigen – det är viktigt att understryka detta: "En planering med detta mål bör, som riksdagen redan uttalat, grundas på försörjningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska bedömningar."

Herr talman! När det gäller propositionens förslag till åtgärder mot sysselsättningsminskningen på kort sikt säger utskottet: "Utskottet kommer i det följande att förorda en ytterligare förstärkning av en del av dessa åtgärder. För att en vändning till det bättre skall bli bestående krävs långsiktiga samhällsinsatser av en helt annan storleksordning än den regeringen förordat i propositionen."

Herr talman! Jag skulle kunna sluta här med min genomgång av propositionens brister och inta en mer positiv hållning. Den positiva hållningen grundas på utskottets behandling av propositionen. Utskottet har, som jag nyss sagt, på avgörande punkter förstärkt propositionens förslag och undanröjt bristerna i den. Jag skall inte i detalj gå in på utskottets förslag till ändringar. Jag skall bara nämna att utskottet underkänner regeringens tro att

man under en krisperiod skulle ha möjligheter att upprätthålla en fjärdedel av tekoimporten.

Sammantaget har utskottet kommit fram till att med de ändringar som föreslås bör propositionen kunna godtas. Det har till betänkandet fogats 4 reservationer som centerns utskottsledamöter deltar i. Det har, som Rune Johansson redan påpekat, en något märklig bakgrund. De fyra reservationerna nr 3, 4, 5 och 6 skulle normalt sett ha varit en majoritetsskrivning i utskottet. En av folkpartiets ledamöter var frånvarande vid den slutliga voteringen, varför det blev lika röstetal. Därmed kunde den socialdemokratiska utskottsordföranden med sin utslagsröst avgöra voteringen till det socialdemokratiska förslagets favör. Detta är alltså bakgrunden. Jag skall därför ta upp reservationerna 3, 4, 5 och 6. Andra kolleger i näringsutskottet kommer att behandla de övriga reservationerna.

Först vill jag säga att jag tycker att Rune Johansson var ovanligt demagogisk när han i sitt anförande kom in på de åtgärder som man på olika håll vill vidta dels för att förbättra propositionen där den brister, dels för att rent allmänt förbättra tekoindustrins möjligheter. Han sade ungefär så här: Vi har kommit överens om att det är nödvändigt att bibehålla tekoindustrin. Alla partierna hade i stort sett kommit överens om att den här industrin måste utvecklas i framtiden, och det inte bara av beredskapsskäl utan även av andra skäl. Inte minst var vi tvungna att göra det med hänsyn till de anställda. Men när vi nu föreslog de och de metoderna ville de borgerliga ledamöterna i utskottet inte vara med. Alltså: de vill inte bibehålla tekoindustrin på oförändrad nivå med allt vad detta innebär för de anställda och övriga intressenter. Herr talman! Med förlov sagt är detta inte bara demagogi utan en mycket enkel sådan. Skulle jag vilja vara elak – det är jag mycket sällan, framför allt inte om det gäller en så hygglig man som Rune Johansson – skulle jag kunna påpeka att den period då tekoindustrin på allvar började rutscha utför var den period när Rune Johansson var industriminister. Han föreslog flitigt åtgärder av olika slag som ändock inte hade någon verkan. Jag vet inte vad det finns för anledning att tro att de åtgärder han nu föreslår skulle ha större verkan nu än den gången. Det är nog, herr talman, viktigt att vi presenterar våra egna förslag och satsar på dem. Förslagen återfinns i de här reservationerna.

När det gäller importlicenserna avvisar vi det förslag som finns i socialdemokraternas partimotion. Vi konstaterar att ett sådant importlicenssystem väl i och för sig inte strider mot GATT-avtalet och mot våra överenskommelser med EG och EFTA men, herr talman, det är nog snudd på det. Man bör akta sig för att här i riksdagen träffa sådana beslut som kan medföra svårartade förvecklingar internationellt. Dessutom är det svårt att överblicka verkningarna av ett sådant licenssystem enligt vilket importandelen av de tekovaror som ett företag säljer inte skulle få uppgå till mer än t. ex. 70 %.

Vidare är det, herr talman, uppenbart att ett sådant system skulle bli mycket byråkratiskt och mycket tungrott. Både Rune Johansson och jag är tillräckligt gamla för att ha varit med under det andra världskriget. Då hade vi

verkligen ett stenhårt licenssystem, och vi vet båda hur fruktansvärt tungrott och byråkratiskt det var.

Dessutom skulle en sådan här ordning kunna drabba skilda företag mycket olika. Huvuddelen av den svenska tekoimporten kommer i dag från EG och EFTA. I vissa delbranscher kommer närmare 90 % av importen från de här områdena. Inför man då ett sådant licenssystem som det socialdemokraterna föreslår, skulle effekten bli den att importen från EG och EFTA minskade. Som jag förut nämnde måste EG och EFTA komma att reagera på detta. Det kan alltså bli handelspolitiska förvecklingar. På de grunder som jag här har anfört vill vi alltså inte acceptera ett sådant system.

Globalkontingenterna kan det vara svårare att bedöma. Här finns det vägande synpunkter både för och emot. Jag vill påstå att det för oss varit ganska svårt att bedöma vad som var lämpligast. Vi vill emellertid inte överge det nuvarande begränsningssystemet och övergå till globalkontingenter. Vidare instämmer vi i de skäl som i propositionen anförs mot ett sådant system.

Med hänsyn till Sveriges åtaganden inom GATT-avtalet är det knappast troligt att vi skulle kunna åstadkomma några väsentliga nedskärningar av tekoimporten genom införandet av ett sådant här system. Dessutom drar man, herr talman, genom att byta ett sådant här genomgripande system också på sig mycket omfattande förvecklingar och svårigheter. Övergångsproblem skulle uppstå som kan drabba både industrierna och de anställda på ett ganska besvärande sätt.

De redan nu ingångna begränsningsavtalen omfattar ca 95 % av importen av känsliga varor från länder utanför EG och EFTA. En övergång till ett globalsystem skulle alltså även i det här avseendet medföra endast marginella förändringar.

Beträffande övervakningslicenser, som föreslås från socialdemokratiskt håll, vill jag säga att vi inte tror särskilt mycket på sådana. De kanske skulle få en viss importbegränsande effekt, men den skulle bara vara marginell. Med ett sådant system skulle risken vara större för motåtgärder från en del handelsblocks sida, i första hand från EG och EFTA. Som jag nyss sagt måste vi undvika en sådan situation, därför att tekoindustrin – och det gäller såväl företagare som anställda inom denna industri – redan nu har tillräckligt med svårigheter. Att utsträcka licenskravet till tekovaror, för vilka tullfrihet inte begärs, är enligt vad utskottet inhämtat dessutom förenat med i första hand tekniska svårigheter. Vi avstyrker således detta förslag på nämnda grunder.

I fråga om ursprungsdeklarationer erinrar vi i reservationen 6 om att det för den del av importen som är tullfri enligt EG/EFTA-reglerna redan i dag krävs en ursprungsdokumentation som intygar att varorna på visst sätt producerats inom EG eller EFTA. Mot bakgrund av praktiska erfarenheter i form av samtal med i detta sammanhang aktuella företagare vill jag här vitsorda att den ursprungsdokumentation som krävs uppfyller ganska högt ställda krav. Därför blir den ursprungsdeklaration som begärs från socialdemokratiskt håll

i det närmaste kaka på kaka. Det finns alltså inte anledning att införa en sådan deklaration.

Vi vill dock från centerpartiets sida erinra om – vilket vi även gör i vår partimotion – att det är väldigt angeläget att åtgärder sätts in mot försök att kringgå de här begränsningsreglerna. Frågan om eventuella åtgärder mot tredje lands import via EG och EFTA utreds f. ö. av handelsdepartementet i samråd med berörda myndigheter. Det finns anledning att avvakta detta utredningsarbete innan vi på allvar prövar frågan om införande av ett sådant system.

Herr talman! Efter den gjorda genomgången av reservationerna ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag och motiveringar på de punkter där icke reservationerna nr 3, 4, 5 och 6 avviker. I det sistnämnda hänseendet yrkar jag bifall till dessa reservationer.

ERIK HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Textil- och konfektionsindustriernas utveckling har, som vi alla känner till, sedan 1960-talet kännetecknats av en fortgående minskning i fråga om både produktion och sysselsättning. Trots att en hel del stödåtgärder har satts in från samhällets sida har branschens läge försämrats även under de senaste åren. Antalet sysselsatta inom tekoindustrin har sjunkit med över 40 % under de senaste åtta åren.

Den primära orsaken till detta är enligt min uppfattning de enorma kostnadsstegringarna under åren 1974–1976. Till de näringar som drabbats speciellt hårt av detta hör just teko.

Trepartiregeringen vidtog en serie åtgärder för att förbättra det allmänna konkurrensläget. Jag tror att det inte minst i dag är viktigt att notera detta. Nedskrivningen av den svenska kronans värde med totalt 20 % och borttagandet av den allmänna arbetsgivaravgiften – båda åtgärderna f. ö. i strid mot den socialdemokratiska oppositionens förslag, som i stället skulle ha inneburit avsevärda skatteskärpningar och kostnadshöjningar – ledde till att kostnadsläget inom tekoindustrin sänktes med ca 25 %. Tillsammans med de stödåtgärder som samtidigt sattes in gav detta en positiv effekt. Den s. k. temperaturmätning avseende konfektionsindustrin som genomförts på uppdrag av handelsdepartementet visar att lönsamheten inom branschen nu äntligen något har förbättrats. Andelen företag som har fått full täckning för sina rörliga kostnader vid tecknade order har ökat successivt sedan 1977. Jag tycker att det är en glädjande tendens.

Från moderata samlingspartiets sida beklagar vi att man såväl inom regeringen som inom socialdemokratin på nytt talar om ytterligare höjningar av lönskaterna och vill understryka att tekobranschens belägenhet visar hur olycklig en sådan skattepolitik är. Höjningar med över 2 % väntas med största sannolikhet för 1980, om regeringen får sin vilja igenom. Med den avtalsrörelse som vi har framför oss riskerar vi på det sättet en ny kostnadsexplosion med åtföljande försämrad konkurrenskraft.

Och, herr talman, just konkurrenskraften är viktig, inte bara för att kunna bjuda bättre motstånd på den egna hemmamarknaden utan också för att

kunna vidmakthålla och utveckla exporten. Sverige exporterar f. n. tekoprodukter till ett värde av mer än 2 300 milj. kr. per år. Det är inte så många som tänker på det, men så är det faktiskt. Mer än 40 % av produktionen avsätts alltså på export.

Efter detta, herr talman, vill jag något kommentera de moderata reservationerna.

I reservationen 1 motsätter vi oss utskottsmajoritetens uppfattning att ett uttalande av uppfattningen om behovet av en ekonomisk politik och en skattepolitik som befrämjar tekoindustrins och det övriga näringslivets konkurrensförmåga och avsättningsmöjligheter bör prövas i annat sammanhang. Men, herr talman, att diskutera statlig subventionspolitik för att stärka konkurrenskraften hos tekoföretagen utan att först ta upp frågan om det allmänna kostnadsläget är att sätta skyglapparna på. För det är det allmänna kostnadsläget som på sikt avgör om många tekoföretag kan överleva.

Reservationerna 3-6 har Bengt Sjönell nyss kommenterat. Jag skall därför inte gå in på dem utan skall ta upp reservationerna 8, 9 och 10.

Reservationen 8 gäller ursprungsmärkning av kläder. Vi anser det viktigt att importvaror märks med uppgift om ursprungsland, men vi vill inte förorda lagstiftning om detta utan rekommenderar regeringen att återuppta förhandlingar med branschen för att på frivillig väg få till stånd en överenskommelse.

I reservationen 10 reserverar vi moderater oss mot att den tillåtna bidragssumman i bidragsfallen högst skall kunna uppgå till 10 % av lönekostnaderna under budgetåret 1979/80. Vi anser nämligen att företag som kan utnyttja dispensen i regel borde vara i en sådan situation, att de mer än väl behöver komma i åtnjutande av det normala maximibidraget på 15 % av lönesumman.

Inte heller finner vi det rimligt att de fackliga organisationerna skall ha en sådan absolut vetorätt i de aktuella frågorna som förordas i propositionen och f. ö. också i yttrandet från arbetsmarknadsutskottet. Ett system av det slaget kan, som av arbetsmarknadsutskottets moderater anförts i den avvikande meningen till detta yttrande, ifrågasättas från både principiella och andra utgångspunkter.

Vi anser i reservationen 9 från moderat sida att det bör finnas möjligheter för AMS att under alla förhållanden pröva frågan och bevilja dispens och därmed äldrestöd.

Ett led i utjämningen av tekoindustrins kostnadshandikapp har varit de särskilda strukturgarantierna för vilka ränte- och amorteringsbefrielse åtnjuts i två år. I en del fall har en kombination skett med ett särskilt avskrivningsförfarande. I propositionen har föreslagits en försämring, vilket även vunnit utskottsmajoritetens gillande.

Från moderat sida finner vi det i reservationen 11 ologiskt att de industripolitiska åtgärder som föreslås i vissa fall innebär en förbättring av industrins villkor, i en del andra fall en direkt försämring. Det stämmer inte överens med en kraftfull satsning på tekoindustrin. Vi kan för vår del inte godta någon försämring av ränte- och avskrivningsbestämmelserna på sätt

som har föreslagits i propositionen.

I reservationerna 12 och 13 reserverar vi moderater oss till förmån för ett system där konsultbidrag, utbildningsbidrag m. m. skall utgå med oförändrat belopp under hela planeringsperioden – detta för att branschens företag måste ges en längre planeringssikt än ett år avseende det stöd som regering och riksdag har för avsikt att lämna. Alla som sysslar med tillverkning vet att man inte kan planera bara för ett år i taget. Det blir ryckigt. Därför behövs det mera långsiktig planering. Det är det som vi här har markerat.

Herr talman! Till sist skulle jag helt kort också vilja beröra den socialdemokratiska tekopolitiken. Den utgör tyvärr en fortsättning på en politik baserad på tron att tekoindustrin kan utvecklas genom ökad byråkrati.

Genom ett system med importlicenser vill socialdemokraterna förbjuda att importandelen i ett företags försäljning av tekovaror får uppgå till mer än 70 %. Förutom att det systemet skulle bli byråkratiskt och tungrott torde det också vara oacceptabelt från näringsfrihetssynpunkt. Följden av förslaget skulle bli att de sysselsättningsproblem som nu finns inom tekosektorn överflyttades till import- och handelsföretagen, där också åtskilligt med folk finns sysselsatt.

Socialdemokraterna tycks glömma bort konsumenternas betecende i denna fråga. Jag tror för min del inte att en importlicensiering av socialdemokratisk modell leder till att svenskarna skulle köpa mera svenskt. Risken är däremot uppenbar att svensken minskar sin konsumtion av tekovaror, vilket i sin tur skulle medföra ökad arbetslöshet bland de handelsanställda.

Inte heller torde införandet av globalkontingenter och övervakningslicenser för all tekoimport i någon nämnvärd grad stärka den svenska tekoindustrin. Tvärtom! Risken för motåtgärder från EG/EFTA-länderna och kanske även från andra länder är uppenbar.

Herr talman! Den enda framkomliga vägen för att hålla en sådan kostnadsnivå att vi på sikt kan konkurrera är att man bedriver en annan ekonomisk politik med mera generella åtgärder. Höjda arbetsgivaravgifter är i detta hänseende en mycket dålig medicin.

Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12 och 13 vid näringsutskottets betänkande 1978/79:48.

I detta anförande instämde Alf Wennerfors (m).

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Skall vi ha en industri som är till för människornas skull – eller skall vi ha människor som bara får vara till för industrins skull? Sällsynt skarpt står den frågan för textilindustrin i dag. Vad som nu utspelas ute i tekobygderna är början på slutet – det är den första fäktningen i slutstriden om den svenska tekoindustrins existens.

Och i den striden vet regeringen Ullstens ministrar verkligen sin plats. Man bryr sig inte ens om att nödtoftigt skyla över sin cynism. I folkpartiets Sverige skall det inte finnas plats för någon tekoindustri.

Det är en rätt märklig omsvängning i den liberala tankevärlden. På

1950-talet var Bertil Ohlin en förespråkare för textiltullar – detta i polemik mot den dåvarande socialdemokratiska regeringen. I dag intar Hadar Cars den dåvarande socialdemokratiska ståndpunkten – och det med råge på. kan man säga – medan Rune Johansson ironiskt nog är den som har axlat Bertil Ohlins roll. På den tiden var folkpartiet under inflytande av sådana representanter för textilproduktion och handel som Gustaf Kollberg och Thorsten C. Bergh på Mab och Mya. Men tiderna förändras. Aktieägarna i regeringen Ullsten har flyttat sina portföljer till mer intressanta delar av näringslivet. Därför kan de nu förespråka textilindustrins död.

Mer överraskande är den allmänna ekonomiska filosofi som folkpartiregeringen företräder och som skiner igenom i dess proposition. Bertil Ohlin var – säga vad man i övrigt vill – en väl skolad ekonom i 1930-talets Keyneska anda. Men folkpartiregeringen har med sin tekoproposition förflyttat sig tillbaka till tiden före 1930. Det vilar en anda av Milton Friedman över folkpartiets allmänna nationalekonomi. När man läser dess tekoproposition är det som att höra gamle Arvid Lindman, högerledaren, tala vid 1933 års riksdag. Och det är väl ändå en bedrövlig målsättning att ha i detta nådens år 1979.

Därför måste det sägas klart ut: Regeringens syn på tekoindustrin och den internationella arbetsfördelningens problem hör inte hemma i vår tid. Mer och mer har den ekonomiska teorin orienterat sig därhän, att man har insett det farliga i att hela branscher raderas ut i vissa länder. En viss bredd och mångsidighet i det industriella schemat stärker tvärtom ett land. Det skapar fler alternativ i utvecklingen. Det gör den allmänna efterfrågan i samhället jämnare. Det ger ett rikare flöde till teknologi och idéer. Bl. a. därför måste svensk tekoindustri finnas kvar i sin nuvarande omfattning. Regeringens brutala nedläggningslinje har mött motstånd i näringsutskottet. Det finns inte mycket kvar av propositionen, och det är tur.

Men också utskottet, den borgerliga oppositionen och socialdemokraterna är egentligen talesmän för en kapitulationslinje. Den främsta skillnaden är att man vill dra ut på nedläggningsprocessen längre än regeringen. Men man accepterar i och för sig arbetslöshet och fabriksdöd, bara den sker, som man säger, planmässigt och i "acceptabla former".

Utskottslinjen är motsägelsefull och har tyvärr inte någon riktig trovärdighet. De borgerliga oppositionspartierna säger sig vilja slå vakt om teko. Men på varenda punkt där socialdemokraterna å sin sida kommer med förslag till importbegränsningar och lagstiftning mot orättvisa prispåslag flyr de borgerliga undan.

Också den socialdemokratiska linjen kan i viss mån kritiseras för att den i en del stycken hänger dåligt ihop. Å ena sidan kräver man att tekoindustrin skall hållas kvar på nuvarande produktion, men å andra sidan talar man inte om att detta innebär ständigt nya avskedanden och nedläggningar. På grund av rationaliseringen innebär ju en bibehållen produktionsnivå en stadigt minskande sysselsättning. Där tyckte jag att Rune Johansson bl. a. blandade ihop två ting när han å ena sidan sade sig vara för en bibehållen produktionsnivå och å andra sidan sade sig vara för en bibehållen sysselsättningsnivå – det är två ting som inte hör ihop och som inte låter sig förenas. Å

ena sidan vill socialdemokraterna ha restriktioner för lågprisimporten – och det är en tankegång som vi naturligtvis ansluter oss till – men å andra sidan uttalar de sig offentligt för en 70-procentig import och vill inte gå in för en socialklausul mot frizonerna i världen. Man så att säga både vill och inte vill. Man vill ha ett saneringsbolag för tekoindustrin och ökat stöd åt den statliga tekokoncernen. Men man vill i utskottet inte ens sakbehandla det kommunistiska kravet på förstatligande av tekoföretagen och en ledning med valda arbetarmajoriteter på alla nivåer.

Enligt vår mening hade det varit bäst om arbetarrörelsen konsekvent tagit upp Beklädnadsarbetareförbundets krav, liksom man över huvud taget bort gå in för en ny, egen tekopolitik. Av det som nu är blir bara nya reträtter, nya ödeläggelser, fastän i långsammare takt än vad folkpartiregeringen ville.

Tekoindustrin har enligt vår mening nått därhän att den bara kan räddas med en i grunden ny tekopolitik, med ett nytt synsätt på produktionens framtida ändamål och en ny inställning till den internationella situationen.

Vpk kräver, som enda parti, att de 38 000 arbeten inom svensk teko som fanns vid utgången av 1978 skall vara kvar. Detta skall vara riktpunkten för den långsiktiga tekopolitiken.

Låt oss då ställa frågan: Är detta illusioner? Är det ett orealistiskt riktmärke? Är det ren demonstrationspolitik? Knappast. Av industriverkets utredning – när den refererar till statistiska centralbyråns företagsstatistik – framgår att det stora flertalet tekoföretag, liksom tekobranschen över huvud taget, faktiskt går med vinst. Lönsamheten är blygsam, den är lägre än i flertalet andra branscher. Därför flyr naturligtvis kapitalet bort från teko – vill hellre lägga ner och satsa på annat. Men man skall komma ihåg att tekoproduktion i allmänhet i Sverige dock är lönsam och har varit lönsam under 1970-talet.

Målsättningen 38 000 arbeten skulle vara orealistisk, om man som utskottet och regeringen förutsatte att nuvarande utveckling av produktion och handel obönhörligt skulle fortsätta, om tekoproduktionen alltjämt i huvudsak var en angelägenhet för privatkapitalet och om de statliga tekoföretagen hade precis samma inriktning som de privata. Däremot skulle den vara realistisk under förutsättning att man går in för ett brett program av förnyelse för hela tekoindustrin. Vad innebär då ett sådant program av förnyelse?

Man bör enligt vår mening nationalisera alla eller flertalet tekoföretag i landet. Därav bör man bilda ett stort statligt tekokombinat med underleverantörer inom hela produktionskedjan. I detta stora tekokombinat, där man alltså långsiktigt kan planera för en ny utveckling, skall valda representanter för de arbetande ha majoritet i alla ledningsorgan. De arbetandes kunnande skall mobiliseras i förnyelsen.

Till det statliga tekokombinatet bör knytas ett statligt importbolag, genom vilket all tekoimport skall gå. Det bör sättas upp ett kvalitetskrav, enligt vilket all import som är kvalitetsmässigt undermålig helt enkelt inte skall släppas in i landet.

Skall man undvika nya nedläggningar, måste man garantera en större del av marknaden åt svensk tillverkning. Det räcker då inte med de 25–30 % som t. ex. socialdemokraterna förespråkar. Gränsen måste sättas vid minst 40 % egen tillverkning. Då frågar kanske någon: Går det för sig för frihandels skull? Ja, det måste det göra. År 1974 – vid en inte avlägsen tidpunkt – var importandelen bara 53 %, och det var på några få år som den hastigt steg till över 70 %. Detta var ingen naturlig följd av frihandeln, det var snarare en följd av medveten inköps- och prispolitik från främst de stora varuhuskedjorna. Redan 1974 års siffra – 53 % – var en hög siffra för import, sett ur internationell handelssynpunkt. Med 60 % import som riktmarke skulle vi ge svensk teko en hygglig garanti, samtidigt som vi ändå skulle ha en generös import internationellt sett.

Hur kan vi då bringa ner importen med ca 15 procentenheter till nivån 60 %? Det målet kan bara uppnås om vi helt slopar import från länder där man har frizoner eller där de politiska regimerna upprätthåller en grov utsvältningsspolitik mot de arbetande.

Vi är här i landet och i svensk arbetarrörelse traditionellt vänner av frihandel. Men vi kallar inte ekonomisk gangsterism och politisk laglöshet för frihandel. Lika litet som en seriös köpman handlar med hälare eller banditer, lika litet bör en civiliserad nation handla med de s. k. frizonerna. Frizonerna är en form av brutal subventionering av privatkapitalet. Denna subventionering åstadkoms genom att normala lagar i ett land upphävs inom frizonerna, att utsugningen görs fullständigt omänsklig och att man bryter mot mänskliga rättigheter på samma sätt som nazisterna bröt mot de principer som proklamerades av domstolen i Nürnberg. Det är en fullständig orimlighet när man i frihandels namn kräver att frizonerna ohämmat skall få släppa in sin produktion. Och att handla med frizonerna är faktiskt ett förräderi mot de fattiga, som där är föremål för utsvältning. Frizonernas förhållanden är i själva verket en hämsko på en sund industrialisering. De är till nackdel för u-ländernas folk likväl som de är till nackdel för arbetarna i Sverige. Därför bör vi stoppa importen från frizoner, liksom från länder som Indonesien, Sydkorea, Thailand, Taiwan, Malaysia, Singapore och Macao.

Vidare måste handelsprissättning regleras i lag på det sätt som föreslås i den socialdemokratiska reservationen på denna punkt. Det visar sig ju, vilket Rune Johansson påtalade, att svensk teko inte bara missgynnas genom själva metoden med procentpålägg. Därutöver förekommer ofta en ytterligare, medveten diskriminering med högre pålägg på svenska varor.

Men kan då svensk tekoindustri producera vad som krävs, utan att det blir för dyrt för konsumenterna? Det är naturligtvis inte realistiskt att tro att tekoindustrin i Sverige skall kunna öka sin sysselsättning i framtiden. Men den kan behålla de 38 000 jobb om vilka jag här har talat, under förutsättning av att den stegvis börjar slå in på produktion för nya ändamål. Vad innebär då det?

Textil produktion har länge styrts av en mycket ensidig teknologisk utveckling. Tekniken har gynnat kortfibrig bomull, uttunnade syntetplagg och låg hållbarhet.

Därför har vi fått brist på en mängd textilier, som människor har behov av, samtidigt som vi bjuds en mängd dåliga varor, till vilka alternativ saknas och som vi mycket väl skulle kunna vara av med.

Man öser t. ex. ut över oss importerade jeans, som går itu så fort man drar i byxlinningen och som säljs med fickor och sömmar fulla av fransar.

Man importerar handdukar som har så dålig uppsugningsförmåga att man inte ens blir torr av dem efter vanlig handtvätt och som dessutom faller ut stora mängder stoff efter varje maskintvätt. Då har vi ändå här i landet t. ex. Marks Pelle Väware AB, som gör högklassiga handdukar och som skulle kunna göra dem till lägre kostnader med längre serier.

Både plocknings- och spinn teknik har internationellt utvecklats efter en linje där de ger till resultat utglesat material. Följden härav är att plaggen måste förses med ett övermått av färg och appretur. Det är naturligtvis till glädje för Du Pont och andra stora internationella kemikoncerner, men det ger större kemisk påverkan i textilarbetarens arbetsmiljö och allt större problem för allergikerna i landet. Det ger också opraktiska lösningar för konsumenten, som upprepade gånger måste separattvätta överfärgade plagg, och det ger ett sladdrigt och stillöst material, när man väl efter några omgångar tvättat ur ytbehandlingen.

Syntetfiber är, som vi alla vet, ett användbart och ofta mycket bra material. Men i sin dåliga form och använda på fel områden blir syntetplaggen en belastning, både praktiskt och ekonomiskt.

Vi har hundratusentals hudallergiker i landet, som behöver icke-artificiella material i sina kläder, material utan överdriven ytbehandling. Vi har barn i slitåldrarna, som inte får vettiga kläder utan överfärgade plagg med låg hållbarhet och svag isolering.

Vi bjuds en mängd vinterkläder av syntetmaterial, som stoppats upp med konstvadd för att dämpa den dåliga isoleringen – med påföljd att lufttätheten drivs upp, kroppsvärmen bildar kondens på plaggens insida, nedkylnings effekter uppstår och direkt hälsofarliga verkningar kan framkomma. För sådana kategorier som utarbetare, idrotts- och friluftsfolk samt barn i ras och lek är detta inte bara en brist på funktionalitet i produkten – i vissa situationer kan det faktiskt vara en ren hälsofar.

När vi söker se ut över verklighetens fält, hur det konkret står till, då skall vi finna breda sektorer av mänskliga behov som aldrig har tillgodosetts och där man i stället i den heliga frihandeln – eller snarare de heliga frizonernas – namn bjudit skräp, som varit följden av en ensidig teknik.

Här i landet finns utvecklingsmöjligheter för att tillgodose dessa mänskliga behov. Här finns yrkeskunnandet. Här finns ännu mångsidigheten i tillgången på material. Här finns ullproduktion av klassiskt, högklassigt slag. Här finns rayonproduktion, dvs. ett levande naturmaterial, som med teknik och forskning kan stärka och utveckla sina gynnsamma egenskaper. Här finns förutsättningarna att införa en annan teknik som inte nödvändigtvis förutsätter utglesning av materialet. Här finns också politiska kontaktkanaler till de länder i tredje världen som inte underkastat sig de amerikanska bomullsplockningsmaskinernas krav på korta fibrer utan allttjämt tillhanda-

håller goda kvaliteter på råvaran.

Detta skall vi slå vakt om. Det får inte förödas, därför att mycket av det hör med all säkerhet framtiden till.

Vi skall handla med utlandet. Vi skall inte minst stimulera svensk kvalitetsexport av textil, ty den ger oss mer valuta än vad malmexporten gör. Vi skall givetvis erkänna att mycket kan utlandet göra bättre och billigare än vi. Vi skall därför förbli ett frihandelsland. Men vi skall bygga upp en ny sektor, där rättesnöret skall vara de mänskliga behoven. Vi bör garantera denna sektor en hygglig och någorlunda bred avsättning. Vi skall inte sluta våra hamnar utan inse att minst halva marknaden kommer att höra importen till. Men vi skall skydda oss från skräp, och vi skall inte ställa upp på frizonernas slavarbete. Så räddar vi svensk teko från undergången.

Några ord till sist, herr talman, riktade till landets textilarbetare. Det är en ödesdiger period för svensk textilindustri som i dag inleds. För den som här i riksdagen ser politikernas hänsynslöshet eller – i bästa fall – deras fortlöpande påtvingade reträtter förstår att skall svensk teko kunna stå fast vid 38 000 jobb och kunna genomföra en stor och nödvändig kvalitativ förnyelse, då håller inte i längden det kapitalistiska ägandet. Då måste vi ha samordning, långsiktighet och planering. Då måste vi framför allt ha en kår av textilarbetare som säger klart ifrån: Stopp för nedläggningarna! Hit, men inte längre! Nu måste vi slå in på en ny linje!

Det är på textilarbetarna själva det till sist hänger. Ty den dag den sista bobinen slutat snurra och den siste färgaren går ut genom fabriken dörr, ut till den stora AMS-armén, då är det för sent. Då har ni inte längre styrkan och kamratskapet att falla tillbaka på. Då kan det som revs ner inte gärna byggas upp.

Gamla textilarbetare kommer säkert ihåg Kungsfors. Mot kortsynta och egoistiska textilföretagare, mot vacklande och maktlösa politiker är andan och solidariteten från Kungsfors den faktor som kan tvinga fram nya lösningar och en bättre tid. Kanske har ni textilarbetare varit alltför tysta under många år. Det är dags att säga ifrån för en ny tekopolitik, för en förnyelse åt de bygder vilkas framtid i dag på ett så ödesdiger sätt ligger i den politiska vågskålen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vpk:s motioner 1526, 1642 och 2258.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Näringsutskottet har under 1970-talet behandlat ett stort antal propositioner om åtgärder för tekoindustrin. Åtgärderna har under denna tid varit i allt väsentligt av industripolitisk natur. Det har varit stöd till omstrukturering och utbildning, bidrag för konsultundersökningar och exportstöd. De olika stödformerna till trots minskade branschens produktionsförmåga undan för undan, och statsmakterna fick därför lägga försörjningsberedskapspolitiska aspekter på stödformerna. Den statliga tekopolitiken har därmed kommit att bli beroende av den svenska säkerhetspolitikens utformning. Jag tycker att det är väsentligt att vi har klart för oss bakgrunden till de olika stödåtgärder som vi i dag sätter in.

Från 1977 har en betydande förändring inträffat i åtgärderna för att trygga en godtagbar och tillräcklig tekoproduktion. Statens stödåtgärder dominerades, som jag sade, tidigare av industripolitiken. Genom riktade åtgärder till tekoindustrin i form av äldrestöd har arbetsmarknadspolitiken och försörjningsberedskapspolitiken blivit de väsentliga inslagen i statens stödåtgärder. Det är på de oundgängliga försörjningsområdena som vi måste ha kvar en minimikapacitet inom tekoindustrin. Vi kan jämföra tekoområdet med läderskoområdet, där ett års produktionsmål på 2 miljoner par har fastställts av riksdagen.

När vi behandlade propositionen i utskottet hade vi tillgång till industriverkets utredningar och rapport om läget. Läget för den svenska konfektio- nen har blivit betydligt bättre, även om förbättringen är av kortsiktig natur. Devalveringen av den svenska kronan, äldrestödet och borttagandet av löneskatten har varit de mest positiva åtgärderna för tekoindustrin.

I olika motioner som utskottet behandlade i dessa sammanhang redovisades varslen på den här arbetsmarknaden. Men under behandlingen inkom en rapport bl. a. från industriverket att varslen hade återtagits. Läget för konfektionsindustrin har under denna vår i hög grad förändrats. Om det är en förändring på lång sikt eller inte vet vi ingenting om. Men f. n. har konfektionsindustrin det hyggligt, och det behöver den sannerligen ha.

Den statliga tekopolitiken har mot den bakgrund jag här beskrivit blivit svår att överblicka vad gäller både mål och åtgärder. Därför har behovet av en samlad och övergripande plan för tekoindustrin växt sig allt starkare. Även om man inte kan lösa alla problem med planering, var – det vill jag nog påstå – förväntningarna stora på den plan som regeringen aviserade till våren 1979 för tekoindustrin.

I propositionen fastläggs nu en plan för en treårsperiod, vilket bör ge stadga åt företagens planering. I propositionen fastläggs också miniminivåer som inte får underskridas av försörjningsberedskapsskäl. Ett omfattande försörjningsberedskaps-, arbetsmarknads- och industripolitiskt åtgärdsprogram föreslås. Propositionens kostnadsram ligger på 375 milj. kr. Det är alltså den största satsning som har gjorts på tekoområdet. Och det finns skäl till det också, för tekoindustrin har haft att kämpa med större svårigheter än nästan någon annan bransch. Den plan som nu föreslagits innebär å andra sidan en större satsning från statens sida än vad flertalet andra branscher kommit i åtnjutande av.

Med anledning av propositionen har det väckts ett antal motioner som behandlas i detta betänkande från näringsutskottet. Även om det i motionerna i ord rått stora skillnader i uppfattningen om kvaliteten på propositionen, så har det i sak varit mycket måttliga skillnader.

Nåväl – det har förekommit mycket kritik av propositionen, inte minst från kammarens talarstol i dag. Vad beror nu det på? Kritiken i näringsutskottets betänkande och i debatten har sin bakgrund i riksdagens och näringsutskottets uttalande i december förra året.

Riksdagen uttalade alltså i december förra året att regeringens aviserade proposition om tekoindustrin borde innehålla en övergripande plan för

samhällets insatser på tekoområdet såväl på kort som på lång sikt. Planen borde syfta till att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt bibehålls samt grundas på försörjningspolitiska och arbetsmarknadspolitiska bedömningar. I planen borde anges den produktionsnivå resp. produktionskapacitet som krävs för att försörjningsberedskapsmålen skall kunna uppfyllas.

Riksdagens uttalande bör ses som en allmän inriktning av propositionsarbetet i fråga om de mål i stort som bör gälla för den övergripande planen på tekoområdet. Det kan självfallet inte vara fråga om att regeringens mer preciserade överväganden rörande avvägning mellan olika mål och mellan mål och medel skulle bestämmas i förväg. Det utskottsbetänkande som riksdagens decemberuttalande grundade sig på, näringsutskottets betänkande 1978/79:16, innehöll ju inte heller någon som helst analys i detta avseende.

Utskottet hävdar i betänkandet att regeringen i princip underkänner riksdagens ställningstagande i fråga om arbetsmarknads- och regionalpolitiska hänsyn. Rune Johansson påstod detsamma. Till denna slutsats kommer utskottet med anledning av diskussionen i propositionen om vilka faktorer som kan motivera att en nivå fastställs för den produktion som en hel industribransch inte bör få underskrida. Enligt propositionen är det endast försörjningsberedskapsaspekterna som kan utgöra ett skäl för att låsa fast en bransch vid en viss storlek. Såsom framhålls i propositionen strider det mot grundläggande principer för vår samhällsekonomi att upprätthålla sysselsättningen i en hel bransch på en viss nivå. Det som är av regionalpolitiskt intresse är den totala tillgången på arbetstillfällen, inte i första hand arbetstillfällena i en viss industrigren.

Mot bakgrund av de olika preciserade mål för försörjningsberedskapen som riksdagen hösten 1977 tog ställning till anger regeringen i propositionen för olika delbranscher den nivå som inte bör få underskridas av försörjningsberedskapsskäl, dvs. helt i enlighet med riksdagens önskemål om att "i planen bör anges den produktionsnivå resp. produktionskapacitet som krävs för att försörjningsberedskapsmålen skall kunna uppfyllas". Enligt riksdagen skulle således hänsyn inte tas till arbetsmarknads- och regionalpolitiska aspekter vid fastställande av dessa nivåer. Vad som sägs i propositionen i detta avseende står således i överensstämmelse med riksdagens decemberuttalande. Det bör också framhållas att det endast torde vara det försörjningsberedskapspolitiska motivet som kan försvaras från handelspolitiska utgångspunkter. Enligt samma uttalande borde den övergripande planen grundas på förutom försörjningspolitiska även arbetsmarknadspolitiska bedömningar.

Regeringen föreslår att äldrestödet skall bibehållas under hela planeringsperioden och att det skall utgå på oförändrad nivå under hela budgetåret 1979/80. Vidare föreslås att försörjningsberedskapslån, då det finns särskilda arbetsmarknads- och regionalpolitiska motiv, skall kunna utgå till företag inom delbranscher, där en försörjningsberedskapsmässigt kritisk nivå ännu inte har underskridits.

Sammantaget innebär detta den mest omfattande arbetsmarknads- och regionalpolitiska satsning som gjorts för tekoindustrin. Riksdagens önskemål

*Åtgärder för teko-
industrin*

har således även i dessa avseenden tillgodosetts. Jag har svårt att förstå den kritik som har riktats mot propositionen. All kritik har i sak endast inneburit att utöver de 375 milj. kr. som regeringen har föreslagit i olika stödformer utskottet har plussat på med ytterligare 4 milj. kr. för olika åtgärder. Det är alltså omkring 1 % mer än vad som föreslagits i propositionen.

Enligt riksdagsuttalandet bör den övergripande planen syfta till att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt skall bibehållas. Med hänsyn främst till de positiva rapporter som kommit fram om tekoindustrins utsikter under den senaste tiden, om den psykologiska betydelsen av att minimivår fastställs för branschen och att de åtgärder som föreslås skall vidtas resp. finnas i beredskap finns det all anledning att tro att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt skall kunna bibehållas. Om utvecklingen efter en tid trots allt skulle bli negativ, finns självklart möjlighet för regeringen att återkomma med ytterligare medel.

Alla i utskottet är, trots den ganska hetsiga debatt som har varit, ändå i allt väsentligt eniga om vad som skall gälla för samhällets tekopolitik i framtiden. Det är viktigt att vi får en modell som står sig under en längre tidsperiod. På den statliga sidan får tekodelegationen och myndigheter ta över vardagsarbetet. Den stadga som tekopolitiken får bör ge tekoindustrin det som den mest behöver, nämligen arbetsro och framtidstro.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 4, 6 och 8 samt i övrigt till utskottets hemställan.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Goda strateger på folkpartisidan, som inser att de lidit nederlag när det gäller propositionen och utskottets förkastande av denna, företar naturligtvis skickliga reträtter på det sättet att de nu vill låta påskina att det egentligen inte finns någon oenighet i sak. Sven G. Andersson karakteriserar den kritik som framkommit mot propositionen som verbal.

Får jag först fråga: Hur skall en kritik se ut som inte är verbal? Det tillhör så att säga kritikens normala form att uppträda i ord. Det är självklart att man med ord då måste utöva kritik. Den kan inte vara annat än verbal – dvs. om vi inte börjar kasta sten på varandra.

Sedan uppfattar jag också Sven G. Anderssons yttrande att här bara finns små skillnader i sak som ett klart försök att komma bort från den skarpa kritik som framförts från den fackliga rörelsens sida, från regionala intressens och myndigheters sida mot propositionen, från en nedgörande kritik och naturligtvis även från den kritik som framfördes från mitt partis sida.

Rune Johansson i Ljungby får svara för sig själv i den här replikomgången, men om jag säger att vpk krävde upprättandet av ett stort statligt tekokombinat, en nationalisering av de privata tekoindustrierna, så ligger det väl inte nära Sven G. Anderssons åskådning i sak. När vi kräver arbetarmajoritet i alla den statliga tekoindustrins ledningsorgan, är väl inte detta i saklig överensstämmelse med vad Sven G. Andersson och folkpartiet står för. Någon sådan arbetarmajoritet vill de inte veta av, för de har ju avstyrkt vår motion – utan sakbehandling till råga på allt.

Vårt krav på en oberoende textilforskning har man inte kommenterat. Ni vill uppenbarligen inte ha någon 60-procentig import. Ni är beredda att acceptera betydligt högre siffror. Då kan man inte tala om att det är en nära saklig överensstämmelse. Ni är också mot kravet på ett kvalitetsminimum på importerade produkter. Man kan inte heller säga att ni därvidlag sakligt står propositionens kritiker nära. När det t. ex. gäller prissättningen finns en socialdemokratisk reservation, som vi från vpk givetvis kommer att rösta för. I denna redovisar man en i grunden annorlunda syn på vilka metoder som skall användas.

Ni kan väl inte påstå att ni genom att avslå den skulle ge uttryck för att ni står nära socialdemokraternas och vpk:s ståndpunkt? Kritiken har väl, Sven G. Andersson, varit mer än verbal. Den har rört ganska grundläggande förhållanden, i synnerhet när det gäller textilindustrins utveckling på litet längre sikt.

RUNE JOHANSSON i Ljungby (s) kort genmäle:

Herr talman! Först en fråga till Sven Andersson i Örebro. Jag uppmärksammade att han nämnde tekodelegationen. I näringsutskottets betänkande från i fjol tillmättes denna tekodelegation-en mycket stor betydelse – det är riktigt. Vi förväntade att den, med hänsyn också till partsammansättningen, skulle kunna uträtta åtskilligt. Nu har jag fått uppgifter om att tekodelegationen sedan februari månad saknar ordförande, under alla omständigheter ordinarie ordförande. Som ordförande fungerar tillfälligt – jag räknar med det – en av tjänstemännen i industriverket, och det har sagts att arbetet ligger praktiskt taget nere. Det borde väl ändå vara det minsta man kan begära av regeringen att den skyndsamt tillser att tekodelegationen fungerar under en, som vi hoppas, kraftfull ordförande.

Herr talman! De tre borgerliga partiernas företrädare i näringsutskottet har varit ganska samstämda i fråga om sin bedömning av de åtgärder som vi föreslagit från den socialdemokratiska sidan. Min huvudinvändning både mot regeringen och mot de borgerliga partierna – framför allt mot dem som vill vara med om den allmänna målsättningen att bevara den tekoindustri som vi har nu – riktade sig mot att man inte var beredd att försöka ställa de medel till förfogande som är nödvändiga för att åstadkomma att denna målsättning kan uppfyllas. Det är för mig utomordentligt bekymmersamt å alla de anställdas och denna industris vägnar.

Sven Andersson säger att det vidtas ju kraftfulla arbetsmarknadspolitiska åtgärder, och samtidigt talar man i regeringens proposition och i de delar av näringsutskottets betänkande som de borgerliga partierna står för om att äldrestödet skall bibehållas och är förlängt till tre år. Ja visst, men industriverket redovisar att trots de mycket långtgående stödåtgärder som vidtas kommer under perioden 1978–1981 mellan 5 000 och 6 000 jobb att försvinna. Om detta är ett mått på vad Sven G. Andersson menar är en tillfredsställande utveckling och ett tillfredsställande stöd för att bevara tekoindustrin, då måste vi betacka oss. Vi måste vidta längre gående åtgärder.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Tyvärr kan jag inte ge Rune Johansson i Ljungby besked om varför tekodelegationen inte har fått en ny ordförande, och jag känner inte heller till något om den ordförande som han här nämnde. Det är också litet svårt för mig att ta reda på det under ett replikskifte, men jag hoppas att det kan ge sig senare under debatten.

Rune Johansson betackar sig för den tillfredsställelse Sven Andersson känner. Rune Johansson har ju lång erfarenhet av industripolitik och har följt tekoindustrin under alla dessa år. Själv har jag mitt hemvist i en skostad. Jag har fört åtskilliga debatter ända från den tid då problemen började inom skoindustrin; utvecklingen har varit mycket ogynnsam även där. I mitt anförande sade jag att tekoindustrin verkligen behöver få det här stödet.

Nu hänvisar Rune Johansson till industriverkets prognoser – vi skall hålla oss till prognoser också – men ändå är socialdemokraterna villiga att godta en viss avgång genom en produktivitetsförbättring inom branschen. Vi förutsätter att de åtgärder som nu har vidtagits skall ge både framtidstro inom branschen och lugn så att man kan jobba på litet längre sikt, när man nu har fått åtminstone ett treårsintervall.

Herr talman! Det är självklart, Jörn Svensson, att vi icke har samma uppfattning. Vpk:s motion har inte heller rönt någon som helst förståelse i utskottet.

Vad jag anförde var ju att i utskottet var vi i stort sett överens, utom i fråga om de förslag med protektionistisk inriktning som socialdemokraterna fört fram. Vpk vill, som Jörn Svensson här har framhållit, ha ett stort jätteföretag på tekoområdet, och på den punkten har vi självklart ingenting gemensamt. Vi känner ju alla till att de tekoföretag som har gått hyggligt är de som har kunnat hitta "nischer" och utveckla sin produktion med tanke på dessa. De företagen går fortfarande bra.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag tackar Sven G. Andersson för att han erkände det riktiga i vad jag sade. Jag sade att det finns ett svalg befast mellan å ena sidan folkpartiets och regeringens syn på tekofrågan och å andra sidan vpk:s syn. Han ville tidigare göra gällande att skillnaden mellan oss bara var verbal – det var vad han sade i sitt första anförande.

Nu har vi alltså konstaterat att det finns en mycket klar saklig skillnad – Sven G. Andersson står främmande för nästan alla de åtgärder vi har föreslagit.

Låt mig utvidga mitt näsvisa frågande litet grand med att säga: Var det denna skillnad som var orsaken till att vpk-motionen 1526 och det tiopunktsprogram för åtgärder på det textilpolitiska området som där finns utförligt beskrivet inte blev föremål för någon som helst sakbehandling i utskottet? Ingenting av det som framförs i detta program i sak är med en enda rad kommenterat i utskottets betänkande. Utskottet säger bara att man avstyrker motionen.

Kanske var orsaken den att skillnaden var så påtaglig. Kontrasten var så

stor att man inte ville gå in i en debatt om dessa känsliga ting.

Sedan skulle jag vilja fråga Sven G. Andersson, och det är en fråga som lika gärna hade kunnat komma från Rune Johansson och socialdemokraterna: Tror Sven G. Andersson på allvar att en någorlunda rimlig framtid för svenskt tekoindustri över huvud taget kan garanteras, ifall man inte som en av åtgärderna har ökade spärrar mot vissa typer av import från de s. k. lågprisländerna?

Vad jag förstår, är det illusioner att tro att man skall kunna behålla frihandeln i den fullständigt oinskränkta och onyanserade mening som gällt hittills, ifall man vill åstadkomma en någorlunda positiv utveckling inom teko i Sverige.

Om svaret på detta är ja, dvs. att det måste införas restriktioner, är det inte en väsentlig saklig skillnad mellan er å ena sidan och de båda arbetarpartierna i riksdagen å den andra? Inte är det väl då bara en verbal skillnad?

Låt mig till sist kommentera talet om arbetsro och att man skall få tid på sig. Det treårsperspektiv som det nu är fråga om är ju ett ovanligt kort perspektiv, och det ger sannerligen inte mycket arbetsro. Det är ungefär som med varvsindustrin. Det blir en respittid, som egentligen är alldeles för kort för att åstadkomma den förnyelse som skulle vara behövlig för att verkligen kunna avgöra de reella chanserna för branschen.

RUNE JOHANSSON i Ljungby (s) kort genmäle:

Herr talman! Sven G. Andersson vidhåller självfallet sin ståndpunkt beträffande regeringens handläggning av den här frågan. Men det kan väl ändå inte ha undgått Sven G. Andersson att tre utskott har skrivit utomordentligt kritiskt om regeringens sätt att hantera den föreliggande propositionen.

Det är möjligt att handelsministern kommer att gå upp i debatten för att ge en förklaring, något som jag avvaktar med ett visst intresse. T. v. skall jag alltså avstå från att debattera med Sven G. Andersson om detta.

Jag skulle bara vilja säga till Sven G. Andersson att han har sannerligen inte lärt mycket av erfarenheten. Han åberopar att han deltagit många år i debatten kring tekoproblemen och att han har varit med om de stödformer som vi har utvecklat. Men han har inte lärt sig av den erfarenhet vi har vunnit, att de åtgärder som vidtagits inte är tillräckliga. Det är ju den avgörande punkten: De är inte tillräckliga.

Vi har sagt tidigare att vi går in för att bibehålla äldrestödet. Ändock förutsätter industriverket att tekoindustrin kommer att minska med 5 000 eller 6 000 personer ytterligare under låt mig säga de närmaste tre åren. Detta är inte ett bibehållande av industrin vid den produktionskapacitet och sysselsättning som vi har förutsatt då vi lagt de sysselsättnings- och regionalpolitiska motiven som bakgrund till den planering som vi skall genomföra.

Jag sade i mitt inledande anförande att det har hänt en hel del under den tid som ligger bakom oss. På 1950-talet, 1960-talet och det inledande 1970-talet kunde vi i stor utsträckning erbjuda andra jobb inom andra branscher. Nu

befinner vi oss i en ny situation. Vi kan inte bara säga: Industrin må läggas ned, vi har nya jobb som står till förfogande. Tyvärr är det ju så att det är arbetslöshetskön som förefaller att oavbrutet växa i det nuvarande läget. Därför måste vi också vårda oss om den industri och den kapacitet vi har i dag.

SVEN ANDERSSON i Örebro (fp) kort genmäle:

Herr talman! Rune Johansson i Ljungby säger att Sven G. Andersson varit med länge men ingenting lärt. Men det har ju visat sig att det vi tidigare gjort när det gäller bl. a. tekoindustrin inte varit tillräckligt. Därför föreslår vi nu visserligen ingenting utöver vad propositionen innehåller men en hel del protektionism i stället.

Då menar Rune Johansson, som den gamle industriminister han är, att riksdagen skall fatta beslut som kan leda till att det blir besvärligt att sälja papper – vi har viss erfarenhet av det sedan tidigare – och en hel del andra varor. Detta kan slå tillbaka på de orter som nu haft det besvärligt. I likhet med dem som står för reservationerna till utskottsbetänkandet anser jag att man bör vara utomordentligt försiktig med ensidiga importbegränsningar.

Sedan några ord till Jörn Svensson. Jag stod på Centralen i går tillsammans med en kammarkamrat och tittade på människorna där. Jag sade: Se dig omkring här – ungefär 70 % av människorna på Centralen har jeans och kofta.

Detta faktum är ju en av de väsentliga förklaringarna till de problem den svenska konfektioner har. Kan man styra över klädedräkten till annat än jeans och kofta?

Jag förmodar att Jörn Svensson inte vill påstå att det är storfinansen som drivit igenom detta modc. Fastmera är det kanske olika popgrupper. När man har litet kontakt med branschen, så vet man att ungdomar vill ha just en viss sorts byxor även om de måste lägga sig på golvet för att ta på sig dem. Detta är det faktiska förhållandet.

Vi kan självklart propagera för svenska varor, men här fordras en annan syn på klädsel och konfektion i Sverige över huvud taget. Jörn Svensson håller väl gärna med om att den svenska klädedräkten i dag inte är så perfekt som den kanske varit tidigare, även om den nu är mera ledig?

Andre vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Tekoindustrin var under 1950-talet en blomstrande industri med 115 000 anställda. Nu är den sedan lång tid tillbaka en bransch i nedgång med nedläggningar tätt kommande och med minskad sysselsättning, nu totalt 38 000 anställda – en mycket kraftig nedgång sedan 1950-talet. Och nedläggningarna drabbar särskilt hårt vissa regioner, vilket inte på något sätt gör utvecklingen lättare för människorna att bära.

Nu har nedläggningarna inom tekoindustrin gått så långt att risker har

uppstått för våra möjligheter att trygga försörjningsberedskapen inom ett mycket viktigt område. Mat, kläder och värme – det måste vi ha även under avspärrningsperioder och i händelse av krig.

Så här får det inte fortsätta. Den negativa utvecklingen inom tekobranschen måste brytas. Vi behöver ur många synpunkter en stark, livs- och konkurrenskraftig tekoindustri. Och det syftet uppnås genom riksdagens beslut i dag, grundat på regeringens tekoproposition.

Orsakerna till den svenska textil- och konfektionsindustrins nedgång är knappast en totalt minskad efterfrågan på textil- och konfektionsprodukter. Tvärtom har försäljningen av sådana produkter ökat i Sverige – mycket kraftigt dessutom. Om man tittar på hur det varit för exempelvis beklädnadsvaror exkl. skor finner man att vi år 1965 – räknat i 1975 års priser – sålde för 7,4 miljarder, år 1970 för 8 miljarder, 1975 för 9 miljarder och 1977 för över 10 miljarder kronor. Det är alltså inte så att branschen drabbats särskilt av att människorna inte längre behöver eller är intresserade av branschens produkter. Andra skäl måste ligga bakom, eftersom konsumtionen totalt i fasta priser har ökat.

Ett problem för den svenska textil- och konfektionsbranschen har varit löneutvecklingen. Omkring år 1957 var lönen per timme för en svensk textilarbetare i genomsnitt 3:70 kr., för en engelsk 2:80 kr. och för en finsk 3:15 kr. År 1975 hade lönerna förändrats så att man för den svenska textilarbetaren i timlön betalade 18:70 kr., för den engelska 10:25 kr. och för den finska 10:60. Timkostnaden för en svensk textilarbetare har således blivit fem gånger högre, för en engelsk och en finsk 3,7 resp. 3,4 gånger högre. Löneutvecklingen har alltså haft en betydande del i den svenska textil- och konfektionsindustrins växande svårigheter.

Men inte nog härmed! Nya textilländer, med ännu lägre produktionskostnader, har tillkommit. Det är länder som Portugal och Spanien, länder i Östeuropa och de verkliga lågprisländerna, bl. a. Hongkong och Taiwan. De har ökat sin produktion och sin export.

Av den totala tekoimporten kom år 1978, alltså förra året, över 70 % från EG/EFTA-länderna, ca 17 % från u-länderna, 4 % från statshandelsländerna och resten, ca 8 %, från övriga länder. Till bilden hör också att många svenska företag valt att ta upp produktion utanför Sverige.

Nu är det så, vilket också sagts här i dag, att vi har små möjligheter att bromsa tekoimporten från EG/EFTA-länderna. Orsaken är att våra frihandelsavtal med dessa länder inte medger åtgärder riktade mot import från dem. Och om vi ändå vidtar sådana åtgärder är risken stor för att vår export drabbas. Erfarenheterna av den svenska skotullen mot EG/EFTA-länderna lockar inte till efterföljd.

Det bör i det här sammanhanget erinras om att svensk tekoindustri också är en stor exportindustri. År 1978 sålde vi på export för 2,3 miljarder kronor, och huvuddelen gick till EG/EFTA-länderna. Om vi inför restriktioner mot EG/EFTA-ländernas export har vi anledning tro att de länderna inte kommer att tillåta den svenska textil- och konfektionsexporten att i samma

utsträckning finna avsättning på EG/EFTA-marknaden.

Vår tekoimport från Östeuropa och andra statshandelsländer reglerar vi genom bilaterala s. k. årliga protokoll, som vi kommer överens om inom ramen för nu gällande långsiktiga avtal eller genom på svensk sida fastställda begränsningar.

Vad slutligen gäller vår import av tekoprodukter från u-länderna, så har vi i dag förhållandevis goda möjligheter att begränsa denna på ett sådant sätt att den inte behöver utgöra ett verkligt problem för en konkurrenskraftig svensk tillverkning.

Vi har genom multifiberavtalet ingått bilaterala avtal med 14 lågprisländer. De avtal som ingåtts sedan år 1977 är "heltäckande" och avser alla slags känsliga varor. Avtalen har för de största exportländerna inneburit nedskärningar i förhållande till tidigare export. Det har varit möjligt att ingå denna nya typ av avtal genom att förhandlingarna har utgått från de särskilda regler som fastställdes i samband med förlängningen av multifiberavtalet vid årsskiftet 1977-1978.

Vi måste alltså, herr talman, konstatera att den svenska tekoindustrin hittills främst har drabbats av den import som kommer från EG/EFTA-länderna. Eftersom vi på det hela taget saknar förutsättningar att begränsa vår import från dessa länder, måste vi tillsammans medverka till att svensk tekoindustri omstruktureras på ett sådant sätt att den kan återhämta sin konkurrenskraft gentemot textilproduktionen i andra industriländer. På bas av multifiberavtalet kan vi förhindra en omfattande u-landsimport av tekovaror. Att totalt minska u-ländernas andel av den svenska marknaden skulle emellertid inte stå i överensstämmelse med de principer som flertalet av de politiska partierna i andra sammanhang ställer sig bakom. U-länderna måste ges fortsatta möjligheter att sälja industrivaror. Deras industrialisering är en utveckling som vi uppmuntrar. Jag vill starkt understryka att en kraftig begränsning av den s. k. lågprisimporten också skulle innebära en väsentlig försämring – både minskad valfrihet och högre kostnader – för den svenske konsumenten.

Nu är det också så att den svenska textil- och konfektionsbranschen lyckligtvis inte uppvisar en bild av genomgående hopplöshet. Vissa svenska tekoföretag – däribland många mindre som satsar på kvalitet och särart – hävdar sig väl både i Sverige och utomlands. Jag nämnde att vår tekoexport förra året uppgick till 2,3 miljarder, och jag vill jämföra det med exporten av en sådan svensk paradprodukt som järnmalm, som uppgick till 1,4 miljarder. Vi säljer alltså väsentligt mer textil- och konfektionsprodukter än järnmalm. Det är således en viktig exportmarknad som vi har i vår svenska textil- och konfektionsindustri. Det om något visar att det inom branschen finns en livskraft, ett aktivt marknadsföringstänkande osv. Motsatsen vore också egendomlig, bl. a. därför att svensk teko i så stor utsträckning utvecklats inom en del av landet där företagskunnande varit väl tillgodosett.

Bilden av svensk teko är ändå – om också med några glittrande inslag – alltså en bild av en bransch på nedgång. Ju mer detta understryks, desto mer blir det också en självförverkligande profetia. Det är naturligt att få vill

satsa pengar i maskiner, ombyggnad, produktionsutveckling, marknadsföring, miljö m. m. i en bransch på nedgång. Resultatet blir att idérika och framåtsträvande tekniker och designers, företagsledare och ungdom söker sig till andra branscher. Gråheten och tristessen breder ut sig. Kraven på staten att rädda sysselsättningen växer sig allt starkare. När sedan staten går in för att klara sysselsättningen understryker det ytterligare bilden av tekobranschen som en kris- och stödbransch. Och vilka ungdomar vill tänka sig att ägna sin livskraft åt en sådan bransch?

Vad finns det då som kan förhindra att den svenska tekobranschen går mot sin totala utplåning?

Det finns ett mycket starkt skäl, och det är kraven på att vi skall upprätthålla vår försörjningsberedskap. Det ger staten anledning att långsiktigt, till skillnad från kortsiktiga arbetsmarknadspolitiska åtgärder, garantera tekoindustrin en framtid i Sverige. Försörjningsberedskap är ett starkt och hållbart argument som det också finns möjlighet att få andra länder, inkl. EG/EFTA-länder, att förstå och acceptera. Det är också försörjningsberedskapsbehov som ligger som bas för regeringens proposition om svensk textil och konfektion. Jag vill ändå gärna erinra om det beslut som tidigare fattats.

Eftersom min taletid är begränsad till tio minuter – vilket jag inte kände till – får jag, herr talman, återkomma senare.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det har alltid sitt intresse och måste noteras med tillfredsställelse att statsråd som inte är ledamöter av kammaren dock tidvis kan infinna sig i sagda kammare och erhålla upplysning om vad som står i grundlagen.

Handelsministern envisas med att påstå att utskottsbetänkandet och det beslut riksdagen kommer att fatta i dag dock grundar sig på regeringens proposition, trots att utskottet skjutit det mesta av propositionen i sank. Detta hans påstående ger mig en möjlighet att dra en parallell. Det är som om regeringen skulle ha räckt fram en kniv till utskottet och utskottet då skulle ha sagt: Nu använder vi den här kniven, men vi byter ut bladet och gör ett nytt skaft.

Jag begärde ordet med anledning av att handelsminister Cars nu plockat fram en syndabock som ofta figurerar i de borgerliga sammanhangen när man skall förklara varför industribranscher råkar i kris. Det kan naturligtvis inte bero på ägarna, och det kan naturligtvis inte bero på bristande förutseende eller på att privatkapitalet sett att man kan få större profiter på annat håll och därför flytt från sitt ansvar. Det är inte de orsakerna som folkpartisterna som liberaler tar fram. De tar i stället fram orsaker som Gösta Bohman brukar peka på, nämligen att det är löntagarnas fel, därför att dessa haft oförsyntheten att skaffa sig alldeles för höga löner.

Nu skall vi titta litet grand på Hadar Cars räknestycke. Han anförde ett antal siffror på timlöner för textilarbetare i tre olika länder – Sverige, England och Finland, om jag minns rätt. Med det ville han uppenbarligen bevisa – det

framgick av det sammanhang som dessa siffror anfördes i – att lönekostnaderna skulle ha ökat mera i Sverige. Den merbelastning som detta hade inneburit skulle enligt Hadar Cars ha varit huvudorsaken till den bristande konkurrenskraften hos textilindustrin här i landet. Så måste man tolka det, eftersom han inte angav någon annan huvudorsak.

Får jag då fråga: Är det inte helt felaktigt att anföra timlönesatserna? De säger ju ingenting som helst om den andel med vilken lönekostnaden ingår i varans pris. För att få fram den andelen, som är den verkligt relevanta faktorn när det gäller konkurrenskraften, måste man också ta hänsyn till produktivitetsutvecklingen. Jag har inte sett någon speciell statistik för textil, men allmänt sett är det faktiskt så att lönekostnaden per producerat stycke i Sverige sedan 1960 har stigit mindre än i flertalet andra industriländer. Hur får handelsministern det att gå ihop?

RUNE JOHANSSON i Ljungby (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har alltså inte, lika litet som kammarrens övriga ledamöter, fått höra herr Cars hela anförande, och vi avvaktar naturligtvis avslutningen.

Jag vill emellertid beröra två saker som handelsministern tog upp i den inledande delen av sitt anförande.

Den ena gällde industriutvecklingen, där vi självfallet har att avläsa hurusom branschen gått ned från 115 000 sysselsatta i mitten av 1950-talet till 38 000 nu. Den saken har jag talat om tidigare och skall inte ytterligare inveckla mig i den. Jag bara noterar att under 1950-talet, 1960-talet och början av 1970-talet så kunde, i varje fall rent statistiskt, den arbetskraft som blev ledigställd inom exempelvis teko- och skoområdet flyttas över till andra branscher eller sugas upp av den offentliga sektorn eller av servicesektorn. Den situationen föreligger inte nu, och det är ju det man måste grundligt studera, observera och dra slutsatser av. I stället har vi fått motsvarande problem, om inte till omfattningen så dock till karaktären, när det gäller varven, stålindustrin och skogsindustrin, vilket jag tidigare har nämnt. Det är därför, herr handelsminister, som de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna inte är tillräckliga.

Låt mig sedan göra ett par reflexioner med anledning av resonemanget att vårt förslag om övervakningslicenser gentemot EFTA och EG skulle få dessa katastrofala följder som här utmålas. Det talas ju om handelspolitiska åtgärder. Övervakningslicenserna är i och för sig inte begränsande utan ger oss framför allt en möjlighet att följa utvecklingen, så att inte importen från lågprisländerna sker via EG- och EFTA-länderna till vårt land.

Vad är det som säger att EG- och EFTA-staterna, från vilka vi ju har en så betydande import av tekovaror, kommer att vidta åtgärder när de är underkunniga om – man lär ändå kunna ge dem upplysningar – att vi är beredda att via importen upplåta omkring 70 % av vår egen marknad när det gäller vår försörjning av kläder och skor? Vi förbehåller oss endast rätten att slå vakt om en egen försörjning på ungefär 30 %. Nog borde man också i andra länder kunna vinna förståelse för en sådan åtgärd.

Det är i det läget som vi säger att de åtgärder vi skall vidta för att klara det målet också måste rikta sig mot importen, antingen genom förhandlingar eller också på det sättet som vi har förordat, nämligen genom importlicenser, eventuellt i form av globalkvotering.

Handelsministern HADAR CARL:

Herr talman! Jag fortsätter nu med andra delen av mitt anförande. Sedan skall jag gärna, i den mån tiden medger det, svara på de frågor som har tagits upp.

Jag slutade förut med att erinra om att riksdagen tidigare har fattat vissa beslut. Det första kom i början av 1970-talet och gällde de industripolitiska åtgärderna i form av utbildnings- och exportfrämjande åtgärder. Det här industripolitiska stödprogrammet har därefter successivt byggts ut och förlängts.

År 1972 beslöt riksdagen om vissa försörjningsberedskapspolitiska åtgärder för tekoindustrin. Bland dessa kan nämnas upphandlingsstöd och kreditstöd för investeringar i maskiner och byggnader. Stöden har haft betydelse för branschens fortlevnad.

Våren 1977 beslöt riksdagen om införande av det s. k. äldrestödet, som är ett arbetsmarknadspolitiskt riktat stöd till tekoindustrin.

Tekoindustrins produktionskapacitet hade nu sjunkit till en nivå som kunde befaras vara kritisk för våra möjligheter att klara försörjningen i en krissituation. Riksdagen beslöt därför samma år om preciserade mål som skulle gälla för den fortsatta planeringen av försörjningsberedskapen på tekoområdet.

Regeringen har i den proposition som näringsutskottet nu behandlat lämnat förslag till en sådan plan, omfattande en tidsperiod på tre år.

Planen innebär i sammanfattning att mot bakgrund av försörjningsberedskapskraven fastställs miniminivåer under vilka produktionskapaciteten inom tekoindustrins olika delbranscher inte får sjunka.

Särskilda åtgärder hålls i beredskap inför möjligheten att miniminivån skulle hota att underskridas och för att sättas in för företaget av särskild regionalpolitisk betydelse.

Äldrestödet bibehålls under *hela* planeringsperioden, och det har tidigare, som vi alla vet, beslutats först ett halvt år åt gången.

Fortsatta kraftfulla åtgärder vidtas på det industripolitiska området.

De anslag som begärs för planeringsperiodens första år uppgår till sammanlagt närmare 400 milj. kr. i bidrag och lån med väsentligt bidragsinnehåll. För att ge en uppfattning om ambitionshöjningen kan jag nämna att under budgetåret 1976/77 uppgick bidraget till tekoindustrin till 75 milj. kr. Den budgeten var den senaste som den socialdemokratiska regeringen svarade för. Rune Johansson i Ljungby talade om de stödformer som "vi har utvecklat". Jag konstaterar bara att stödet blivit mer än fem gånger så stort sedan socialdemokraterna lämnade regeringen.

Enligt min uppfattning innebär näringsutskottets betänkande ingen väsentlig skillnad i sak jämfört med regeringens proposition. Detta avspeglas i

de ändringar av anslagen som utskottet föreslår. Jag erinrar om att enligt regeringens förslag skulle bidraget till tekoindustrin uppgå till 390,5 milj. kr. Utskottet föreslår 394,5 milj. kr. Det är med andra ord fråga om en ökning med 4 miljoner eller med 1 %. Jag undrar om de som här i dag kritiserar regeringens proposition i hårda ordalag verkligen själva tror att det går att övertyga de närmast berörda, anställda och företagare inom tekobranchen, att folkpartiregeringens förslag – 390,5 milj. kr. – skulle vara ett uttryck för lättsinnighet och likgiltighet inför branschens problem; medan riksdagsmajoritetens förslag – 394,5 milj. kr., alltså 1 % mera – räddar branschen undan förödelse. Är inte detta att underskatta människornas förmåga att tänka själva? Det måste vara uppenbart för alla att behovet att få små sakliga skillnader att framstå som stora principiella och politiska motsättningar ökar kraftigare ju närmare valet vi kommer.

I betänkandet riktas emellertid en mångordig kritik mot regeringen på en punkt, nämligen om regeringen i arbetet med propositionen följt de riktlinjer som riksdagen beslöt om i december 1978. Jag skall här ta upp tre huvudpunkter i fråga om den övergripande planen för tekoområdet som angavs i riksdagens decemberuttalande:

För det första: I planen borde anges den produktionsnivå resp. produktionskapacitet som krävs för att försörjningsberedskapsmålen skall kunna uppfyllas.

För det andra: Planen borde grundas på försörjningsberedskaps- och arbetsmarknadspolitiska bedömningar.

För det tredje: Planen borde syfta till att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt skall bibehållas.

Som jag nyss nämnde beslöt riksdagen hösten 1977 om vilka mål som skall gälla för försörjningsberedskapen på tekoområdet. Dessa mål avser försörjningsuthållighet, försörjningsstandard, krisimport och andra detaljerade förutsättningar. Med ledning av dessa riksdagens ställningstaganden har regeringen i propositionen lämnat förslag till nivåer för den produktionskapacitet som inte får underskridas för olika delbranscher inom tekoindustrin.

När det gäller fastställande av nivåer överensstämmer således propositionen med vad riksdagen uttalade i december förra året. Det bör framhållas att riksdagen *inte* uttalade att nivåerna skulle bestämmas med hänsyn tagen till regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska aspekter. Ett sådant beslut hade ju också, som framhålls i propositionen, stridit mot grundläggande samhällsekonomiska principer. Det är det totala antalet arbetstillfällen och deras geografiska fördelning som i första hand är av intresse, inte antalet arbetstillfällen i en viss bransch.

I detta sammanhang vill jag också betona att det enda argument som handelspolitiskt kan motivera och försvara fixerade miniminivåer i en bransch torde vara just hänsynen till försörjningsberedskapen.

Jag övergår så till den andra huvudpunkten i riksdagens "kravlista" från december. Enligt denna borde den övergripande planen grundas på försörjningsberedskaps- och arbetsmarknadspolitiska bedömningar.

De försörjningsberedskapspolitiska övervägandena i propositionen har jag delvis berört. Det bör härutöver nämnas att försörjningsberedskapslån skall finnas i beredskap, om regeringen efter anmälan av överstyrelsen för ekonomiskt försvar finner att en delbransch kan befaras underskrida den bestämda miniminivån.

När det så gäller hänsynstagande till de arbetsmarknadspolitiska målen har detta skett på två sätt i propositionen: äldrestödet skall bibehållas under planeringsperioden, och vidare skall försörjningsberedskapslån kunna utgå till enskilda företag av särskild regionalpolitisk betydelse inom delbranscher som inte har nått en från försörjningsberedskapssynpunkt kritisk nivå.

I likhet med vad Sven G. Andersson anført i sitt särskilda yttrande till utskottets betänkande vill jag framhålla att det som föreslås i propositionen är den mest omfattande arbetsmarknads- och regionalpolitiska satsning som har gjorts för tekoindustrin. Riksdagens önskemål torde således ha tillgodosetts även på denna punkt.

Härefter återstår den punkt, enligt vilken planen bör syfta till att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt skall bibehållas. Har detta tillgodosetts i propositionen?

Jag tror det är säkrast att åter beröra den missuppfattning som näringsutskottet här verkar ha gjort sig skyldigt till. De nivåer som anges i propositionen är miniminivåer, som måste försvaras av försörjningsberedskapsskäl. Och – jag upprepar – detta är i enlighet med vad riksdagen uttalade i december förra året. En helt annan sak är, huruvida det totala målsättnings- och åtgärds paketet i propositionen kan bedömas innebära att produktionsvolymen i allt väsentligt skall kunna bibehållas. Enligt regeringens mening finns det goda förutsättningar att så skulle vara fallet. För detta talar följande:

De föreslagna åtgärderna för branschen är mer omfattande än någonsin och har en långsiktig karaktär.

Psykologiskt bör det vara till stor fördel för branschen att ett golv har fastställts för produktionsnedgången.

För den närmaste tiden synes de marknadsmässiga förhållandena vara gynnsamma för tekoindustrin.

Som jag nyss nämnde synes inte heller utskottet bedöma att ytterligare åtgärder, förutom ökningen med 4 milj. kr. – 1 % mer än vad regeringen har föreslagit – behöver vidtas. Regeringen har ju också möjlighet att återkomma, redan i tilläggsbudget, om utvecklingen skulle bli negativare än vad som nu kan förmodas.

När det gäller de handelspolitiska frågorna är det bara för mig att notera, att majoritetsförhållandet i näringsutskottet enligt vad jag har erfarit förändrades vid voteringen där, genom att en av ledamöterna inte var närvarande. Därför skulle näringsutskottets verkliga majoritet utgöras av dem som står för reservationerna i dessa frågor. Jag konstaterar detta med tillfredsställelse.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis återigen säga att jag anser att näringsutskottets betänkande i sak inte skiljer sig i särskilt hög grad från vad som sägs i regeringens proposition. Denna enighet i sak bör, tillsammans med

de faktiska åtgärder som nu kommer att genomföras, få en positiv inverkan på framtidstron inom tekoindustrin.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Detta är enligt de regler som gäller i kammaren min sista replik till handelsminister Cars. Jag skall ta upp två frågor.

Egentligen är det inte min sak att blanda mig i denna debatt mellan regeringen och utskottets majoritet om vilken målsättning riksdagen beställt av regeringen för tekopolitiken, men eftersom jag nu kommer upp med min replik omedelbart efter handelsministern, kan jag inte underlåta att säga följande. Det förefaller mig när jag läser utskottsbetänkandets referat av riksdagens beslut från hösten 1978 som om handelsministerns senaste påstående om utformningen av detta beslut var medvetet missvisande. Utskottet anför nämligen följande om den plan som vi talar om: "Planen borde syfta till att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt skulle bibehållas" Det är något helt annat än vad regeringen föreslår. Planen skulle vidare ange såväl lång- som kortsiktiga perspektiv och grundas på försörjningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska bedömningar.

Om jag minns rätt ville handelsministern göra gällande att den nivå regeringen föreslår uteslutande syftar till att vara en miniminivå ur försörjningspolitisk synpunkt, vilket han menar är tillräckligt. Detta kan inte stämma. Handelsministern måste vara medveten om att han har felrefererat på denna punkt. Jag ser med intresse fram emot den debatt som kan utvecklas mellan honom och utskottet på den punkten.

Låt mig så gå tillbaka till lönefrågan. – Eftersom jag vore tacksam om handelsministern ville svara på det som jag tar upp, vill jag säga, att det kanske vore underlättande för honom om han inte just nu konfererade med sina sex medhjälpare på statssekreterarbänken. Det är förmodligen en fördel för honom att höra vad jag säger.

Handelsministern gjorde alltså gällande att en huvudfaktor för den svenska tekoindustrins försämrade konkurrensläge skulle vara de svenska lönekostnadernas utveckling. Då frågar jag: Är det inte en grov missvisning att ta de nominella lönebeloppens utveckling per timme till utgångspunkt för en sådan analys? Lönebeloppen per timme säger ju ingenting. De är fullständigt värdelösa som statistiska mätare, om man inte samtidigt registrerar produktionsutvecklingen, så att man får ett mått på lönekostnaden per producerad varuenhet. Då först får man en adekvat jämförelse.

Jag anförde tidigare att den existerande statistiken över de allmänna lönekostnaderna, alltså icke specifikt de textila lönekostnaderna, från 1970 och framöver synes tyda på att en mängd länder har haft en större stegring per producerad varuenhet än Sverige. Hur kan då handelsministern påstå, att

tekolönerna skulle skilja sig från andra i det avseendet? Bör han inte ta tillbaka påståendet?

Nr 157

Måndagen den
28 maj 1979

RUNE JOHANSSON i Ljungby (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte så ofta som jag har tillfälle att instämma i vad Jörn Svensson säger. Han inleder sitt anförande med att säga att det inte var hans sak att lägga sig i diskussioner mellan statsrådet och näringsutskottet. Här instämmer jag helt och fullt.

*Åtgärder för teko-
industrin*

Sedan, herr talman, några kommentarer till vad handelsministern sagt. Handelsministern hävdar att i sak föreligger ingen ändring i näringsutskottets skrivning i förhållande till propositionen. Låt mig då bara säga att anspråken på tillmötesgående inte kan vara särskilt stora från folkpartiregeringens sida, när man inte uppmärksammar det mera långtgående krav som näringsutskottet funnit anledning framsöra. Ta bara detta med äldrestödet! I detta sammanhang begärdes från riksdagen och från industrin en långsiktig plan, men regeringen föreslog ett äldrestöd förlängt med ett år till den nivå som man nu har. Här har näringsutskottet kunnat tillmötesgå industrin som visat stort intresse för planeringsperioder genom att föreslå riksdagen att den nivå som gäller för äldrestödet skall gälla under hela den treårsperiod om vilken man nu talar. Men detta är bara en detalj. Jag skall inte fördjupa mig i övriga avsnitt.

Det som naturligtvis var mest intressant att avlyssna var hur handelsministern skulle bemöta de många uttryck för kritik som levererats i utskotten – i försvarsutskottet, i arbetsmarknadsutskottet och nu i näringsutskottet – mot regeringens sätt att behandla riksdagens tidigare uttalanden, som jag så utförligt tog upp i mitt inledande anförande. När jag nu lyssnat till handelsministern drar jag mig till minnes den mycket bekanta historien om Charles Lindley, som i en liten träta med sin hustru på kvällen fick beskedet: Förklara dig inte, Charles. Det gör saken bara sämre.

Jag kan inte finna att de förklaringar som handelsministern här kunnat prestera på något sätt gör det inträffade bättre. Det hade varit enklare, mer rättvisande och mer renhårigt att stiga upp och säga: Vi har missat ett väsentligt led i det besked som riksdagen uttalade sig om. Det står ju klart uttryckt i handelsministerns proposition att handelsministern inte finner anledning att sträva efter en målsättning vare sig av industripolitiska eller av regionalpolitiska skäl, utan att det är uteslutande de försörjningspolitiska motiven som bildar underlaget. Det är där som den väsentliga skiljelinjen går och det är där som missen gjorts.

Handelsministern HADAR CARL:

Herr talman! Jag har i mitt anförande visat att regeringen i sin proposition tagit hänsyn till de arbetsmarknads- och regionalpolitiska motiv, som riksdagen hemställt att regeringen skulle ta hänsyn till. Det finns i det avseendet ingen skillnad mellan regering och riksdag. Däremot har regeringen i sin proposition understrukit att det försörjningsberedskapspolitiska motivet är huvudmotiv när det gäller att vidta olika åtgärder och få dem

accepterade av våra viktiga handelspartner. Därför har utgångspunkten varit att propositionen skall utformas på ett sådant sätt att de åtgärder som riksdagen kan besluta med anledning av propositionen inte skall kunna leda till motåtgärder från dessa länders sida mot svensk export. Det är min innerliga förhoppning att man, när man nu i huvudstäder i Europa studerar den svenska textil- och konfektionspolitiken, skall finna att riksdagen i dessa avseenden har följt regeringens förslag. Om man *inte* skulle finna detta, skulle riksdagens beslut i dag sannolikt om några år komma att betecknas såsom mycket olyckligt av många.

Rune Johansson i Ljungby sade också att det var en "detalj" som han tog upp när han talade om äldrestödet och sade att regeringen inte skulle ha tillgodosett riksdagens önskemål därvidlag. Får jag erinra om att äldrestödet inte infördes av någon socialdemokratisk regering utan av trepartiregeringen, där folkpartiet ingick. Det är kanske den viktigaste stödåtgärden för den svenska textil- och konfektionsbranschen. Tidigare har stödet utgått för ett halvt år i taget. Enligt regeringens förslag bör riksdagen fatta ett beslut om att det stödet skall utgå under en treårsperiod och beloppet fastställas för ett år i taget. Syftet med att inte fastställa beloppet för mer än ett år i taget är just att äldrestödet för att vara ett av andra länder accepterat inslag i den svenska näringspolitiken inte får ha permanent karaktär – då strider det mot de överenskommelser vi har ingått genom vår anslutning till GATT-avtalet och till EFTA och mot de överenskommelser som Sverige har med EG. Jag upprepar att det är min förhoppning att de andra länderna skall finna att även det beslut som riksdagen nu går att fatta ger uttryck för att äldrestödet är av tillfällig karaktär. Om inte – och det upprepar jag också – kan konsekvenserna för svensk textil- och konfektionsindustri, liksom för annan svensk export, bli mycket besvärande.

Till Jörn Svensson: Nivåerna är *en* sak, åtgärderna är en annan. Nivåerna har fastställts med utgångspunkt i försörjningsberedskapspolitiska skäl, men åtgärderna kan, som jag också klart redovisade utgå även av andra motiv och för andra ändamål.

Lönekostnaderna tog Jörn Svensson upp. Jag bara konstaterar, utan att på något sätt kritisera det förhållandet, att textil- och konfektionslönerna har stigit kraftigare i Sverige än i andra jämförbara länder, att det måste ha haft betydelse för möjligheten att driva en konkurrenskraftig industri inom branschen. Vi har ju varit överens om den solidariska lönepolitiken, och den solidariska lönepolitiken har i mycket hög grad fått prägla just utvecklingen inom textil- och konfektionsindustrin. Jag kritiserar inte detta, men jag konstaterar samtidigt att man inte kan både driva en medveten politik i syfte att åstadkomma en övergång från branscher med svag utveckling till branscher med stark utveckling och kritisera att man uppnår just det syfte som man har satt sig före att uppnå.

Sedan behöver Jörn Svensson inte vara orolig för att jag inte uppfattar vad han säger. Han talar så klart och tydligt som väl någon annan här i riksdagen.

Tredje vice talmannen anmälde att Rune Johansson i Ljungby och Jörn Svensson anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

GÖRDIS HÖRNLUND (s):

Herr talman! Den 7 mars i år åkte handelsminister Cars till Borås för att presentera folkpartiregeringens tekoproposition. Vissserligen hade inte riksdagen – och riksdagsmännen – fått någon proposition vid den tidpunkten, men det här hände ju under den tid när det gjordes utspel efter utspel från folkpartiregeringens sida genom pressmeddelanden och presskonferenser.

Att man valde Borås och Sjuhäradsbygden för tekoutspelet kan möjligen bero på att man räknade med ett alldeles speciellt intresse för tekofrågorna i tekos egen huvudstad och bygd – och således litet PR för propositionen. Ca 40 % av tekobranschen finns nämligen i Boråsregionen. Men det kan hända att handelsministern har ångrat att presentationen eller utspelet – vilket man nu vill kalla det – gjordes just i Borås. Det finns naturligtvis en stor kunskap om branschen just i detta område, och jag kan konstatera att propositionen mötte en nedgörande kritik från företagare, från facket, från kommunerna i Boråsregionen och från länsstyrelsen liksom i pressen. Denna lokala kritik har ju sedan följts upp av de stora branschorganisationerna inom tekoindustrin liksom av Beklädnadsarbetarnas förbund och i partimotioner från socialdemokraterna och centern.

Det man främst har vänt sig emot är att folkpartiregeringen inte tagit någon hänsyn till arbetsmarknads- och regionalpolitiska skäl och godtar en minskning med åtminstone 6 000 – eller kanske uppemot 10 000 – personer fram till 1981. Vad det skulle innebära i Boråsregionen, där 40 % av de tekoanställda finns och där teko utgör 60–70 % av den totala industrisysselsättningen är tämligen lätt att räkna ut. Det skulle betyda rena katastrofen. Det är också därför som den allra hårdaste kritiken kommer från de fem kommunerna i Södra Älvsborg, samtliga borgerligt styrda. I medvetande om vad en ytterligare drastisk nedskärning av teko skulle betyda för Sjuhäradskommunernas del när det gäller sysselsättningen har de gått till hårt angrepp mot folkpartiets tekoproposition. Borås kommun anför exempelvis i en skrivelse till arbetsmarknadsutskottet att ungefär var femte tekoanställd i Sverige arbetar inom Borås kommun. Skulle tekosysselsättningen minska fram till 1981 i den takt som propositionen 145 förutsätter, skulle ytterligare 1 000–1 500 arbetstillfällen försvinna i Borås, även om äldrestödet utgår.

Mot denna bakgrund finns det anledning att citera departementschefens uttalande på s. 24 i propositionen – det har visserligen berörts förut här i dag men kan gärna upprepas: "Tekoindustrin är till stor del koncentrerad till vissa begränsade delar av landet. Att av regionalpolitiska skäl upprätthålla sysselsättningen i en hel bransch på en viss nivå strider dock enligt min mening mot grundläggande principer i vår samhällsekonomi." Även om handelsministern här i dag har försökt mildra det hela, kvarstår ändå vad som står att läsa i propositionen.

Borås kommun anser att detta uttalande står i stark kontrast till den

näringspolitiska syn som varvspropositionen gav uttryck för. Där kombinerades näringspolitiska åtgärder med regionalpolitiska insatser. Och man anser från kommunens sida att det finns anledning att framhålla att den minskade tekosysselsättning i Borås 1978–1981 som kan väntas enligt propositionen relativt sett är lika omfattande som den i varvspropositionen angivna sysselsättningsminskningen i Göteborg – och detta i en kommun som redan har förlorat 11 500 arbetstillfällen inom teko sedan 1965, varav 4 500 enbart under de senaste tre åren.

Kritiken från Marks och Ulricehamns kommuner är ingalunda mildare. Från Marks kommun har man bl. a. påpekat att hemtextilindustrins problem inte med ett enda ord har uppmärksamrats i regeringens proposition, trots att hemtextilsidan har en mycket stor omfattning och ur sysselsättningssynpunkt är utomordentligt viktig, inte minst för Marks kommun. Man hänvisar också till att detta är en viktig del när det gäller beredskapsfrågan, eftersom maskinkapaciteten finns och kan ändras till annan produktion om det uppstår behov därav. Ulricehamns kommun har i en skrivelse, som kan sägas utgöra en bredsida, framhållit att om de tre folkpartipropositionerna om teko samt regional- och trafikpolitiken skulle gå igenom i riksdagen, så utgör det ett dråpslag mot kommunen. Det är alltså kommuner med borgerlig majoritet som uttalat denna samstämmiga kritik.

Älvsborgsdelegationen påpekar att sysselsättningen i tekoindustrin i länet har minskat med omkring 10 000 anställda under 1970-talet. Delegationen kritiserar också att propositionen inte beaktar industripolitiska eller regionalpolitiska synpunkter vid bedömningen av miniminivån för produktionsvolymen. Branschens lokalisering är sådan att alla förändringar får stora regionalpolitiska effekter. Man kritiserar också att underlagsmaterialet till propositionen inte varit föremål för remissbehandling, så att berörda kommuner och länsorgan fått ge synpunkter på SIND:s och ÖEF:s rapporter. Om så hade skett, skulle vissa korrigeringar ha kunnat göras.

Som ett drastiskt exempel kan nämnas att det finns ett företag i länet med omkring 20 anställda som svetsar regnkläder och även bedriver tekoimport. Detta företag har enligt ÖEF produktionskapacitet för tillverkning av överrockar, kappor, kavajer, jackor, blazrar, kjolar, byxor, arbets-, skydds- och överdragskläder, underkläder och badkläder samt hattar och mössor. Älvsborgsdelegationen anser att det inte är särskilt trovärdigt att det aktuella företaget kan tillverka dessa varor. Det är naturligtvis ett milt uttryck delegationen valt – det är en omöjlighet. Det finns när det gäller dessa rapporter fler exempel på liknande teoretiska spekulationer utan förankring i verkligheten.

Sedan ÖEF:s beräkningar gjordes har f. ö. flera stora företag i den tyngre konfektionsbranschen lagt ner eller bantat den svenska tillverkningen till förmån för utlandstillverkning. Det gäller Schlasbergs Konfektionsfabrik AB i Landskrona, som har gått i konkurs, Gefa AB i Tranemo, som helt har flyttat ut sin tillverkning, och Erlabolaget i Borås, som mer än halverats. Dessutom har det skett en relativt kraftig bantning vid Algots i Borås, och en rad mindre företag har lagt ner verksamheten.

När det konstateras att de utlandsetablerade svenska företagen har hållit uppe en viss inhemsk sysselsättning bättre än konfektionsindustrin i övrigt skall man komma ihåg att de däremot bedrivit en förödande konkurrens gentemot de företag som inte utlandstillverkar eller importerar tekovaror. För sysselsättningen i Sverige är det således inte av godo att allt fler företag tar in varor från andra länder. Det har de tekoanställda och Beklädnadsarbetareförbundet noggsamt fått uppleva.

Det är därför förvånande att moderaterna inte tar upp den sortens hårda konkurrens till kritik utan fortsätter att ensidigt gnaga på den statliga Eiserkoncernen. Jag har tidigare haft anledning att i denna kammare påtala att det är synnerligen angeläget att verksamheten vid statliga Eiserkoncernen inte skärs ned ytterligare, eftersom verksamheten har stor betydelse i en rad kommuner i landet. Inte minst gäller det för Borås, då över 2 000 personer i kommunen sysselsätts inom Eiserkoncernen. Detta tycks dock sakna betydelse för herrar Magnusson och Nyhage, men jag förutsätter att de anställda och företagsledningen har en annan syn på frågan och att de noga uppmärksammar moderatriksdagsmännens manövrer när det gäller det statliga företaget.

Arbetsmarknadsutskottet har i sitt yttrande till näringsutskottet enhälligt konstaterat att även om det skulle vara riktigt att vi ännu inte nått den kritiska nivån för vår försörjning med olika textil- och konfektionsprodukter, är det otvivelaktigt så, att vi nu ligger mycket nära den nivån för de flesta delbranscherna. Utskottet slår därför enhälligt fast att regeringens förslag inte är tillräckligt kraftfullt. Utskottet har inte heller accepterat att man, som regeringen hävdar, inte skall anlägga regionalpolitiska skäl för att upprätthålla sysselsättningen. Det är i stället självklart att regionalpolitiska hänsyn skall tas. Arbetsmarknadsutskottet har därför krävt att stödåtgärderna bör få en sådan omfattning att ytterligare krympning av branschen kan undvikas. Utskottet understryker att det är nödvändigt att få fram stöd med mer långsiktig karaktär och att regeringen utan dröjsmål bör ta upp frågan om stödformernas konstruktion. Utskottet understryker också att det är angeläget att politiken får en sådan inriktning att man inom branschen kan göra framtidsbedömningar för längre perioder än vad som nu är möjligt. Med dessa kraftiga uttalanden har således ett enhälligt arbetsmarknadsutskott ställt sig bakom partimotionerna från socialdemokraterna och centern, vilket innebär att också folkpartiledamöterna i arbetsmarknadsutskottet deltar i kritiken mot regeringens förslag. Näringsutskottet har ju också i allt väsentligt gått på samma linje. Det är därför ganska beklämmande att läsa folkpartiledamöternas särskilda yttrande i näringsutskottets betänkande på s. 52, som för resten Sven Andersson i Örebro läste upp här från talarstolen som ett anförande. I det särskilda yttrandet står bl. a. följande:

”Enligt den nu föreliggande propositionen är det endast försörjningsberedskapsaspekterna som kan utgöra ett skäl för att låsa fast en bransch vid en viss storlek. Det som är av regionalpolitiskt intresse är den totala tillgången på arbetstillfällen, inte i första hand arbetstillfällena i en viss industrigren.”

Det visar hur ointresserad man är när det t. ex. gäller Boråsregionen och de

problem vi har att brottas med där. Tror verkligen herrar Andersson i Örebro och Ångström att det går att ersätta tiotusentals tekoarbeten i vår region genom ersättningsindustri? Eller är det meningen att vi skall tömma hela regionen genom utflyttning till andra orter? De 6 000 tekojobb som vi har förlorat i Borås enbart under 1970-talet har betytt en befolkningsminskning med 4 000 personer i Borås. Och Borås är det primära centrum i det här landet som har den absolut sämsta befolkningsprognosen fram till 1985 av samtliga primära centra.

Sven Andersson läser riksdagens decemberuttalande som en viss potentat läser bibeln. Man kan fråga sig om dessa företag kan få den arbetsro och framtidstro som han talar om, om ytterligare flera tusen arbetstillfällen skall försvinna.

Antalet personer i kommunen som är arbetslösa, varslade eller är föremål för arbetsmarknadsåtgärder uppgår till ca 5 000. Det innebär att mer än 10 % av arbetskraften i Borås saknar reguljärt arbete. Enligt min bestämda mening ter det sig ur regional- och sysselsättningssynpunkt orimligt att låta tekoindustrin fortsätta att minska i den okontrollerade takt som har skett. Det är hög tid att ta ett ordentligt ansvar för den vidare utvecklingen. Därför kan det naturligtvis hälsas med tillfredsställelse att näringsutskottet fastslår att den nuvarande produktionsvolymen i allt väsentligt bör bibehållas och att det med det snaraste behövs en långsiktig plan. Däremot är det knappast tillfredsställande att näringsutskottets borgerliga majoritet inte vill anvisa några medel för att nå denna målsättning.

I den socialdemokratiska partimotionen har vi föreslagit en rad sådana medel, t. ex. handelspolitiska åtgärder, ett saneringsbolag, lån för att göra det möjligt att överta företag, säsongkrediter m. m. Den borgerliga majoriteten avstyrker dock förslagen. Det innebär att teko även i fortsättningen kommer att ha kvar stämpeln krisbransch med osäkra arbeten.

När handelsministern Cars säger att vad vi särskilt bör se till är att vi har mat, kläder och värme kan man fråga sig varför vi särskilt skall slå vakt om just maten med en rigorös importreglering av jordbruksprodukter. När vi tillåter en import av sådana produkter är den förenad med höga införselavgifter. Om handelsministern lägger samma vikt vid mat och kläder borde han ju också försöka skydda den inhemska tekoindustrin mot införsel av kläder. Vi vill i vår motion skapa garantier för en viss införsel av kläder. Är det inte en logisk kullerbytta av handelsministern när han å ena sidan talar om att han från beredskapssynpunkt lägger samma betydelse på mat och kläder men å andra sidan inte vill vara med om skyddande åtgärder för kläd tillverkningen?

De problem som redan har visat sig när det gäller att rekrytera arbetskraft för mer kvalificerade tjänster inom tekoindustrin kommer säkert att bestå. Inga ungdomar vill utbildas sig för en så osäker bransch. Det finns redan stora rekryteringsproblem till den utbildning som finns vid Chalmers, textilinstitutet i Borås med dess yrkestekniska högskolelinje, gymnasieskolan i Mark med tekolinje osv. Nedläggningarna av tekofabriker i Sverige kommer att fortsätta till förmån för utlandsetableringar. Även om vi f. n. har en viss

uppbromsning av importen är det inte otroligt att den snabbt kan öka igen. Även om man talar om uppgång skall vi inte heller glömma att Beklädnadsarbetareförbundet fortfarande har över 2 000 arbetslösa medlemmar, vilket innebär att arbetslösheten ligger på mer än 5 % i arbetslöshetskassan. Ett mycket stort antal av de arbetslösa är invandrare, vilket innebär speciella problem. Det finns dessutom många arbetslösa teko tjänstemän inom SIF och SALF.

Mot bakgrund av vad jag har anfört är det förvånansvärt att vårt åtgärdsprogram inte har kunnat biträdas av framför allt centern, som ju säger sig vara ense med oss om målsättningen. När det verkligen gäller månar man inte mer om tryggheten för de tekoanställda än att man låter dem gå i en fortsatt ovisshet i väntan på nya utredningar och nya propositioner. Det är inte särskilt snyggt handlat.

Eller har centern något enda recept på hur vi skall kunna stoppa nedläggningarna, om en rad företag inom kort varslar de anställda? Hur skall man hindra att företag läggs ned och att verksamheten förläggs utomlands? Såvitt jag kan se föreligger inga möjligheter att hindra att så sker, om den borgerliga majoritetens förslag går igenom här i dag. Det skall därför, och med tanke på de uppvaktningar som skett från kommuner, industrin och facket, bli intressant att se hur Sjuhäradsbygdens riksdagsmän kommer att rösta i dag.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till de socialdemokratiska reservationerna och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! För varje socialdemokratisk talare som äntrar talarstolen blir det mer och mer uppenbart att det är importen som skall ställas vid skampålen. Det är de fula utlänningarna som är orsaken till den svenska textil- och konfektionsindustrins svårigheter.

Eftersom man uppenbarligen också inser att man inte kan sätta stopp för importen från EG- och EFTA-länderna är det alltså u-länderna som kraftigt skall minska sin export till Sverige. Det är mot de fattigaste som den socialdemokratiska textil- och konfektionspolitiken framför allt riktar sig. Det är de som vi i andra sammanhang talar varmt för, de som vi i andra sammanhang säger att vi måste hjälpa att komma i gång med sin industrialisering, som vi måste hjälpa att skaffa de importintäkter de behöver, som vi måste stödja för att de skall kunna utvecklas på ett sätt som för upp deras standard i någon närhet av den svenska – det är framför allt de som skall angripas med de åtgärder och restriktioner som svensk socialdemokrati vill införa.

Gördis Hörnlund kritiserade mig också för att jag gav företrädare för de närmast berörda, de anställda och företagare i Sjuhäradsbygden, en första information om regeringens förslag till stöd för svensk textil- och konfektionsindustri. Jag tycker alltså att det var riktigt av mig att åka till Borås och presentera förslaget där. Om jag därigenom trampade Gördis Hörnlund på en öm riksdagstå får jag väl finna mig i hennes klagolåt.

Gördis Hörnlund måste också vara mycket, mycket missnöjd med det beslut som riksdagen nu står i begrepp att fatta. Enligt henne kommer beslutet att vara förödande för Borås och Sjuhäradsbygden. Eller menar verkligen Gördis Hörnlund att ett stöd till tekoindustrin med 390,5 milj. kr., som regeringen föreslagit, skulle vara ett slag i luften, medan däremot underverk uträttas för branschen med de ytterligare 4 milj. kr. som riksdagen kommer att besluta om? 390,5 milj. kr. – det är svagt. 394,5 milj. kr. – det är starkt. Leve skillnaden, säger jag, om man kan upptäcka den!

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Hadar Cars säger att det framför allt är u-länderna som drabbas av vårt förslag. Det är riktigt att vi anser att man skall begränsa importen från framför allt lågprisländerna och frizonerna, som ger så litet till u-ländernas fattiga människor men så mycket till de utländska etableringarna, dvs. till dem som äger kapitalet.

Handelsminister Cars har flera gånger talat om att det genom vårt förslag skulle uppstå svårigheter med EG och EFTA. Men vi har inte räknat med några importbegränsningar åt det hållet. Det är bara så att säga tredje land som vi vill övervaka genom den licensiering som vi har föreslagit.

Det mesta av de 390 miljonerna finns redan förut. Äldrestödet har ju utgått under några år, och någon större förändring i detta sammanhang sker egentligen inte. Det nya i propositionen är försörjningsberedskapslånen, vilka i huvudsak skall ges av försörjningsberedskapskäl och bara i undantagsfall om speciella skäl gör det nödvändigt på någon ort.

Jag förstår att handelsminister Cars är litet stött över att jag påminner om Boråsbesöket. Men det är fullkomligt sant som jag säger att det framfördes en nedgörande kritik från alla håll. Kan handelsministern visa på någon enda positiv bedömare av detta förslag beträffande Boråsregionen, så gör gärna det och bevisa att jag har fel i detta sammanhang.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Jag är mycket tillfreds med mitt besök i Borås. Jag är också tillfreds med att Gördis Hörnlund klart och utan minsta skynt av tvekan konstaterar att det är de fattigaste människorna i de fattigare länderna som skall bära konsekvenserna av den socialdemokratiska tekopolitiken.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är tydligen inte bara Sven Andersson i Örebro som talar såsom en viss potentat läser Bibeln. Jag märker att även handelsministern gör det. Dessutom börjar han bli salvelsefull när det gäller att vända bort frågan och inte tala om vad det hela egentligen gäller. Om handelsministern är belåten med sitt Boråsbesök, förstår jag att han inte har så särskilt stora krav. Jag tror att inte ens stämningen i de egna folkpartileden i Sjuhäradsbygden var så god den dag när Hadar Cars gjorde Borås och Sjuhäradsbygden.

Handelsministern HADAR CARLS:

Herr talman! Jag måste ändå konstatera att riksdagens beslut om någon timme med endast 1 % kommer att avvika från det förslag som jag presenterade i Borås. Enligt min uppfattning och uppenbarligen enligt riksdagens uppfattning kommer detta att ge den svenska textil- och konfektionsindustrin det stöd som behövs för att branschen skall kunna utvecklas på nytt, för att konkurrenskraften skall kunna öka och för att tilltron till branschens möjligheter att överleva skall kunna återvända.

Jag kan inte få i mitt huvud att skillnaden – de fyra miljonerna – är avgörande för om det går bra eller dåligt för branschen. Därför måste jag med viss tillfredsställelse konstatera att det som riksdagen nu tänker fatta beslut om i allt väsentligt är vad regeringen har föreslagit och att man därigenom lägger grunden till en livskraftig tekobransch. Det är inte bara för mig – vilket i sak är oväsentligt – utan också och framför allt för de närmast berörda, för de anställda och företagen inom textil- och konfektionsbranschen samt för Sjuhäradsbygden och Borås ett positivt och bra besked. Därför är jag nöjd och tillfreds.

Tredje vice talmannen anmälde att Gördis Hörnlund anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

MAJ PEHRSSON (c):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 3, 4, 5 och 6 vid näringsutskottets betänkande nr 48.

Sedan vill jag uttala min tillfredsställelse med den behandling tekofrågorna fått i betänkandet 48.

Om riksdagen nu fattar det beslut som näringsutskottet föreslagit, säger handelsministern, kan detta medföra framtidstro för tekoindustrin. Det är riktigt. Men då är att observera att det är näringsutskottets förslag och inte propositionens. Propositionen 145 blev en stor besvikelse för alla berörda parter inom tekoindustrin. Men partimotioner från centern och socialdemokraterna har resulterat i att utskottet beslutat föreslå åtgärder som för företagare och anställda kan betyda en större tillförsikt inför framtiden.

Näringsutskottet slår fast att en övergripande plan skall utarbetas med utgångspunkt i att nuvarande produktionsvolym i allt väsentligt skall bibehållas och att en långsiktig målsättning för den statliga tekopolitiken bör vara att svensk industri skall svara för 10 % eller mer av den totala tillförseln av tekovaror.

En viktig fråga är hur den statliga tekoadministrationen skall vara organiserad. Administrationen är i dag splittrad och saknar regional och lokal förankring. Jag vill uttrycka tillfredsställelse över att näringsutskottet tar upp denna problematik i anslutning till ett yrkande i centerns partimotion. Utskottet delar åsikten om betydelsen av att regionala och lokala intressen får inflytande på besluten. Det hade varit önskvärt att riksdagen gjort ett särskilt uttalande om behovet av en översyn av den statliga tekoadministrationen i linje med centerns yrkande. Men utskottet förutsätter att sådana frågeställ-

ningar tas upp i samband med utarbetandet av en långsiktig plan för tekoindustrin, och jag tycker att det är ganska bra.

Det står helt klart att den nuvarande underrepresentationen i den statliga tekoadministrationen för de kommuner och regioner där tekoindustrin dominerar näringslivet är helt oacceptabel. Låt mig ta ett exempel. Borås, Marks och Ulricehamns kommuner hade år 1976 15 000 personer anställda inom tekoindustrin. Stockholm, där beslutsfattarna är bosatta, hade endast 470 personer anställda inom samma industri. Det behövs verkligen en ändring och det snart.

Ett centralt område för tekopolitiken är handelspolitiken. Jag vill framhålla vikten av att Sverige mer kraftfullt och bestämt utnyttjar möjligheterna att genom handelspolitiska åtgärder skydda den svenska tekoindustrin. Det är mycket tillfredsställande att näringsutskottet fäster stor vikt vid kultur- och utbildningsfrågorna, vilka tagits upp i Arne Perssons och min motion nr 2431. Tillgång till god utbildning är nödvändig för en framgångsrik och effektiv tekoindustri, och jag är glad över att utskottet förordat bifall till vår motion på dessa punkter.

Jag tycker också att det är bra att frågan om stöd till ett hemtextilcentrum i Sjuhäradsbygden fått ett positivt bemötande i utskottet. Visserligen avstyrker utskottet förslaget om ett särskilt anslag via utvecklingsfonden i Älvsborgs län, då utskottet ansett att denna fråga måste sättas i relation till frågan om förstärkning av övriga regionala utvecklingsfonder, en fråga som behandlas i annat sammanhang. Jag hoppas emellertid att denna andra behandling leder till att utvecklingsfonderna får en sådan förstärkning av resurserna att man även kan göra en satsning på ett hemtextilcentrum i Sjuhäradsbygden.

Herr talman! Jag tror på en ljus framtid för svensk tekoindustri, och jag vill uttala den förhoppningen att alla som verkar inom svensk tekoindustri i dag och för framtiden skall kunna känna trygghet och framtidstro i sin gärning.

Svensk tekoindustri är enligt min mening en traditionsrik och mångsidig bransch värd att satsa på.

INGEMUND BENGTTSSON (s):

Herr talman! Jag ber att först få instämma helt i vad Rune B. Johansson och Gördis Hörnlund sagt när det gäller stödet till tekoindustrin och nödvändigheten av detta. Jag beklagar att det fina de sade inte trängde in i huvudet på handelsministern.

Sedan reagerar jag något mot handelsministerns resonemang om vårt förhållande till tredje världen. Vi får ändå komma ihåg att Sverige tar in dubbelt och tredubbelt mer per skalle än alla andra industrinationer i väster.

Jag begärde ordet för att kommentera en av stödformerna, nämligen äldrestödet. Jag menar att det är nödvändigt att förlänga denna stödform, men jag vidhåller, herr talman, den kritik som vi framförde beträffande utformningen och tillämpningen av detta stöd när det genomfördes. Verkligheten har också bekräftat riktigheten av vår kritik. Vi krävde

nämligen att bestämmelserna för äldrestödet skulle utformas så, att stödet måste vara absolut nödvändigt för att rädda sysselsättningen, om företagen skulle få det. Vi menade att det inte skulle beviljas till företag som hade en så omfattande vinst att de kunde dela ut pengar till aktieägarna.

Det finns nu exempel att peka på som visar hur felaktigt det var att inte utforma stödet på det sätt som vi krävde. Ett företag i mitt hemlän Halland, Nordiska Maskinfilt AB, fick 4,6 milj. kr. i äldrestöd 1978. Företagets styrelse har beslutat utdela 6 milj. kr. till aktieägarna för samma år. Det är inte underligt att de anställda protesterat mot det tillvägagångssättet. Facket har givetvis tillstyrkt det sökta stödet men har absolut inte tänkt sig att det beviljade bidraget skulle gå direkt i fickorna på aktieägarna. Det hade inte framfört någon protest, om bidraget hade utnyttjats för investeringar och förbättringar i företaget, så att man hade värnat om sysselsättningen framöver.

Det här exemplet, herr talman, visar att vi hade rätt i vårt krav på strängare regler för detta och andra stöd. Det har alltså visat sig vara riktigt att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna skall vara riktade och sättas in där de verkligen behövs. Strängare regler och ökat inflytande för facket över hur stödet skall användas måste till.

Vi accepterar äldrestödet, men det kan inte vara rimligt att utan kritisk och noggrann prövning bevilja det. Det är avsett, herr talman, att förhindra arbetslöshet och inte att garantera utdelning till aktieägarna.

Med denna lilla korta bemärkning ber jag att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Som jag nämnde finns det ett inte obetydligt antal livskraftiga textil- och konfektionsföretag. Vi har alla anledning att vara glada och tacksamma för företag som inte bara kan sälja på den svenska marknaden och klara sig bra där utan också kan utveckla produkter för export till andra länder. Om man skulle följa den uppläggning av utdelningen av äldrestöd som Ingemund Bengtsson föreslår, skulle just de här företagen inte få något stöd. Stödet skulle då koncentreras till de företag som går dåligt, där problemen är störst. Resultatet skulle bli att de konkurrenskraftiga skulle minska eller förlora sin konkurrenskraft, de andra företagen skulle möjligen kunna klara sig ytterligare något längre. Det skulle definitivt leda till en konkurrensnedvridning av ett slag som enligt regeringens och uppenbarligen också enligt riksdagsmajoritetens bedömning inte skulle vara till fördel för svensk textil- och konfektionsindustri möjlighet att leva vidare, utveckla sig och stärka sig både konkurrens- och livskraftsmässigt.

Det är skönt att i varje fall någon från socialdemokraterna reagerar mot den av mig påtalade socialdemokratiska politiken, som syftar till att skydda svensk textil- och konfektionsindustri genom åtgärder som ställer de fattigaste människorna i de fattiga länderna utan arbete och försörjning. Det tackar jag Ingemund Bengtsson för; det är synd bara att han är så ensam.

*Åtgärder för teko-
industrin*

INGEMUND BENGTTSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Menar verkligen handelsministern att det är riktigt att ge ett företag 4,6 milj. kr. i stöd och att företaget delar ut 6 milj. kr. som hamnar i aktieägarnas fickor, där inte ett enda öre av pengarna går till investeringar och förbättringar av maskinparken? Det var ju ett tillfälligt stöd som var avsett att hjälpa företag som hade tillfälliga problem och behövde avskeda sitt folk.

Jag trodde verkligen att vi hade samma uppfattning om detta stöd – att det var avsett att bekämpa arbetslösheten och inte att berika aktieägarna.

RUNE JOHANSSON i Ljungby (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag blev en smula överraskad av handelsministerns uttalande. Han försöker göra gällande att resultatet av den socialdemokratiska politiken blir att de fattigaste i de fattigaste länderna drabbas. Jag trodde att handelsministern hade följt vår diskussion. Vi är helt medvetna om att restriktioner mot EG/EFTA, handelsstatsländerna, kan vi inte vidta. Vi vill bestämma en nivå för importen som blir ungefär 70 %. Vi kan väl tänka oss att den utveckling som vi upplever i Europa leder till att kostnadsskillnaderna blir mindre och att den svenska textilindustrins konkurrenskraft gentemot EG/EFTA-länderna inte oväsentligt förstärks, dvs. att vi kommer att ha lättare att klara importen därifrån och t. o. m. tränga den tillbaka. I det ögonblicket ökar våra möjligheter att inom den 70-procentiga ramen ta in mera varor från lågprisländerna.

Det är så man skall uppfatta den politiken. Det är dess innersta syfte att på det sättet bistå även u-länderna.

Vi föreslår inte nu att importen drastiskt skall minskas, herr handelsminister. Vi föreslår att vi skall försöka bibehålla den vid nuvarande nivå, för att kunna klara vår sysselsättning. Att i det läget ställa upp de fattiga i de fattigaste länderna mot de svenska textilarbetarna är på något sätt en oförsynthet. Det är ju deras problem vi också måste klara. Om vi inte klarar sysselsättning, arbete och utkomst, vad har vi då att köpa för, bl. a. från de fattigaste länderna? Det är det vi måste tänka på. Det är angeläget att handelsministern tänker sig för innan han går upp i talarstolen.

Handelsministern HADAR CARL:

Herr talman! Jag tror inte att Rune Johansson i Ljungby vill förneka att det framför allt är mot lågprisimporten som de många hårda inläggen från socialdemokraterna om den svenska importregleringen har riktat sig och att det är den alltså förhållandevis lilla del av den svenska konsumtionen av textilvaror från just de här länderna som särskilt har stått i blickpunkten för de socialdemokratiska talarna. Nu uttrycker Rune Johansson en förhoppning om att man skall kunna tränga tillbaka importen från EG/EFTA-länderna, och om man lyckas med det kan man öka importen från u-länderna. Men tänk, Rune Johansson, om vi skulle införa detta med procentsatser, som är en av hörnstenarna i den svenska socialdemokratins tekopolitik – 30 % skall produceras i Sverige och 70 % får komma utifrån. Och om EG/EFTA-ländernas import, som Rune Johansson själv så riktigt sade att vi inte kan

inskrida mot, skulle växa – då skulle kraven på ytterligare starka reduktioner av u-landsimporten bli en nödvändighet för socialdemokratin, om man skulle uppfylla sina målsättningar.

Rune Johansson har på intet sätt tagit bort intrycket att det är mot u-landsimporten som socialdemokratin i första hand vänder sig. Det blir då de fattigaste människorna i de fattigaste länderna som drabbas.

Om vi nu vill hävda oss på EG/EFTA-marknaden och försöka konkurrera med dessa länder, är det ju särskilt viktigt att vi stöder de svenska textil- och konfektionsföretag som har de största förutsättningarna att bli konkurrenskraftiga. Om man gör som socialdemokratin vill – Ingemund Bengtsson var inne på den saken – och tar bort äldrestödet för de företag som har den största konkurrenskraften, minskar man ju radikalt förutsättningarna att klara den målsättning som Rune Johansson ställde upp, nämligen att tränga tillbaka importen från EG/EFTA-länderna. Då får vi precis den bild som jag målade upp som det mest sannolika resultatet av den svenska socialdemokratis tekopolitik, om den skulle förverkligas. Då kommer udden att riktas mot u-länderna och mot de fattigaste människorna i u-länderna. Det går inte ihop med alla era fina deklarationer i olika sammanhang. Men om det gäller att föra ett krig inför en valrörelse, då bryter man utan att tveka mot det bästa och finaste i svensk socialdemokrati. Det beklagar jag.

RUNE JOHANSSON i Ljungby (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att handelsministern måste bestämma sig snart. En möjlighet är att vi får en utveckling av den svenska textilindustrin som innebär att den blir konkurrenskraftig. Det är vi beredda att medverka till genom de åtgärder som vi föreslagit – vi har i utskottet delvis gått längre än vad handelsministern gjort i sin proposition. Den utvecklingen innebär – det har de senaste månaderna pekats på – att vi dels ökar våra möjligheter till export, framför allt till EG/EFTA-marknaden, dels får lättare att stå emot importen just från dessa länder. Det är för det läget jag tecknade en utvecklingsbild som kan bli sannolik, nämligen att vi med det beslut som socialdemokraterna föreslagit bibehåller importen också från lågprisländerna och att omfattningen av denna import kan komma att öka på grund av vår ökade konkurrenskraft gentemot EG och EFTA. Det betyder ju inte att våra förslag riktar sig mot de fattigaste människorna i de fattigaste av länder. Vi talar ju i stället om en bibehållen import.

Om jag hade tillfälle därtill skulle jag så småningom gärna vara med och diskutera någon form av socialklausul i de förhandlingar som kommer att föras med lågprisländerna. Ta upp den tanken, och handelsministern gör en mer positiv insats än vad han gjort genom sin proposition! Men försök inte att beskylla socialdemokratin för att angripa de fattiga i de fattigaste av länder! Vi vill att det mellan länderna skall föras en öppen handels- och utbytespolitik, men vi måste försöka komma i ett läge där vi kan konkurrera på någorlunda lika villkor. Om timlönen i den sydkoreanska textilindustrin är 2:50 i timmen, är det inte lätt för svensk textil- och konfektionsindustri att konkurrera, när lönerna här, såsom fallet f. n. är, ligger på 35 kr., om man inkluderar de sociala

Nr 157

Måndagen den
28 maj 1979

*Åtgärder för teko-
industrin*

*Åtgärder för teko-
industrin*

kostnaderna. I det läget måste vi för att skydda vår industri vidta också de handelspolitiska åtgärder som vi föreslagit.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Ju längre debatten fortskrider, desto mera finner vi kanske vad det är som trots allt kan förena oss. Jag konstaterar t. ex. med tillfredsställelse att Rune Johansson i Ljungby sade att utskottet *delvis* går längre än regeringen när det gäller stödet till svensk konfektionsindustri. Jag gör samma konstaterande. Regeringen föreslår 390,5 milj. kr. och utskottet 4 milj. kr. mer. Det är att gå delvis längre, men det är inte särskilt mycket.

I den handelspolitiska debatten tog jag upp frågan om en socialklausul. Jag har ingen invändning mot Rune Johanssons resonemang på den punkten.

Låt oss nu hoppas, Rune Johansson, att det beslut som riksdagen i dag skall fatta och som ger ett verkningfullt stöd åt svensk textil- och konfektionsindustri skall återge branschen dess livs- och konkurrenskraft, att branschen med den nya styrka den härigenom får skall kunna klara konkurrensen med EG/EFTA-länderna och att det skall ge ökat utrymme åt svensk import av textil och konfektion från u-länderna. Så tolkade jag Rune Johansson i Ljungby nu. Regeringen har ju inte heller sagt att vi skall släppa importen fri, utan understrekat att man måste kunna reglera den, så att en fortsatt produktion i Sverige av textil och konfektion kan skyddas. Skillnaderna är kanske inte så stora. Men det är uppenbarligen så, att socialdemokraterna i sin argumentering i hög grad har tagit fasta på nödvändigheten av en nedskärning av den svenska importen från lågprisländerna. Då skulle det också bli de olyckliga konsekvenser som jag har påtalat och som Rune Johansson också realiter har erkänt att vi skulle få räkna med.

Låt oss, som sagt, tillsammans hoppas att de åtgärder som vi nu gemensamt vidtar skall få en annan och mera positiv effekt.

Tredje vice talmannen anmälde att Rune Johansson i Ljungby anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

JAN-IVAN NILSSON (c):

Herr talman! Propositionen 145 har inte kunnat passera utskottsbehandlingen utan att ändras på avgörande punkter. Det är ingen bra proposition för vårt land och för de anställda inom tekoindustrin. Med tanke på den nyss förda debatten kan jag inte heller se att den innehåller något nämnvärt tillskott till de u-länder som vi konkurrerar med.

Det är värt att notera att beträffande de delar som arbetsmarknadsutskottet har haft att yttra sig om, och där utskottet har gjort erinringar och förslag till förändringar, är utskottet enigt. Det finns endast ett särskilt yttrande från moderaterna om arbetstagarnas inflytande.

Som tidigare har framhållits i debatten är, som alla vet, nedgången i sysselsättningen inom tekoindustrin under 1970-talet utan motstycke. Samhällets deltagande i strukturförändringarna inom tekoindustrin är motiverat från beredskaps-, sysselsättnings- och regionalpolitisk synpunkt. Det är

främst från regionalpolitisk och sysselsättningspolitisk synpunkt som arbetsmarknadsutskottet har haft att bedöma propositionen, medan försvarsutskottet har bedömt den från beredskapssynpunkt.

Båda utskotten har gjort allvarliga erinringar. Arbetsmarknadsutskottet är enigt i fråga om bedömningen att regeringens förslag är otillräckliga för att man skall kunna nå de uppsatta målen.

Folkpartiregeringen har enligt vår mening, och här har vi fått stöd av arbetsmarknadsutskottet, underskattat tekoindustrins betydelse från regionalpolitisk och sysselsättningspolitisk synpunkt. Sysselsättningen inom tekoindustrin är starkt koncentrerad till vissa regioner och vissa orter. Där har den verkligen en mycket stor regionalpolitisk betydelse. Sysselsättningsmässigt har tekoindustrin stor betydelse främst för kvinnorna. På denna punkt har utskottet verkligen sagt ifrån ordentligt. Jag hänvisar till utskottsbetänkandet s. 60, övre halvan. Gördis Hörnlund har redan citerat detta avsnitt, varför jag skall spara några minuter genom att avstå från en upprepnig.

Arbetsmarknadsutskottet ger i detta sammanhang ett starkt stöd åt vår mening att de regionalpolitiska skälen verkligen är mycket starka för att staten skall göra insatser för tekoindustrin. På grund av att riksdagen tidigare ändrat förslag från folkpartiregeringen som berör tekoindustrin har sysselsättningen t. v. kunnat räddas, bl. a. på vissa orter i mitt eget hemlän Västerbotten. Efter de ändringar som utskotten nu har föreslagit att riksdagen skall göra, finns det väl anledning att anta att även den här propositionen kan utgöra ett gott underlag för den svenska tekoindustrins framtid.

Arbetsmarknadsutskottet uttalar också att regeringen på nytt bör överväga vilka medel som erfordras för att branschen skall kunna bibehållas vid ungefär nuvarande nivå. Som jag nyss anförde har utskottet uttalat att regeringens förslag är otillräckliga för att nå dessa mål. Tekoindustrin behöver mera långsiktiga insatser och planer än dem som föreslås i propositionen för att man skall kunna bibehålla en hög kunskapsnivå och en tillfredsställande rekrytering. Arbetsmarknadsutskottet ansluter sig i dessa avseenden till vad som anförts i såväl centerens som socialdemokraternas partimotioner.

Det s. k. äldrestödet har haft stor betydelse för upprätthållandet av den hittillsvarande sysselsättningen inom tekoindustrin under den svåra period vi har bakom oss. Avsikten var att denna stödform skulle ha en relativt kort varaktighet. I propositionen föreslås nu att äldrestödet skall bibehållas på nuvarande nivå under nästa budgetår. Vi instämmer i propositionens förslag på den punkten. Stödformens successiva avveckling bör ske så att inga allvarliga störningar i sysselsättningen uppstår. För dagen framstår det som nödvändigt att äldrestödet vid en gradvis avveckling ersätts med andra för branschens framtid bättre anpassade stödformer för att man skall kunna undvika en drastisk nedgång i sysselsättningen. En avveckling skulle naturligtvis också få en negativ inverkan på försörjningsberedskapen. Utskottet anser att det är nödvändigt att regeringen utan dröjsmål tar upp denna fråga för ytterligare överväganden, och utskottet biträder därmed såväl

centerns som socialdemokraternas och moderaternas synpunkter i dessa avseenden.

Arbetsmarknadsutskottet tar slutligen upp frågan om villkoren för äldrestödet. Det gäller främst möjligheterna att få dispens från vissa restriktioner i samband med äldrestödet, t. ex. sådana som avser varsel om uppsägning. Arbetsmarknadsutskottet uttalar sig för en viss uppmjukning av dispensmöjligheten för företag på orter där effekten av uppsägningen blir särskilt stor. Givetvis bör facketts åsikter tillmätas avgörande betydelse i dessa liksom i andra sammanhang. Det yrkande som i det avseendet framförts från centerns sida är därmed tillgodosett.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 3, 4, 5 och 6 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

HANS NYHAGE (m):

Herr talman! Regeringens tekoproposition, som ligger till grund för det utskottsbetänkande vi nu behandlar, utgör ännu en i den långa raden av ofullständiga och bristfälligt underbyggda propositioner. Inte mindre än 19 yrkanden om tillkännagivande från utskottets sida ger belägg härför. Detta faktum ändras inte av att man från regeringspartiet som vanligt hävdar att det endast är fråga om vissa utvidgningar av propositionen och att man därför fått gehör för det mesta av vad man föreslagit. Hade propositionen varit bättre underbyggd från början, hade givetvis utskottsbehandlingen blivit därefter. Den kritik som riktas från en rad håll – från branschfolk, från myndigheter, från kommuner, i ett antal motioner och sist men inte minst i utskottsbetänkandet – är därför klart berättigad.

Det är naturligtvis betänkligt att regeringen anser sig kunna åsidosätta de krav som riksdagen otvetydigt uppställde hösten 1978 när det gällde den övergripande planen för samhällets insatser på tekoområdet. Denna skulle syfta till att den nuvarande produktionsvolymen i allt väsentligt skulle upprätthållas. Det är uppenbart att detta inte skulle bli fallet genom regeringsförslaget. Där accepteras tvärtom en viss minskning av produktionsvolymen, vilket ter sig mycket allvarligt inte minst ur sysselsättningsaspekt. Det är därför välgörande att utskottet så klart vidhåller riksdagens tidigare ställningstagande på den punkten.

Planen skulle vidare grundas på försörjningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och regionalpolitiska bedömningar. I propositionen beaktas närmast de försörjningspolitiska aspekterna, vilket dels sakligt sett innebär en oacceptabel begränsning, dels också strider mot riksdagens tidigare beslut. Även här är det välgörande att utskottet så klart ansluter sig till riksdagens tidigare fattade beslut.

Det är förvånande att regeringen ej vill beakta de regionalpolitiska skälen när det gäller att upprätthålla produktionskapaciteten inom tekoindustrin. Om det inte skulle falla på sin egen orimlighet, så vore man frestad att påstå, att regeringen saknar kännedom om den utveckling som ägt rum på tekoområdet sedan senare delen av 1960-talet, särskilt inom Älvsborgs län och framför allt i Sjuhäradsbygden. Verkligheten är ju den att ett stort antal

företag tvingats lägga ner verksamheten eller kraftigt begränsa den. Oerhört många människor har förlorat sitt arbete, och många andra åter har haft hot om friställning över sig.

Antalet sysselsatta inom tekoindustrin har minskat från ca 90 000 till ca 35 000. Enbart inom Älvsborgs län har sysselsättningen på detta område minskat med ca 10 000 anställda under 1970-talet, vilket innebär att länet drabbats av en sysselsättningsminskning inom teko, som är större än den av regeringen beräknade neddragningen av landets varvsindustri. Att detta har medfört svåra förhållanden på arbetsmarknaden, och då särskilt inom Sjuhäradsbygden, är alldeles påtagligt. Det är uppenbart att en fortsatt minskning av produktionen inom teko skulle få mycket allvarliga konsekvenser, framför allt för Sjuhäradsbygden och för människornas möjligheter till försörjning.

Att mot den här bakgrunden hävda, som görs i propositionen, att det inte finns anledning att ta regionalpolitiska hänsyn beträffande målsättningen för produktionsvolymen inom teko förefaller milt sagt anmärkningsvärt.

Det är alltså, herr talman, nödvändigt att minst den nuvarande produktionskapaciteten när det gäller tekoprodukter kan upprätthållas. Detta måste i första hand ske genom att det förs en sådan ekonomisk politik, att den befrämjar företagets utveckling, att den stimulerar till nya investeringar och till nyföretagande och att den framför allt stärker framtidstron. Vi kan glädjande nog skönja klara förbättringar under innevarande år som en direkt följd av trepartiregeringens åtgärder. Alldeles uppenbart har devalveringarna och sänkningen av arbetsgivaravgifterna spelat en betydande roll. Lika klart är att det s. k. äldrestödet, dvs. en åtgärd av generell karaktär, har haft en mycket positiv effekt.

När det gäller äldrestödet är det angeläget att framhålla, att denna typ av stödåtgärd bör stå till industrins förfogande under t. v. hela planeringsperioden om tre år. Utskottet har också uttalat sig i den riktningen men samtidigt angett, att något annat stöd av liknande innebörd kan komma i fråga. Det hade enligt min mening varit värdefullt, om utskottet helt klart uttalat sig beträffande bibehållet äldrestöd. Under alla omständigheter är det emellertid viktigt att fastslå, att eventuellt annat stöd inte får ha selektiv karaktär. Åtgärder av den karaktären snedvrider konkurrensen och är därför till skada för företag som ej blir föremål för motsvarande insatser. Förutsättningarna för en bärkraftig svensk tekoindustri är konkurrens på lika villkor, och det kan definitivt inte vara en uppgift för staten att stödja vissa företag till förfång för andra. Vi har så tillräckligt med avskräckande exempel på konsekvenserna av dylika åtgärder från den socialdemokratiska tiden i regeringsställning, att vi bestämt måste ta avstånd från dem.

Det kan heller inte vara statens uppgift att ge sådant stöd till de statliga företagen att detta snedvrider konkurrensförhållandet gentemot de enskilda företagen. Också i detta avseende måste det givetvis råda konkurrens på lika villkor, vilket jag tycker att även Gördis Hörnlund borde kunna inse.

När det gäller äldrestödet vill jag också klart understryka det orimliga i att de fackliga organisationerna skall ha absolut vetorätt i fråga om dispens från

villkoret att äldrestöd inte får lämnas, om varsel utfärdats om personalin-skränkning. Det är anmärkningsvärt att utskottsmajoriteten inte ens sätter sådan tilltro till arbetsmarknadsstyrelsen, att man är beredd att låta styrelsen pröva dispensfrågan. Av likartad karaktär är frågan om bidragsmaximum för äldrestöd i dispensfallen. Det är ofrånkomligt att utskottsmajoritetens ställningstagande är diskriminerande mot sådana företag som uppenbarligen är i behov av maximala 15 % av lönesumman i bidrag.

Herr talman! Som jag tidigare anført är det alltså nödvändigt att tekoindustri kan utvecklas under företagsvänliga förhållanden. Denna industri är ju påtagligt personalintensiv. Höjda löneskatter får därför en förödande effekt när det gäller konkurrensförmågan och därmed sysselsättningen. Det är ofattbart att socialdemokraterna inte kan eller vill inse detta sammanhang. Alltjämt talar man ju i termer som leder till ökade påslag och kostnader för vårt näringsliv. Det skulle därför vara ytterst allvarligt för vårt näringsliv i allmänhet och för tekoindustrin i synnerhet om den socialdemokratiska högskatte- och avgiftspolitikerna åter skulle bli rådande i vårt land. Spåren från 1970-talets första hälft förskräcker. Ett återupprepande måste med bestämdhet avvisas.

Men det räcker inte med detta, om vi vill stärka framtidstron inom tekoindustrin och få människor villiga att satsa på den och ta sin anställning där. Då måste vi tala om industrins utveckling i stället för dess avveckling. Då måste vi stå lyhörda för förslag om nya projekt, t. ex. av den karaktär som Marks kommun har utvecklat i sin idéskiss om ett hemtextilcentrum, vilken samtliga ledamöter i denna kammare haft tillfälle att ta del av. Då måste vi stimulera till ökad utbildning inom tekoområdet och ta till vara de utbildningsmöjligheter av hög kvalitet som står till vårt förfogande särskilt i Boråsområdet. Då måste vi också göra ännu större ansträngningar inom handelspolitikens ram för att ytterligare begränsa importen från lågprisländerna och den negativa effekt denna har på vår inhemska industri. Det var som bekant först under Staffan Burenstam Linders tid som handelsminister i trepartiregeringen som kraftfulla åtgärder vidtogs för att begränsa den tidigare under socialdemokratiskt regeringsinnehav ohejdade importen. På den tiden var det sannerligen inte mycket bevänt med viljan från socialdemokratiskt håll att skydda den inhemska tekoproduktionen. Nu, när socialdemokraterna kan skåda följderna av sin egen politik, söker de springa ifrån sitt ansvar och skylla på andra för brister i det här avseendet. Den manövern, herr talman, är dömd att misslyckas. Det finns alltså all anledning att fortsätta på den av trepartiregeringen inslagna vägen.

Slutligen, herr talman, om vi inte skall kullkasta all framtidstro inom svensk industri och därmed också tekoindustrin, så måste vi också klart avfärda alla planer på socialisering av vårt näringsliv genom införandet av löntagarfonder. Om någonting verkar avskräckande på företagarlusten, investeringsviljan och risktagandet måtte det vara just detta. Detta hot mot allt vad fri företagsamhet heter måste därför med all kraft tillbakavisas. Framtiden för svensk tekoindustri ligger inte i socialiserade företag, planhus-

hållning eller byråkratisk administration. Den ligger i en marknadshushållning byggd på både små och stora enskilda företag.

Nr 157

Måndagen den
28 maj 1979

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är faktiskt så att den statliga Eiserkoncernen inrättades under den borgerliga trepartiregeringens tid. Staten tog över bl. a. Algots som sugits ut av släkten och som hade gått i konkurs.

Jag måste fråga Hans Nyhage: Hade det varit riktigt av statsmakterna att slänga ut 800 anställda vid den tidpunkten i stället för att föra in nytt kapital och försöka rekonstruera företaget i en bygd som redan hade förlorat så många sysselsättningstillfällen? Jag tycker att Hans Nyhage borde ha detta mycket klart för sig. Det har ju stor betydelse för den region vi båda kommer ifrån.

Koncernen har nu över 5 000 anställda. Över 2 000 av dessa finns fortfarande i Boråsområdet. Hur skulle det gå med sysselsättningen i Boråsregionen om man försökte att inte ge dem samma chans som de andra teko företagen fått? Jag tycker att det skulle vara nyttigt om Hans Nyhage någon gång kunde instämma i mina synpunkter på vilka som är de verkliga bovorna när det gäller konkurrenssituationen på tekosidan. Det är ju trots allt de utlandsetablerade svenska företagen och de företag som har en stor import. Det är dessa företag som hjälper till att ta musten ur de företag som har sysselsättning inom det här landet.

Jag har fört en debatt här förut om trepartiregeringens ekonomiska politik och om huruvida nedskrivningen av kronan skulle, som man säger på moderat håll, betyda en 25-procentig förbättring av kostnadsläget för tekoindustrin. Det är dock konstigt att teko aldrig tidigare har gått ned så snabbt som under den borgerliga regeringsperioden. Det kanske beror på att köpkraften hos det svenska folket samtidigt har minskat med ca 4 000 kr. per löntagare? Kanske den summan, som folk annars skulle ha haft möjlighet att köpa kläder för, skulle ha kunnat påverka utvecklingen i tekoindustrin.

Jag tycker man bör påminna sig också detta i sammanhanget.

HANS NYHAGE (m) kort genmäle:

Herr talman! Nedgången för tekoindustrin under den borgerliga trepartiregeringens tid var ju en direkt följd av den politik som alltför länge hade förts i det här landet under socialdemokratisk regim.

Socialdemokraterna förde ungefär det här resonemanget: Klarar du det, så klarar du detta, och klarar du detta, så klarar du det här också, dvs. de lade den ena pålagan efter den andra på näringslivet. Till slut kom man till den punkt då det inte höll längre, då näringslivet inte tålde de svåra förhållanden som uppstod i samband med den långvariga lågkonjunkturen ute i världen. Lågkonjunkturen ledde tillsammans med de socialdemokratiska åtgärderna till svårigheter för svensk tekoindustri. Detta blev alltså resultatet av den politik som då fördes.

När Gördis Hörnlund frågade mig huruvida jag anser att det var riktigt att man satte in kapital i Algots för att klara sysselsättningen där, tycker jag att

*Åtgärder för teko-
industrin*

även hon borde veta att vi moderater inte ställde oss negativa till den insatsen. Vi ansåg att det för att klara sysselsättningen var nödvändigt att vidta de åtgärderna, eftersom det var viktigt att ett stort antal människor inte plötsligt skulle ställas utan arbete. Men när Gördis Hörnlund påstod att skulden skulle kunna läggas på en familjeträta, menar jag att det är att ta i. Även där var ju orsaken verkligen den politik som hade förts i landet och som hade försvårat företagets konkurrensmöjligheter och arbetsmöjligheter.

Låt mig slutligen, vad det gäller konkurrensen från dem som har etablerat sig utomlands, bara säga att orsaken till att de har gjort det är att det under socialdemokratisk tid fördes en politik i det här landet som tvingade företagen att etablera sig utomlands, för att företaget över huvud taget skulle kunna existera.

GÖRDIS HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Nedgången, säger Hans Nyhage, har skett till följd av den socialdemokratiska politiken, genom pålagor o. d. Jag förstår att han då menar den sociala tryggheten, t. ex. socialförsäkringen.

Men det var faktiskt så, Hans Nyhage, att ni under förra valrörelsen var ute och talade om att det skulle bli kolossalt bra i det här landet, med en helt annan framtidstro och kraftigt ökade investeringar och ökande sysselsättning, om ni skulle få ta hand om makten. Men sanningen är trots allt att så långt ner har aldrig industrisysselsättningen, investeringarna eller vad man än tar sjunkit som under den borgerliga regeringstiden. Den där framtidstron som ni talade om finns alltså inte hos de svenska företagen. Det är dock inte alls så att det inte finns ganska gott om kapital hos många av företagen, men varför satsar de inte? Jo, därför att de tycker att det har blivit så mycket sämre i det här samhället sedan vi fick borgerliga regeringar att det inte längre lönar sig att satsa pengar.

Jag frågade Hans Nyhage varför ni försöker försämma för Algots innan uppbyggnadstiden inom Eiserkoncernen är över. Det är ju det som ni på moderat håll har försökt göra i ett par års tid. Kan man inte i lugn och ro få klara upp situationen inom den statliga Eiserkoncernen, som dock sysselsätter 12 % av de anställda inom hela tekoindustrin?

När det gäller familjeträtan får väl var och en av oss tro vad vi vill. Vi har litet olika erfarenheter och utgångspunkter. Men jag skulle närmast vilja fråga: Var finns Algotskapitalet? Det har sannoligen inte gått tillbaka till företaget, och inte till de anställda heller, utan det döljs nog någonstans utomlands; det vågar jag faktiskt stå här och påstå.

HANS NYHAGE (m) kort genmäle:

Herr talman! Ingen kunde i den förra valrörelsen ana att landets ekonomi var körd så i botten som den verkligen var. Man kunde definitivt inte ana det mot bakgrund av de uttalanden som herr Palme gjorde, när han talade om det s. k. dukade bordet. Vad det bordet var dukat med har vi verkligen fått en bitter erfarenhet av efter valrörelsen 1976.

Som en ren följd av den politik som hade förts hotades också ett antal

företags existens. Det var därför nödvändigt för den borgerliga trepartiregeringen att sätta in en rad kraftfulla åtgärder för att så långt möjligt begränsa konsekvenserna av den tidigare förda politiken.

Och nu, Gördis Hörnlund, visar det sig att de av den borgerliga trepartiregeringen insatta åtgärderna ger resultat. Bilden är ju i dag en helt annan än vad den varit under de närmast föregående åren. Bilden i dag är påtagligt positiv, även om man naturligtvis skall akta sig för att vara för optimistisk i sin bedömning. Där ser man alltså konsekvenserna av en vettig och riktig ekonomisk politik.

När det gäller påståendet att vi försöker försämra för Algots, så är detta inte korrekt. Vi har verkligen inte försökt försämra för Algots. Vi hävdar bara med största bestämdhet att mellan de statligt drivna och de enskilt drivna företagen skall råda konkurrens på lika villkor. Därför motsätter vi oss åtgärder på den statliga sektorn som försämrar och snedvrider den konkurrensen.

Tredje vice talmannen anmälde att Gördis Hörnlund anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Näringsutskottets betänkande 1978/79:48 behandlar tekoindustrins problemställningar. Från värmländsk horisont berörs vi först och främst av KF:s fabrik – Svenska Rayon – i Vålbergs samhälle i Karlstads kommun. Indirekt berörs även andra företag i vårt län.

Näringsutskottet har uppvaktats av representanter för de anställda och företaget under utskottsbehandlingen av propositionen 1978/79:45. Det är främst akuta miljöproblem som är aktuella och som oroar samtliga berörda parter. Vad betyder då Svenska Rayon i Vålberg för Karlstads kommun och för de anställda?

Den frågeställningen har varit aktuell under en längre tid. Såväl de anställda som företaget och Karlstads kommun känner stark oro inför framtiden. Vad händer om Svenska Rayon helt eller delvis avvecklas? Herr talman! Detta vore ett hårt slag för de anställda, för kommunen och övriga berörda.

Vi kan helt enkelt inte stillatigande åse en sådan negativ utveckling. Vi måste på allt sätt verka för en fortsatt positiv utveckling av driften vid Svenska Rayon i Vålberg.

Svenska Rayon sysselsätter i dag i runt tal 750 personer vid Vålbergfabriken. Bland övriga driftställen i Värmland som berörs av Rayons drift märks bl. a. Skoghallsverken, där ytterligare ca 400–500 anställda indirekt berörs av driften vid Vålbergfabriken. Totalt i hela landet berörs inte mindre än 2 000–2 500 anställda. Det är av största vikt att vi får behålla dessa arbetstillfällen. Vi värmlänningar är hårt ansatta. Vi har upplevt och upplever alltjämt en ytterst pressad situation med hög arbetslöshet och en synnerligen oviss framtid när det gäller sysselsättningen.

Herr talman! Det är därför av största vikt att vi kan rädda den fortsatta

driften vid KF:s anläggning i Vålberg. Det innebär tusentals arbetstillfällen i vårt län, men det berör även andra län. Ur beredskapssynpunkt är en fortsatt industriell produktion av fibrer för textilt bruk inom landets gränser av mycket stort värde, för att inte säga helt nödvändig. Det var av beredskapsskäl fabriken tillkom, och den är av central betydelse både nu och i framtiden.

Miljövårdsfrågorna har under årens lopp intagit en central ställning i bolagets verksamhet. Två frågor har därvid stått i centrum; det gäller utsläpp av svavelväte och zink.

Bolaget beviljades i november månad av koncessionsnämnden tillstånd att höja utsläppsnivån av zink till 500 kg/dygn. Bolaget har därefter begärt anstånd med denna koncessionsansökan och därtill hörande utsläppsnivåer. Bolaget å sin sida menar att man inom föreskriven tid inte klarar de hårda restriktioner som ålagts av berörda myndigheter. Naturvårdsverket å sin sida hävdar att det finns utrymme att klara detta och har besvärat sig hos jordbruksdepartementet. Sanningen torde ligga någonstans mitt emellan dessa båda uppfattningar. En hyggelig kompromiss vore att företaget gavs en något längre nådatid än vad exempelvis naturvårdsverket anser rimligt. Det blir alltså regeringen som kommer att fälla det sista avgörandet.

Herr talman! Svenska Rayons ledning anser att vi har hårdare lagar och regler beträffande miljön än andra länder och menar att konkurrensneutraliteten mellan olika länder blir åsidosatt. Det finns också vissa länspolitiker som har givit uttryck för liknande synsätt. Jag vill klart markera att jag inte delar den ensidiga uppfattningen. De miljövårdslagar vi har stiftat i denna kammare skall självfallet följas. Å andra sidan skall arbetstillfällen ställas mot miljövårdskrav, och där skall regeringen ha sista ordet. Den sammanvägningen är viktig. Miljöfrågorna får inte nonchaleras och åsidosättas.

Regeringen bör mycket noga pröva frågan. Inte minst från beredskapssynpunkt bör en fortsatt drift vara oundgänglig för landets driftberedskap. Pengarna måste fram på ett eller annat sätt. Statsmakterna bör ställa medel till förfogande för att tillsammans med KF genomföra de miljösträvanden som är ofrånkomliga.

Vi socialdemokratiska riksdagsledamöter på Värmlandsbanken har besökt Svenska Rayons fabriker i Vålberg så sent som för ett par månader sedan. På ort och ställe har vi tagit del av de miljövårdsproblem som är aktuella. Vid detta besök blev vi övertygade om att resurser måste tillskapas för att klara driften vid fabriken i Vålberg. De fackliga organisationerna, de anställda i företaget och Karlstads kommun är oroade. Vi kräver åtgärder av den nu sittande regeringen. Handla, och handla snabbt! Vi känner oro och förväntar oss självfallet positiva besked när nu regeringen snart skall ta ställning till sysselsättningen och miljön vid Svenska Rayon i Vålberg.

Vad säger då utskottet? Jo, utskottet säger att det är av betydande värde bl. a. från försörjningspolitisk synpunkt att en viss fortsatt industriell produktion av fiber för textilt bruk finns inom landets gränser. Och utskottet förutsätter att pågående förhandlingar mellan Svenska Rayon och ansvariga

myndigheter finner en tillfredsställande lösning.

Jag förutsätter att regeringen, som ändock har det yttersta ansvaret för både miljö och sysselsättning, känner sitt ansvar och medverkar till fortsatt drift vid Svenska Rayons fabriksenheter i Vålberg.

Herr talman! Handelsministern är ju själv närvarande i kammaren. Jag kräver inga besked, men självfallet vore det av stort värde om vi redan i dag fick ett uttalande från handelsministern att vi i Värmland kommer att få ett positivt besked när regeringen tar ställning till denna fråga.

Jag tolkar utskottets skrivning som positiv. Jag tolkar den också så, att regeringen har fullmakt att handla – men handla snabbt!

I detta anförande instämde Sune Johansson, Gunnar Olsson, Holger Mossberg och Sven Aspling (samtliga s).

WILHELM GUSTAFSSON (fp):

Herr talman! Jag vill i denna tekodebattens elfte timme bara ge några marginella synpunkter.

Debatten lider nu mot sitt slut. Den har starkare än tidigare markerat en vilja hos alla riksdagspartier att skapa inte bara överlevnadsmöjligheter utan också framtidstro inom svensk tekoindustri. Om insatser i form av ord i riksdagen kunde lösa problemen, skulle ingen längre behöva känna oro för tekoframtiden. Men alla vet att det inte är så enkelt. Trots de många och ibland vackra orden i utskottsbetänkande och från denna talarstol tror jag man vågar påstå att ingen har lyckats presentera lösningar på problemen som kan sägas för gott garantera tekojobben i en oviss framtid.

Det finns anledning konstatera att utöver devalveringen, som bidrog till att sänka tekoindustrins relativa kostnadsläge gentemot konkurrensländerna, har äldrestödet varit det som betytt mest. Större delen av den tekoindustri vi har kvar är beroende av äldrestödet för sin existens. Det gäller framför allt de många små företagen, som ofta har svårt att utnyttja de industripolitiska insatserna i form av strukturgarantier och exportfrämjande åtgärder.

De försörjningsberedskapslån som nu införs måste, i den mån de behöver sättas in, ges en utformning som gör det möjligt även för det lilla företaget att få del av sådana lån.

Jag tror inte att jag gör mig skyldig till någon överdrift om jag påstår att av 1970-talets tekoinsatser är äldrestödet den enda insats som verkligen nått ut till de flesta. Det stödet har varit lätt att administrera, det har varit i huvudsak konkurrensneutralt och det har haft en icke föraktlig kostnadsänkande effekt. Det är bra att man nu är beredd att behålla det eller något annat stöd med samma effekt under i första hand en treårsperiod. Men det är klart att det inger en viss oro när man från socialdemokratiskt håll säger att man vill omändra detta stöd till ett selektivt stöd. I så fall kommer säkerligen textildöden att fortsätta. Just f. n. ser det något ljusare ut för teko, men ingen vet hur länge det varar.

Vi som lever i ett område där fortfarande bortåt 60 % av dem som arbetar inom tillverkningsindustrin sysslar med någon form av tekoproduktion

känner oss ingalunda trygga. Vi har sedan de första tekokriserna i slutet av 1950-talet levt under de otrygga förhållanden som en krympande bransch medför. Den utslagning som skett inom teko under 1970-talet i Sjuhäradsbygden har utgjort en större påfrestning för denna bygd än exempelvis varvskrisen utgjorde i andra delar av Västsverige. De efterlysningar som gjorts från länets och kommunernas företrädare av kraftfulla regionalpolitiska insatser för att diversifiera näringslivet och skapa ersättning för de bortfallande tekosysselsättningarna har tyvärr gett klen resultat. Inte heller dagens beslut ställer ut några löften om nya sysselsättningar. I varvspropositionen lämnades i alla fall både sysselsättningsgarantier och kapitaltillskott för alternativ produktion till de drabbade orterna. Men tekoombudena har fått klara sin omställning i huvudsak utan sådana insatser. Jag tycker riksdagen skall lägga det på minnet, för den händelse de nu beslutade åtgärderna visar sig otillräckliga. Här krävs det en vakenhets hos regering, tekodelegation och alla berörda. Man måste snabbt slå larm, om läget återigen försämras.

Slutligen vill jag säga att det bland tekofolket i Sjuhäradsbygden trots allt finns en viss om än begränsad optimism inför framtiden. Den bygger bl. a. på den kunskap om tekotillverkning som under mer än 100 år har samlats i dessa bygder, en kunskap som det är viktigt att ta vara på och föra vidare. Därför tycker jag att det är glädjande att utskottet framhållit betydelsen av att man i fortsättningen ägnar utbildningsfrågorna ökad uppmärksamhet. Tillgång på duktig yrkesinriktad arbetskraft, skickliga arbetsledare, designer och marknadsförare är nödvändiga förutsättningar, om den nuvarande svenska produktionsvolymen skall kunna upprätthållas. Det hoppas tekofolket. Jag har inget yrkande, men jag önskar verkligen att förhoppningen kommer att gå uppfyllelse.

ANTON FÅGELSBO (c):

Herr talman! Jag hade inte alls tänkt att jag skulle delta i debatten här i dag, trots att jag följt den nästan i dess helhet.

Vi har en svår tekokris, och här har bollats med många siffror och talats om kostnadsläget i vårt land osv. Jag kom då att tänka på en sak som jag själv var med om för några månader sedan.

Dagen efter höstsessionens slut blev jag intagen på ett lasarett. Efter några dagar fick jag komma upp och fick ut kläder. Jag fick då bl. a. ut strumpor. Den person som lämnade ut dessa strumpor, som var sammansatta med en tråd, ryckte isär dem, och vad inträffade? Jo, det blev ett hål på en av strumporna. Jag påpekade då detta och sade: Vem skall stoppa det där? Vad fick jag då för svar? Jo: Här stoppas inga strumpor. När du tar av dig dem kastar du dem i soppåsen. Det bär sig inte att tvätta några strumpor, så det gör vi inte.

Jag gjorde den reflexionen inför mina kamrater på sjuksalen: Nog är det ett egendomligt förhållande vi har i vårt land. Först kanske vi lånar pengar i utlandet. Sedan importerar vi för dessa pengar strumpor från avlägsna u-länder, lågprisländer. Vi har inte råd att använda egen textil, trots att vi har

textilkris. Sedan har vi inte ens råd att tvätta strumporna, utan kastar dem i soppsåsen.

Men mina hamnade faktiskt inte i någon soppåse. Jag tog hem dem, och jag vill försäkra kammarens ledamöter att det var fina strumpor i flera färger. Jag beklagar att jag inte har dem här så att jag kan demonstrera dem inför kammaren.

Några dagar efter det att jag kommit hem träffade jag ordföranden i förvaltningsutskottet i det landsting det här gäller. Jag berättade då det här för honom och frågade: Går det verkligen till på det här viset? Vi importerar alltså dessa strumpor, men vi har inte råd att tvätta dem? – Ja, faktiskt, så är förhållandet. Jag fick alltså detta bekräftat.

Nu kanske någon säger: Det där betyder så litet. Jag vet inte hur det är vid sjukvårdsinrättningarna inom andra landsting. Jag kände inte tidigare själv till att det var så här inom mitt eget landsting, och det var det inte så många andra som gjorde heller. Jag skall därför inte begära att några från andra håll här deklarerar hur man gör där.

Någon kanske säger att det här är en landstingsfråga och ingenting annat. Ja, det kan tyckas så. Men här diskuterar vi i dag teko. Även om det här inte är någon stor sak, så har jag i alla fall velat säga det här som ett observandum när vi i dag diskuterar den svåra tekokris som vi har i vårt land.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag tänker inte replikera Anton Fågelsbo. Jag har i stället begärt ordet på grund av att en fråga, som jag har ställt till handelsministern, är obesvarad. Handelsministern sade i sitt första anförande att en huvudfaktor i åstadkommandet av en sämre konkurrenssituation för den svenska textilindustrin var ökningen av lönekostnaderna i Sverige. Vad han sade var alltså att huvudorsaken till tekokrisen enligt hans tolkning var att tekoarbetarna i Skellefteå, Kinna, Borås och Malmö begärt för mycket betalt.

Nå, det var ett påstående som handelsministern utslungade, men vilka bevis hade han? Jo, han anförde timlönerna i tre länder, däribland Sverige. Det menar jag är en falsk bevisning. Kan han inte prestera en annan bevisning, bör han ta tillbaka sitt påstående om de svenska tekolönerna. Timlönen säger över huvud taget ingenting om konkurrenssituationen och de relativa kostnaderna. Man måste nämligen ha statistik på produktiviteten.

Om man i landet A har en viss textilarbetarlön men i landet B dubbelt så hög textilarbetarlön, säger detta ingenting om kostnaderna. Det kan ju hända att man i landet B har tre gånger så hög produktivitet som i landet A. Då blir lönekostnaden i det land som har dubbelt så hög timlön ändå lägre än i det andra landet.

Man måste alltså ha med statistik på och uppgifter över produktivitetsutveckling och produktionsnivå. Man skall inte mäta timlönen utan lönekostnaden per producerad enhet av varan. Det gör inte handelsministern. Han gör precis samma räknefel som Svenska arbetsgivareföreningen gör i sin omfattande propaganda. Man måste ange lönekostnaden per styck. Hur stor

är den för tekoindustrin, herr handelsminister? Kom fram med den uppgiften eller ta tillbaka besyttlningarna mot de svenska tekoarbetarna!

Dessutom kan man mycket väl ha en ökning av lönekostnadsandelen per producerad enhet utan att detta medför en försämring av konkurrensförmågan, nämligen om man sänker den andel som andra kostnader än lönerna utgör av den totala kostnaden per producerad enhet. Även detta måste man känna till för de olika länderna, om man skall kunna jämföra dem och om man skall kunna påstå att de svenska arbetarnas löner är en av huvudorsakerna till en försämrad konkurrensförmåga.

Jag vill ha ett besked om hur lönekostnaden per producerad enhet har utvecklats. Kan handelsministern inte ge det beskedet, tycker jag att han skall ta tillbaka sitt påstående om de svenska timlönernas betydelse. Det är nämligen inte relevant i sammanhanget och säger ingenting.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Vi har i det här landet fört och för en solidarisk lönepolitik. Det parti som jag tillhör har ställt sig bakom den politiken. Jag har följaktligen inte riktat några som helst angrepp mot de svenska textilarbetarna – vilket Jörn Svensson försöker göra gällande – för att de har tagit ut de löner som de haft möjlighet till.

Jag vill erinra om att Rune Johansson i Ljungby nämnde att timlönekostnaden i Korea var två tre kronor och jämförde detta med de svenska timlönekostnaderna. Han fann att detta hade ett samband med våra möjligheter att konkurrera med Sydkorea. Jag tror att Rune Johansson har rätt i detta fall.

Den enkla sanning som jag har försökt erinra om är egentligen bara att om lönekostnaden stiger snabbare i Sverige än i vissa andra med Sverige mer jämförbara länder – jag nämnde England och Finland – kan detta inte undgå att påverka den svenska textil- och konfektionsindustrins konkurrensituation. Detta enkla påstående, Jörn Svensson, dristade jag mig att göra.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Nu skall handelsministern inte glida undan och svara på något annat än det som jag har frågat om. Jag är så nöjd om han svarar på min fråga.

Vad handelsministern sade i sitt huvudanförande – det går att kontrollera i protokollet – var att den svenska textilindustrins konkurrensförmåga hade lidit skada därigenom att lönekostnaderna under en angiven period hade stigit mer än i vissa andra länder. Så löd påståendet. Med vad ville då handelsministern stödja detta påstående? Jo, han ville stödja det med en ökning av timlönesatserna. Men såsom van att hantera statistik måste väl handelsministern vara medveten om att dessa siffror inte ger något stöd för påståendet. Man måste mäta lönekostnaden per styck, man måste ha med produktiviteten. Man måste också mäta hur produktiviteten i de olika länderna förändrats under samma period som lönerna undergått en viss förändring. Det var inte alls tal om att det var stora löneskillnader mellan

Sydkorea och Sverige. Det var inte detta saken gällde. Det gäller inte själva nivån utan skillnaderna i utveckling och skillnaderna när det gäller produktivitet.

Om det är riktigt som handelsministern påstår att de svenska arbetarnas löner skulle ha stigit mera än i andra länder, måste man kunna bevisa detta genom att anföra siffror för lönekostnaderna per styck. Var finns siffrorna för lönekostnaderna per styck? Jag har inga siffror för lönekostnaderna per styck för textilindustrin speciellt, men däremot finns det en OECD-statistik för lönekostnaderna per styck för industrin i allmänhet, och den visar att den svenska löneutvecklingen mätt i lönekostnad per styck sedan 1960-talet har stigit väsentligt mindre än i det stora flertalet andra industriländer. Det är egentligen bara USA och i någon mån Västtyskland som är jämförbara. Det måste ha betytt att konkurrensfördelarna för den svenska exportindustrin generellt sett har ökat under den här perioden.

Nu har jag inte den allra nyaste statistiken i sammanhanget tillgänglig. Det är möjligt att handelsministern har det, och då skall han anföra lönekostnaderna per styck, för det är det enda som ger ett sant besked om huruvida hans påstående är riktigt eller inte, nämligen att de svenska lönekostnaderna skulle ha stigit så extremt mycket mera än de utländska och därmed förorsakat att den svenska tekoindustrin kommit i en sämre situation. Kan han nu icke styrka sitt tidigare påstående med de siffror som jag begär, så bör han ta tillbaka själva påståendet, eftersom det då inte är underbyggt.

Handelsministern HADAR CARS:

Herr talman! Den svenska exportindustrin har på det hela taget kunnat hävda sig ganska väl under efterkrigstiden. Jag vet inte om Jörn Svensson uppfattat det, men denna debatt har kretsat kring det förhållandet att textilindustrin sedan 1950, då vi hade en blomstringstid, gått tillbaka.

Jag har försökt finna några av orsakerna till detta. En av dem är den faktor som Jörn Svensson tagit upp här i ett par repliker. Jag kan inte bortse från att den kan ha spelat en roll.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Nu retirerar handelsministern så det stänker om det. Tidigare var han bestämd och anförde även bestämda siffror som stöd för sitt påstående att de svenska lönekostnaderna hade varit en av huvudfaktorerna i den försämrade konkurrensen. Nu säger han att man inte kan bortse från att de kan ha varit det.

Fortsätt gärna att finna orsaker till den påstådda svenska försämringen i konkurrensförmåga, men kom inte och påstå att det är lönerna som vållat denna, ifall ni bara har siffror som visar timlönekostnaderna att komma med. Låt era staber i departementen, vilka enligt vad jag förstår är ganska omfattande, ta reda på hur utvecklingen varit när det gäller lönekostnaderna per styck inom textilindustrin i Sverige och andra jämförbara länder och kom sedan tillbaka, så skall vi diskutera saken igen.

Handelsministern HADAR CARL:

Herr talman! Jörn Svensson försöker göra gällande att lönekostnaderna skulle ha mycket liten betydelse för en industris konkurrenskraft. Jag delar inte den uppfattningen.

Tredje vice talmannen anmälde att Jörn Svensson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Eftersom Svenska Rayon och dess verksamhet i Vålberg i Värmland har tagits upp till diskussion i denna debatt vill jag instämma i vad som sagts om nödvändigheten av att företaget kan fortsätta sin verksamhet. I länsstyrelsen har vi också varit helt överens från de olika partiernas sida när vi avgivit vårt yttrande beträffande miljöfrågorna. Vi är eniga om att man från regeringens sida bör vidta sådana åtgärder att företaget kan fortsätta.

Herr talman! Jag vill i likhet med Magnus Persson vädja till regeringen att handlägga den här frågan på ett sådant sätt att företaget kan fortsätta. Det finns många anställda där. Situationen i Värmland är svår, och ett stopp i Vålberg skulle bli ytterligare ett hårt slag mot sysselsättningen i länet. Det får inte ske.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2258 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 48 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2258 av Lars Werner m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträk-
ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav
följande resultat:

Ja – 251
Nej – 12
Avstår – 1

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna
nr 1526 av Lars Werner m. fl., nr 1642 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del

och nr 2258 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 48 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 1526 av Lars Werner m. fl., nr 1642 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del och nr 2258 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 252
Nej – 12
Avstår – 1

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 48 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Hovhammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 220
Nej – 44
Avstår – 1

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Erik Hovhammar m. fl., och förklarades den förra propositionen

Nr 157

**Måndagen den
28 maj 1979**

*Åtgärder för teko-
industrin*

Nr 157

Måndagen den
28 maj 1979

Åtgärder för teko- industrin

vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 48 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Erik Hovhammar
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Hovhammar begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 193
Nej - 71

Mom. 6-9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 10

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservatio-
nen nr 3 av Bengt Sjönell m. fl., och förklarades den förra propositionen vara
med övervägande ja besvarad. Sedan Bengt Sjönell begärt votering upplästes
och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 48 mom. 10 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Bengt Sjönell
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angå-
ende resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna
omröstning gav följande resultat:

Ja - 126
Nej - 139

Mom. 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservatio-
nen nr 4 av Bengt Sjönell m. fl., och förklarades den förra propositionen vara
med övervägande ja besvarad. Sedan Bengt Sjönell begärt votering upplästes
och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 48 mom. 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Bengt Sjönell m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 125
Nej - 140

Mom. 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av Bengt Sjönell m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bengt Sjönell begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 48 mom. 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av Bengt Sjönell m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 124
Nej - 141

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av Bengt Sjönell m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bengt Sjönell begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 48 mom. 13 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av Bengt Sjönell m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 124
Nej - 141

Nr 157

Måndagen den
28 maj 1979

*Åtgärder för teko-
industrin*

Mom. 14 och 15

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 16

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 48 mom. 16 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av Ingvar Svanberg
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträk-
ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav
följande resultat:

Ja - 141
Nej - 124

Mom. 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av Erik Hovhammar m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 48 mom. 17 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av Erik Hovhammar
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Hovhammar begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 189
Nej - 75

Mom. 18

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 19

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 2258 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 48 mom. 19 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 2258 av Lars Werner m. fl. i
motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträk-
ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav
följande resultat:

Ja - 253
Nej - 12

Mom. 20-22

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 23

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservation
nr 9 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den
förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Hovham-
mar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposi-
tion:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 48 mom. 23 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av Erik Hovhammar och
Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Hovhammar begärde
rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-
ning gav följande resultat:

Ja - 222
Nej - 43

Mom. 24

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservatio-
nen nr 10 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den
förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Hovham-

mar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 48 mom. 24 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Hovhammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 222

Nej - 44

Mom. 25-27

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 28

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 48 mom. 28 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Hovhammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 222

Nej - 44

Mom. 29

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 30

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Hovham-

mar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 48 mom. 30 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Hovhammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 222
Nej - 44

Mom. 31

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Erik Hovhammar begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 48 mom. 31 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av Erik Hovhammar och Margaretha af Ugglas.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Erik Hovhammar begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 222
Nej - 44

Mom. 32 och 33

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 34

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 157

Måndagen den
28 maj 1979

Åtgärder för teko-
industrin

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 48 mom. 34 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av Ingvar Svanberg
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträk-
ning verkställdes votering med omröstningsappat. Denna omröstning gav
följande resultat:

Ja - 141

Nej - 125

Mom. 35

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservatio-
nen nr 15 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen
vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering
upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 48 mom. 35 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av Ingvar Svanberg
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens
ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträk-
ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav
följande resultat:

Ja - 141

Nej - 113

Avstår - 12

Mom. 36

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 37

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservatio-
nen nr 16 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen
vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lilly Hansson begärt votering
upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkan-
det nr 48 mom. 37 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 av Ingvar Svanberg
m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lilly Hansson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 142
Nej – 123

Mom. 38-44

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 5 Forskning och forskarutbildning m. m.

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande 1978/79:44 med anledning av propositionen 1978/79:119 om vissa frågor rörande forskning och forskarutbildning m. m. jämte motioner.

I propositionen 1978/79:100 bil. 12 (utbildningsdepartementet), punkten D 31, hade föreslagits att riksdagen till Utbildningsbidrag för doktorander skulle för budgetåret 1979/80 anvisa ett förslagsanslag av 56 369 000 kr.

I propositionen 1978/79:119 (utbildningsdepartementet) hade regeringen föreslagit att riksdagen skulle

1. anta ett inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i högskolelagen (1977:218),
2. bemyndiga regeringen att i vissa fall besluta om särskild sammansättning av fakultets- eller sektionsnämnd,
3. godkänna de riktlinjer för forskningsplanering, forskningsinformation, forskarutbildning m. m. som förordats i propositionen.

Beträffande det huvudsakliga innehållet i propositionen 1978/79:119 anfördes följande:

"I propositionen föreslås på grundval av forskningsrådsutredningens betänkande (SOU 1977:52) Forskningspolitik vissa åtgärder för att förbättra planeringen inom forskningsområdet.

Vidare föreslås att resurserna för samhällsriktad forskningsinformation förstärks med 4 milj. kr.

Arbetstagarorganisationerna föreslås få ökat inflytande över beslut i forskningsfrågor. Arbetstagarorganisationerna skall således vara företrädare inom bl. a. styrelsen för teknisk utveckling (STU) och i styrelserna för instituten för kollektiv forskning (branschforskningsinstitut). Arbetstagarorganisationernas möjligheter att ta initiativ till forskning skall förbättras genom att högst 5 milj. kr. ur arbetarskyddsfonden får disponeras för stöd till detta.

Sekretariatets för framtidsstudier anknytning till regeringskansliet föreslås

upphöra. Framtidsstudieverksamheten föreslås i stället anknytas till forskningsrådsnämnden.

Vidare läggs i propositionen fram vissa förslag på grundval av forskarutbildningsutredningens betänkande (SOU 1977:63) Fortsatt högskoleutbildning.

Behörigheten till forskarutbildning föreslås delas in i allmän behörighet och särskild behörighet. Grundläggande högskoleutbildning omfattande minst 80 poäng skall ge allmän behörighet för tillträde till forskarutbildning. Kraven för särskild behörighet skall fastställas av fakultetsnämnd. Utbildningsutbudet på nivån ovanför grundläggande högskoleutbildning föreslås breddas genom att påbyggnadsutbildningar inrättas. För utveckling och drift av överbyggande kurser för dem som har allmän men inte särskild behörighet till forskarutbildning samt för planering av och försöksverksamhet med påbyggnadsutbildningar föreslås att 2 milj. kr. anvisas.

Ytterligare 75 utbildningsbidrag för doktorander föreslås inrättade.

Ansvar för de nu av STU finansierade kontaktsekretariaten föreslås föras över på högskolan.

Särskilda medel – 7,5 milj. kr – föreslås anvisas för att underlätta för universitetslektorer att aktivt delta i forskning. Innehavare av tjänster som förste assistent skall i fortsättningen i tjänsten även kunna arbeta med forskning.

För viss förstärkning av högskolans forskningsorganisation föreslås att 2 milj. kr. anvisas.

Vidare föreslås att möjligheter öppnas för vissa förändringar i fakultetsnämndernas sammansättning.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1978/79 års riksmöte väckta motionerna

1978/79:203 av Gunnar Biörck i Värmdö (m),

1978/79:204 av Gunnar Biörck i Värmdö (m),

1978/79:206 av Ingegerd Troedsson (m) och Hans Nyhage (m), vari yrkats att riksdagen hos regeringen begärde skyndsamt förslag i enlighet med vad i motionen anförts syftande till dels en tillfällig ökning av platserna vid den avslutande tvååriga utbildningen för psykologer (PEG), dels garantier för att studerande som intagits för psykologutbildning gavs möjlighet att slutföra densamma,

1978/79:265 av Bonnie Bernström (fp), vari yrkats att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om att forskningsprojekt inte fick bli ekonomiskt lidande på grund av föräldraledighet och att möjligheter därför skulle garanteras att fortsätta forskning efter en föräldraledighet,

1978/79:733 av Gunnar Biörck i Värmdö (m),

Nr 157

Måndagen den
28 maj 1979

1978/79:917 av Britta Hammarbacken (c) och Bengt Kindbom (c), vari yrkats att riksdagen beslutade hemställa att regeringen vidtog åtgärder så att forskningsanslagen kunde tillföras medel som täckning för kostnader vid sjukdom, havandeskap och tjänstledighet.

*Forskning och
forskarutbildning
m. m.*

1978/79:1355 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari yrkats att riksdagen som sin mening uttalade

1. att forskningsresultat ej fick vara ägnade att tjäna främmande makters militära ändamål och syften,
2. att enskilda människor eller sammanslutningar ej fick hindra forskningsarbete på företag och arbetsplatser,
3. att forskning bekostad av offentliga medel ej fick tjäna privat vinstbegär eller styras av privata intressen,

1978/79:1373 av Magnus Persson m. fl. (s),

1978/79:1625 av Gösta Bohman m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen skulle

1. hos regeringen begära utredning om ökat meritvärde för forskarutbildning vid tillsättning av offentliga tjänster,
2. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen 1978/79:1108 anförts rörande tillsättning av lektorat i gymnasieskolan,

1978/79:1886 av Jan Bergqvist m. fl. (s),

1978/79:1887 av Jan Bergqvist m. fl. (s),

dels de med anledning av propositionen 1978/79:119 väckta motionerna 1978/79:2215 av Gunnar Biörck i Värmdö (m), vari yrkats att riksdagen skulle

1. avslå förslaget om ändring av 24 § högskolelagen,
2. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om forskningsregistrering och forskningsstatistik,
3. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om forskningsrådsnämndens uppgifter,
4. avslå förslaget om framtidsstudieverksamhetens förläggning till forskningsrådsnämnden men i stället medverka till inrättandet av två dylika sekretariat, det ena till regeringens förfogande och det andra till riksdagens,
5. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om delegationens för långsiktsmotiverad forskning (SALFO) ställning i förhållande till forskningsrådsnämnden,
6. som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om naturlig avgång vid forskarkarriären och i samband därmed hos regeringen

hemställa om utarbetande av erforderliga författningsföreskrifter för att ge forskningsmeriter tillbörligt värde vid sökande av tjänster hos stat och kommun,

1978/79:2222 av Staffan Burenstam Linder (m) och Gunnar Biörck i Värmdö (m), vari yrkats att riksdagen uttalade

1. att kvalitet i universitetsutbildning och forskning förutsatte att hela skolsystemet byggde på respekt för kvalitet i kunskaper,
2. att dessa krav också borde ställas på lärarutbildningen,
3. att kompetens och sakkunskap borde återfå sin rätta plats i ledningen av arbetet vid universiteten,
4. att universiteten befriades från den överordnade och överdrivna byråkratiapparaten och att de pengar som därigenom sparades användes för universitetens verkliga uppgift att befrämja lärdom och framsteg,
5. att forskningens kvalitet och integritet hävdades genom ett stopp för ofoget att tilldela myndigheter pengar för att under täcknamnet "forskning" lägga ut allsköns beställningsuppdrag,

1978/79:2230 av Stig Alemyr m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade

1. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om utveckling av FoU-statistik och om försöksverksamhet med registrering av forskningsprojekt (FoU = forskning och utvecklingsarbete),
2. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om privata stiftelser och fonder,
3. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om utgivning av populärvetenskaplig litteratur för barn och ungdom,
4. begära att regeringen utarbetade ett samlat åtgärdsprogram för att stimulera intresset för naturvetenskap och teknik bland barn och ungdom,
5. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om medel för överbyggande kurser och utveckling av påbyggnadsutbildningar,
6. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om antagning av forskarstuderande och om resurser för handledning i forskarutbildning,
7. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om fördelningen av utbildningsbidrag för doktorander,
8. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om utbildningsbidragens samordning med sjuk- och föräldraförsäkringen,
9. att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om kontaktsekretariatens anknytning till regionstyrelserna,

1978/79:2231 av Bertil Fiskesjö (c) och Anna Eliasson (c),

1978/79:2232 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c), vari yrkats att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1978/79:119 beslutade

1. att försöksverksamheten med näringslivskontakt för forskare skulle kompletteras i enlighet med förslagen i motionen,
2. att försöksverksamhet med vetenskapliga nämnder i enlighet med vad som anförts i motionen startade vid tio fakulteter,
3. att hos regeringen begära utredning och förslag om inrättandet av en mellanexamen i enlighet med vad som anförts i motionen,
4. att hos regeringen ge till känna vad som i motionen anförts om forskning för universitetslektorer vid de nya högskolorna,
5. att sekretariatet för framtidsstudier skulle ombildas till en delegation och i övrigt bibehålla sin nuvarande ställning,
6. att som sin mening ge regeringen till känna att frågan om regional anknäytning av forskningsinsatser och högre utbildning borde utredas med förtur inom universitets- och högskoleämbetet, liksom frågan om internationellt inriktad forskning med regional anknäytning,
7. att som sin mening ge regeringen till känna att frågan om information om forskning och forskningsresultat i olika former borde skyndsamt utredas med beaktande av de särskilda aspekter som framgick av motionen,
8. att som sin mening ge regeringen till känna att betydelse av vetenskapliga erfarenheter borde beaktas i personalrekryteringssammanhang,
9. att som sin mening ge regeringen till känna att vad som i motionen anförts om internationella kontakter borde beaktas vid den fortsatta utformningen av forskningspolitiken,

1978/79:2233 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk), vari yrkats att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:119 beslutade uppdrä ått regeringen att genomföra riktlinjer så att

1. forskarnas frihet och inflytande över forskningens initiering skulle bevaras och stärkas,
2. demokratisk kontroll, som i sista hand låg hos riksdagen, över forskningen skulle garanteras, varigenom de grupper som forskningen direkt berörde borde få insyn i forskningsarbete och resultat,
3. monopolens och de militärindustriella komplexens styrning och koppling till forskning i högskolorna upphörde, statlig finansiering av monopolens forskningsverksamhet upphörde, högskolornas eller den statligt bekostade forskningens deltagande i forskning som tjänade militärindustrin förhindrades, statliga forskningsanslag fördelades genom högskolor, statliga forskningsanstalter och offentliga fonder,
4. forskarnas och forskarstuderandenas tjänster i högskolorna skulle ökas,
5. forskarnas och forskarstuderandenas arbetsmöjligheter och arbetstrygghet skulle förbättras och alla forskarstuderande ges utbildningsbidrag, vars storlek borde höjas,
6. grundforskningens ställning skulle garanteras och stärkas,
7. rekrytering till forskarutbildning skulle breddas, varvid kraftfulla

åtgärder för undervisningens förbättring vidtogs,

8. forskarnas tillträde till arbetsplatserna lagstiftningsvägen garanterades,

9. vetenskapligt samarbete, forskarutbyte, utbyte av forskningsresultat med de socialistiska staterna, i enlighet med beslut av konferensen för europeisk säkerhet och samarbete, skulle ökas,

10. publicering av forskningsresultat och spridning av vetenskapliga publikationer från de socialistiska länderna skulle ökas,

1978/79:2234 av Ove Nordstrandh m. fl. (m), vari yrkats att riksdagen skulle

1. avslå regeringens förslag om heltäckande FoU-statistik,

2. avslå regeringens förslag om en allmän forskningsregistrering,

3. avslå regeringens förslag om särstöd till löntagarorganisationerna för forskning i egen regi,

4. hos regeringen begära en skyndsam översyn av sekretariatets för framtidsstudier verksamhet och organisation,

5. hos regeringen begära förslag på åtgärder i syfte att tillmäta forskarutbildning ökad vikt vid tillsättandet av vissa offentliga tjänster,

6. hos regeringen anhålla om förslag till lagändring i syfte att upprätthålla kravet på vetenskaplig kompetens på vissa tjänster.

7. uttala att gymnasielektorat borde tillsättas med vetenskapligt meriterade personer,

8. avslå regeringens förslag att begränsa möjligheterna för studerande med utbildningsbidrag att ha arbete vid sidan av studierna,

9. avslå regeringens förslag om allmän behörighet för forskarutbildning,

10. avslå regeringens förslag om representation i fakultetsnämnd och sektionsnämnd för företrädare för allmänna intressen,

1978/79:2235 av Ingegärd Oskarsson m. fl. (c),

1978/79:2236 av Ingvar Svanberg m. fl. (s), vari yrkats att riksdagen beslutade uttala att arbetstagarrepresentation borde ingå i styrelsen för teknisk utveckling,

1978/79:2237 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle

1. uttala sig för en ny, demokratiskt inriktad forskningspolitik, där följande riktlinjer bildade utgångspunkter, nämligen

a) att varje vetenskaplig institution inom den offentliga sektorn genomförde demokratiska beslutsformer så att alla arbetande forskare beslutade kollektivt om forskningsprogrammen enligt principen en person en röst och att vid varje vetenskaplig institution de lokala fackliga organisationerna skulle ha rätt att utse en representant,

b) att den nationella forskningspolitiken bereddes och övervakades av ett centralt kollegium, bestående till hälften av valda representanter för de

verksamma forskarna, till hälften av representanter utsedda av fackförbundens representantskap och att detta kollegium ersatte nuvarande organ på forskningsområdet,

c) att riksdagen årligen anordnade en särskild forskningspolitisk debatt, där långsiktiga och övergripande målsättningar för forskningspolitiken diskuterades och där beslut fattades om en nationell forskningsbudget,

d) att privat uppdragsforskning till förmån för kommersiella intressen förklarades oförenlig med offentlig forskaranställning, när det utgjorde annat än en mindre del av forskarens totala arbetsinsats under ett år,

2. hos regeringen hemställa om ett förslag till lag vari forskares tillträde till arbetsplatser garanterades, i enlighet med vad som anfördes i motionen,

3. uttala att de fackliga organisationerna borde ges representation i samtliga de FoU-organ de bedömde som väsentliga,

4. uttala sig för en förändrad tjänsteorganisation, innebärande

a) att forskningsrådets möjlighet att styra forskningen begränsades så att t. ex. högskolornas och universitetens institutioner samt forskarna själva fick större möjligheter att planera, samordna och genomföra sin forskning,

b) att forskningsanslagen inte skulle knytas till den enskilde forskaren utan till forskningsenheten så att forskarkollektivet självt kunde avgöra vem som skulle utföra vilken uppgift,

c) att systemet med mer långsiktiga "ramanslag" för en hel forskningsenhet borde utvidgas kraftigt,

d) att systemet att forskares sjukdom och barnsörd skulle betalas av forskningsanslaget snarast borde ersättas med den princip som gällde för andra löntagare.

e) att utbildningsbidraget för forskarutbildning höjdes i syfte att garantera enskilda forskare rimliga anställningsvillkor,

5. uppta ett i förhållande till propositionen förhöjt belopp av 20 000 000 kr., varvid 10 000 000 kr. avsattes för de fackliga organisationernas möjligheter att initiera forskning, 4 000 000 kr. avsattes för att främja kvinnornas situation i form av anslag till fora för kvinnliga forskare och kvinnoforskning, 6 000 000 kr. avsattes för den i motionen angivna förändrade tjänsteorganisationen.

Utskottet hemställde såvitt avsåg resp. avsnitt
allmänna överväganden

1. att riksdagen beträffande riktlinjer för svensk forskning m. m. skulle avslå motionerna 1978/79:1355, yrkandena 1 och 3, samt 1978/79:2233, yrkandena 1, 2 och 3 samt 6,

2. att riksdagen beträffande en ny forskningspolitik m. m. skulle avslå motionen 1978/79:2237, yrkandena 1 och 4,

3. att riksdagen beträffande koncentration av forskningsresurserna med avslag på motionen 1978/79:1373 godkände vad som förordats i propositionen 1978/79:119,

4. att riksdagen beträffande utredning om regional anknytning av forskning och högre utbildning skulle avslå motionen 1978/79:2232, yrkandet 6 i denna del,

5. att riksdagen beträffande internationellt inriktad forskning med regional anknytning skulle avslå motionen 1978/79:2232, yrkandet 6 i denna del,

6. att riksdagen beträffande sektorsprincipen med avslag på motionen 1978/79:2222, yrkandet 5, godkände vad som förordats i propositionen 1978/79:119,

7. att riksdagen beträffande forskares tillträde till arbetsplatser skulle avslå motionerna 1978/79:1355, yrkandet 2, 1978/79:2233, yrkandet 8, och 1978/79:2237, yrkandet 2,

8. att riksdagen beträffande forskningsstödjande stiftelser och fonder med avslag på motionen 1978/79:2230, yrkandet 2, godkände vad som förordats i propositionen 1978/79:119,

forskningsplanering

9. att riksdagen beträffande forskningsrådsnämndens uppgifter skulle avslå motionen 1978/79:2215, yrkandet 3,

10. att riksdagen beträffande delegationen för långsiktigmotiverad forskning skulle avslå motionen 1978/79:2215, yrkandet 5.

11. att riksdagen beträffande framtidsstudiesekretariatets organisatoriska ställning med bifall till propositionen 1978/79:119 och med avslag på motionerna 1978/79:2215, yrkandet 4, 1978/79:2232, yrkandet 5, och 1978/79:2234, yrkandet 4, godkände de riktlinjer som i propositionen förordats om överföring den 1 juli 1980 av sekretariatet för framtidsstudier till forskningsrådsnämnden,

12. att riksdagen beträffande konsekvensanalys godkände vad som förordats i propositionen 1978/79:119,

13. att riksdagen beträffande begäran om förslag från regeringen om forskningsorganisation skulle avslå motionen 1978/79:203,

14. att riksdagen beträffande uttalande om kvalitet i skolan skulle avslå motionen 1978/79:2222, yrkandet 1.

15. att riksdagen beträffande uttalande om kvalitet i lärarutbildningen skulle avslå motionen 1978/79:2222, yrkandet 2,

16. att riksdagen beträffande uttalande om ledningen av arbetet vid universiteten skulle avslå motionen 1978/79:2222, yrkandet 3,

17. att riksdagen beträffande uttalande om universitetsbyråkrati m. m. skulle avslå motionen 1978/79:2222, yrkandet 4,

18. att riksdagen godkände de i propositionen 1978/79:119 förordade riktlinjerna för forskningsplanering,

19. att riksdagen beträffande vetenskapligt samarbete m. m. med speciellt de socialistiska staterna skulle avslå motionen 1978/79:2233, yrkandet 9,

20. att riksdagen beträffande internationella kontakter skulle avslå motionen 1978/79:2232, yrkandet 9,

FoU-statistik och forskningsregistrering m. m.

21. att riksdagen beträffande uttalande om utvecklingen av FoU-statistik skulle avslå motionen 1978/79:2230, yrkandet 1 i denna del,

22. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med FoU-registrering

skulle avslå motionen 1978/79:2230, yrkandet 1 i denna del.

23. att riksdagen beträffande avslag på forskningsrådsutredningens förslag om heltäckande FoU-statistik skulle avslå motionen 1978/79:2234, yrkandet 1,

24. att riksdagen beträffande avslag på forskningsrådsutredningens förslag om en allmän forskningsregistrering skulle avslå motionen 1978/79:2234, yrkandet 2,

25. att riksdagen beträffande uttalande om att FoU-statistik och -registrering var onödig m. m. skulle avslå motionen 1978/79:2215, yrkandet 2,

26. att riksdagen godkände de riktlinjer för FoU-statistik och FoU-registrering m. m. som förordats i propositionen 1978/79:119,

samhällsriktad forskningsinformation

27. att riksdagen beträffande forskningsinformation skulle bifalla propositionen 1978/79:119 och avslå motionen 1978/79:2230, yrkandet 3,

28. att riksdagen beträffande åtgärder för att förbättra spridandet av vetenskapliga tidskrifter skulle avslå motionen 1978/79:1886,

29. att riksdagen beträffande ökad publicering av forskningsresultat m. m. från de socialistiska länderna skulle avslå motionen 1978/79:2233, yrkandet 10,

30. att riksdagen beträffande utredning av information om forskning skulle avslå motionen 1978/79:2232, yrkandet 7,

31. att riksdagen beträffande ökade utbildningsinsatser för fortbildning av journalister skulle avslå motionen 1978/79:2231,

32. att riksdagen beträffande ett samlat åtgärdsprogram för att stimulera intresset för naturvetenskap och teknik bland barn och ungdom skulle avslå motionen 1978/79:2230, yrkandet 4,

arbetstagarinflytande och arbetstagarorganisationernas möjligheter att initiera forskning

33. att riksdagen beträffande fackliga organisationers representation i samtliga forsknings- och utvecklingsorgan skulle avslå motionen 1978/79:2237, yrkandet 3,

34. att riksdagen beträffande arbetstagarorganisationernas representation i de kollektiva forskningsinstitutens styrelser godkände vad som förordats i propositionen 1978/79:119,

35. att riksdagen beträffande representation för de centrala arbetstagarorganisationerna i styrelsen för teknisk utveckling med bifall till motionen 1978/79:2236 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anför,

36. att riksdagen beträffande bidrag ur arbetarskyddsfondens kapitalbehållning till arbetstagarorganisationernas forskning skulle bifalla propositionen 1978/79:119 samt avslå motionerna 1978/79:2234, yrkandet 3, och 1978/79:2237, yrkandet 5 i denna del,

37. att riksdagen i övrigt godkände vad som i propositionen 1978/79:119

förordats i fråga om arbetstagarinflytande och arbetstagarorganisationernas möjligheter att initiera forskning.

rekrytering till forskarutbildning

38. att riksdagen beträffande resurser för handledning skulle avslå motionen 1978/79:2230, yrkandet 6 i denna del,

39. att riksdagen beträffande behörighetsregler för forskarutbildning liknande nu gällande regler skulle avslå motionen 1978/79:2233, yrkandet 7 i denna del,

40. att riksdagen beträffande allmän behörighet till forskarutbildning med avslag på motionen 1978/79:2234, yrkandet 9, godkände de riktlinjer som förordats i propositionen 1978/79:119,

41. att riksdagen godkände de riktlinjer som i propositionen 1978/79:119 förordats om särskild behörighet till forskarutbildning,

42. att riksdagen godkände de riktlinjer som i propositionen 1978/79:119 förordats om överbyggande kurser,

43. att riksdagen beträffande påbyggnadskurser för komplettering av kunskaper inför forskarutbildning skulle avslå motionen 1978/79:2233, yrkandet 7 i denna del,

44. att riksdagen beträffande åtgärder för förbättring av den grundläggande högskoleutbildningen skulle avslå motionen 1978/79:2233, yrkandet 7 i denna del,

45. att riksdagen godkände de riktlinjer som i propositionen 1978/79:119 förordats om etappavgångar m. m.,

46. att riksdagen beträffande en s. k. mellanexamen skulle avslå motionen 1978/79:2232, yrkandet 3.

47. att riksdagen beträffande forskarutbildnings meritvärde m. m. med anledning av motionerna 1978/79:1625, 1978/79:2215, yrkandet 6 i denna del, 1978/79:2232, yrkandet 8, och 1978/79:2234, yrkandena 5, 6 och 7, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

48. att riksdagen beträffande rekrytering av naturvetenskapligt och tekniskt utbildad personal också inom primärt icke-naturvetenskapliga eller icke-tekniska områden skulle avslå motionen 1978/79:733 i denna del,

49. att riksdagen beträffande övergång från forskarkarriär till arbetslivet skulle avslå motionen 1978/79:2215, yrkandet 6 i denna del,

50. att riksdagen beträffande ökade utrymmesramar för naturvetenskaplig och teknisk utbildning skulle avslå motionen 1978/79:733 i denna del,

breddat utbildningsutbud

51. att riksdagen beträffande påbyggnadslinjer godkände de riktlinjer som förordats i propositionen 1978/79:119,

52. att riksdagen beträffande en samlad redovisning i fråga om psykologutbildningen med anledning av motionen 1978/79:206 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört.

studiefinansiering

53. att riksdagen beträffande antalet utbildningsbidrag med avslag på motionen 1978/79:2233, yrkandet 5, och med anledning av propositionen 1978/79:100 godkände vad som förordats i propositionen 1978/79:119,

54. att riksdagen beträffande fördelning på matematisk-naturvetenskapliga och tekniska forskningsområden av de i propositionen 1978/79:119 föreslagna nya utbildningsbidragen som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionen 1978/79:2230, yrkandet 7,

55. att riksdagen beträffande den längsta tid för vilken utbildningsbidrag fick utgå godkände vad som förordats i propositionen 1978/79:119.

56. att riksdagen beträffande ändring av reglerna för utbildningsbidrag med bifall till motionen 1978/79:2234, yrkandet 8, skulle avslå propositionen 1978/79:119,

57. att riksdagen beträffande särskilt forskningsbidrag till lärare vid före detta universitetsfilialer skulle avslå motionen 1978/79:2235 i denna del,

58. att riksdagen beträffande utbildningsbidrag till doktorander vid föräldraledighet med anledning av motionen 1978/79:2230, yrkandet 8, som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

59. att riksdagen beträffande kompensation för sjuklön m. m. som betalas från forskningsanslag med bifall till motionerna 1978/79:265 och 1978/79:917 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört,

dimensionering av forskarutbildningen

60. att riksdagen godkände de riktlinjer som i propositionen 1978/79:119 förordats om dimensionering av forskarutbildningen,

samverkan med FoU utanför högskolan

61. att riksdagen beträffande tilläggsdirektiv till FOSAM-utredningen skulle avslå motionen 1978/79:2232, yrkandet 1,

62. att riksdagen beträffande kontaktsekretariatens överföring till högskolan med avslag på motionen 1978/79:2230, yrkandet 9, godkände de riktlinjer som förordats i propositionen 1978/79:119.

63. att riksdagen godkände de riktlinjer för samverkan med FoU utanför högskolan som i övrigt förordats i propositionen 1978/79:119,

tjänsteorganisation

64. att riksdagen beträffande specialdestinerade medel för vissa universitetslektors forskning skulle avslå motionen 1978/79:2232, yrkandet 4,

65. att riksdagen beträffande flera tjänster för forskare och forskarstuderande skulle avslå motionen 1978/79:2233, yrkandet 4 i denna del,

66. att riksdagen beträffande forskningsmöjligheter för förste assistenter godkände vad som förordats i propositionen 1978/79:119.

67. att riksdagen beträffande förslag till ny tjänsteorganisation för högskolan skulle avslå motionen 1978/79:1887,

68. att riksdagen beträffande särskilda medel till kvinnliga forskare och

kvinnoforskning m. m. skulle avslå motionen 1978/79:2237, yrkandet 5 i denna del,

69. att riksdagen med avslag på motionen 1978/79:2233, yrkandet 4 i denna del, godkände vad som förordats i propositionen 1978/79:119 om tjänsteorganisation för forskning och forskarutbildning,

planerings- och ledningsorganisation

70. att riksdagen godkände de riktlinjer som i propositionen 1978/79:119 förordats om fakultets/sektionsindelning,

71. att riksdagen beträffande återgång till tidigare ordning för fakulteterna skulle avslå motionen 1978/79:204,

72. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:119 och med avslag på motionerna 1978/79:2215, yrkandet 1, och 1978/79:2234, yrkandet 10 i denna del, skulle anta det inom utbildningsdepartementet upprättade förslaget till lag om ändring av högskolelagen (1977:218) i vad avsåg 24 §,

73. att riksdagen beträffande bemyndigande för regeringen att i vissa fall besluta om särskild sammansättning av fakultets- eller sektionsnämnd skulle bifalla propositionen 1978/79:119 och avslå motionen 1978/79:2234, yrkandet 10 i denna del,

74. att riksdagen skulle anta det inom utbildningsdepartementet upprättade förslaget till lag om ändring av högskolelagen (1977:218) i vad avsåg 16 och 23 §§,

75. att riksdagen beträffande regler om handledarnas medverkan vid antagningen av forskarstuderande skulle avslå motionen 1978/79:2230, yrkandet 6 i denna del,

76. att riksdagen beträffande försöksverksamhet med utvärderande vetenskapliga nämnder skulle avslå motionen 1978/79:2232, yrkandet 2,

samspel forskning-grundutbildning

77. att riksdagen godkände de riktlinjer som förordats i propositionen 1978/79:119 om samspel forskning-grundutbildning,

vissa medelsanvisningar

78. att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:100 och 1978/79:119 till Utbildningsbidrag för doktorander under nionde huvudtiteln för budgetåret 1979/80 anvisade ett förslagsanslag av 59 735 500 kr.,

79. att riksdagen beträffande medelsanvisningar till samhällsriktad forskningsinformation, "överbyggande" kurser samt påbyggnadsutbildningar med avslag på motionen 1978/79:2230, yrkandet 5, godkände vad som förordats i propositionen 1978/79:119,

80. att riksdagen med anledning av propositionen 1978/79:119 samt med avslag på motionerna 1978/79:2235 och 1978/79:2237, yrkandet 5, båda motionerna i denna del, till Vissa kostnader i samband med forsknings/forskarutbildningsreform under nionde huvudtiteln för budgetåret 1979/80 anvisade ett reservationsanslag av 15 587 000 kr.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande utredning om regional anknytning av forskning och högre utbildning av Claes Elmstedt, Sven Johansson, Gösta Karlsson och Thorsten Larsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2232, yrkandet 6 i denna del, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

2. beträffande utredning om sekretariatets för framtidsstudier verksamhet och organisation av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som ansett att utskottet under 11 bort hemställa

att riksdagen beträffande framtidsstudiesekretariatets organisatoriska ställning med bifall till motionen 1978/79:2234, yrkandet 4, samt med avslag på propositionen 1978/79:119 och motionerna 1978/79:2215, yrkandet 4, och 1978/79:2232, yrkandet 5, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande ombildning av sekretariatet för framtidsstudier till en delegation under FRN av Claes Elmstedt, Sven Johansson, Gösta Karlsson och Thorsten Larsson (samtliga c) som ansett att utskottet under 11 bort hemställa

att riksdagen beträffande framtidsstudiesekretariatets organisatoriska ställning med bifall till motionen 1978/79:2232, yrkandet 5, och med avslag på propositionen 1978/79:119 och motionerna 1978/79:2215, yrkandet 4, och 1978/79:2234, yrkandet 4, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

4. beträffande kvalitet i universitetsutbildning och forskning av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som ansett att utskottet under 14, 15 och 16 bort hemställa

14. att riksdagen beträffande uttalande om kvalitet i skolan med bifall till motionen 1978/79:2222, yrkandet 1, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

15. att riksdagen beträffande uttalande om kvalitet i lärarutbildningen med bifall till motionen 1978/79:2222, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

16. att riksdagen beträffande uttalande om ledningen av arbetet vid universitetet med bifall till motionen 1978/79:2222, yrkandet 3, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

5. beträffande ett samlat åtgärdsprogram för att stimulera intresset för naturvetenskap och teknik bland barn och ungdom av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Lars Gustafsson, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh och Torsten Karlsson (samtliga s) som ansett att utskottet under 32 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:2230, yrkandet 4, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,

6. beträffande bidrag ur arbetarskyddsfondens kapitalbehållning till arbetstagarorganisationernas forskning av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som ansett att utskottet under 36 bort hemställa

att riksdagen skulle bifalla motionen 1978/79:2234, yrkandet 3, samt avslå propositionen 1978/79:119 och motionen 1978/79:2237, yrkandet 5 i denna del,

7. beträffande allmän behörighet till forskarutbildning av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som ansett att utskottet under 40 bort hemställa

att riksdagen skulle bifalla motionen 1978/79:2234, yrkandet 9, och avslå propositionen 1978/79:119,

8. beträffande mellanexamen inom forskarutbildningen av Claes Elmstedt (c), Ove Nordstrandh (m), Sven Johansson (c), Gösta Karlsson (c), Hans Nyhage (m) och Thorsten Larsson (c) som ansett att utskottet under 46 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2232, yrkandet 3, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförts,

9. beträffande kontaktsekretariatens överföring till högskolan av Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Lars Gustafsson, Roland Sundgren, Helge Hagberg, Lennart Bladh och Torsten Karlsson (samliga s) som ansett att utskottet under 62 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2230, yrkandet 9, och med avslag på propositionen 1978/79:119 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförts,

10. beträffande komplettering och särskild sammansättning av fakultets- eller sektionsnämnd av Ove Nordstrandh (m) och Hans Nyhage (m) som ansett att utskottet under 72 och 73 bort hemställa

72. att riksdagen med bifall till motionerna 1978/79:2215, yrkandet 1, och 1978/79:2234, yrkandet 10 i denna del, samt med avslag på propositionen 1978/79:119 skulle anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring av högskolelagen (1977:218) i vad avsåg 24 §,

73. att riksdagen beträffande bemyndigande för regeringen att i vissa fall besluta om särskild sammansättning av fakultets- eller sektionsnämnd med bifall till motionen 1978/79:2234, yrkandet 10 i denna del, skulle avslå propositionen 1978/79:119,

11. beträffande försöksverksamhet med utvärderande vetenskapliga nämnder av Claes Elmstedt (c), Ove Nordstrandh (m), Sven Johansson (c), Gösta Karlsson (c), Hans Nyhage (m) och Thorsten Larsson (c) som ansett att utskottet under 76 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:2232, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförts.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! De förslag som riksdagen nu skall ta ställning till gäller dels formerna för en samlad och långsiktig forskningsplanering från statsmakternas sida, dels vissa reformer i forskarutbildningen.

De här förslagen är en del av den upprustning av forskningen och forskningens resurser som på regeringens initiativ har inletts i vinter. På utbildningsdepartementets område rör det sig om resursförstärkningar på ca 110 milj. kr.

Utbildningsutskottet har alltså haft att behandla en rad omfattande förslag på forsknings- och högskoleområdet. Jag vill passa på detta tillfälle att uttala min uppskattning av utskottets noggranna arbete. Särskilt glädjande är det att detta arbete kunnat ske under en så betydande enighet. Jag har också med tillfredsställelse noterat att regeringens förslag i denna proposition blivit väl mottagna också på andra håll. Jag tänker bl. a. på TCO, vars styrelse givit förslagen ett gott betyg. Det finns alltså en betydande enighet i frågor som rör svensk forskningspolitik – det tror jag har ett stort värde när det gäller ett för vår framtid så väsentligt område.

Vi är alla medvetna om forskningens betydelse för samhällsutvecklingen. Vi vänder oss ofta till forskarna för att få hjälp när vi står inför besvärliga problem. Men vi är också medvetna om att det ofta tar lång tid innan säkra och entydiga svar kan ges. Det är *ett* av motiven för en mera långsiktig planering. Vi vet också att forskarna inte alltid finner svaren på våra frågor. Kanske de inte är gripbara för det rationella tänkandet, kanske våra förväntningar om säkra, entydiga och praktiskt tillämpbara resultat är orealistiska. Men det är ändå värdefullt att få ett problem belyst utifrån olika perspektiv med de krav på språklig stringens och logisk skärpa som den vetenskapliga metodiken förutsätter.

En aspekt som gäller båda de problemområden som nu behandlats är nödvändigheten av att upprätthålla en hög kvalitet inom såväl forskningen som utbildningen. Det är uppenbart när vi vet hur stor betydelse konkreta forskningsresultat har liksom de råd som forskare ger i olika beslutssituationer. Det torde inte vara alltför djärvt att påstå, att det är bättre med ingen forskning alls än med dålig forskning – en sådan ger falska förutsättningar för beslut och åtgärder och frestar lätt den ansvarige att lämna ifrån sig väl mycket av ansvaret.

Utvecklingen under 1960- och 1970-talen har inneburit en kraftig utbyggnad och förstärkning av universitets- och rådsforskningen även om vi haft viss stagnation under senare delen av 1970-talet. Två nya universitet – i Umeå och Linköping – har etablerats. Forskningsrådets strategiska betydelse när det gäller förnyelsen inom forskningen om samordningen mellan starkt specialiserade discipliner har bestyrkts i många sammanhang. Till detta kommer att något helt nytt växt fram, något som skapat viss förvirring, handfallenhet och i viss mån även skepsis. Jag syftar på den sektoriella forskningen.

Åtskilligt av denna verksamhet är nämligen snarare utvecklingsarbete än forskning i traditionell mening. Detta att man inom en viss sektor –

naturvården, skolan, trafiksäkerhetsarbetet, livsmedelshygienen eller socialpolitiken – tar forskningen i sin tjänst är i och för sig naturligt och ett glädjande tecken på tilltro till forskningens möjligheter. Men det har också skapat vissa problem. De organisatoriska och anslagsmässiga formerna är högst skiftande. Det bör de säkert också vara med hänsyn till de vitt skiftande förutsättningarna och behoven. Men splittringen kan också vara förvirrande. För riksdagens del finns det ingen möjlighet att i samband med behandlingen av budgeten göra en samlad bedömning av forskningspolitiken. Eftersom denna FoU-verksamhet utgör en integrerande del av en viss verksamhet – t. ex. inom ett ämbetsverk – skall den givetvis heller inte brytas ut ur sitt sammanhang och betraktas som forskningspolitik i egentlig mening – trafikpolitik förblir trafikpolitik även om man utnyttjar forskning i stor omfattning. Men det finns ändå vissa aspekter som är väsentliga i ett övergripande forskningspolitiskt perspektiv.

Ett sådant problem gäller frågan om *var* sektorsforskningen lämpligen bör utföras – inbyggd i den beställande och finansierande myndigheten själv, inom universitet och högskolor eller i särskilda forskningsinstitut. Ett annat problem gäller forskningens inriktning och forskarutbildningen – en adekvat utbildning är ju en förutsättning för att den sektoriella FoU-verksamheten skall bli framgångsrik. Det hjälper inte hur mycket pengar riksdagen än anslår till exempelvis energiforskning om det inte finns några utbildade forskare.

Det är alltså ett faktum att vi i Sverige ännu år 1979 saknar en samlad och långsiktig planering av forskningen. Vi har inte heller några effektiva instrument för en sådan.

Det är märkligt nog riksdagen som tagit initiativet till den utredning som resulterat i föreliggande regeringsförslag. En framstöt om en utredning – f. ö. från liberalt håll – gjordes i riksdagen 1972 i samband med att forskningsrådsutredningen tillsattes. Två år senare tog jämviktsriksdagen ett majoritetsbeslut innebärande krav, att regeringen skulle låta utreda möjligheten att få en mera samlad och långsiktig politik på det här området.

Forskningsrådsutredningen, som fick uppdraget, fann att den enda möjligheten består i att *regeringen* påtar sig uppgiften att åstadkomma överblick. Det kan nämnas att det då förekommit tankar om att riksdagen skulle inrätta ett särskilt forskningsutskott. Utredningen föreslog att regeringen vart tredje år skulle lämna en femårig FoU-plan till riksdagen, vilket skulle innebära att vi fick en rullande långtidsplanering.

Frågan om hur detta arbete organiseras inom regeringen är knappast ett förstahandsintresse för riksdagen, men det finns ändå skäl att något beröra frågan. Den lösning som har prövats i flera stater på senare år, att inrätta ett särskilt forskningsdepartement, har avvisats både av utredningen och av flertalet remissinstanser. Det är inte lämpligt om ens möjligt att rycka loss FoU-frågorna från de enskilda departementen. Samordningen måste ske på annat sätt.

Det finns skäl att stryka under, att det inte är någon lätt uppgift att presentera en aktuell lägesbeskrivning och en samlad och långsiktig plan för landets hela FoU-politik. Det departementala ansvaret för forskningsråden

och universiteten är delat på flera departement. Men än svårare är det att få ett grepp om den sektoriella forskningens omfattning, inriktning och behov, eftersom den berör snart sagt varje departement. Även om alla regeringsbeslut fattas kollektivt förutsättes att de enskilda departementen arbetar med stor självständighet. Det finns också brister i FoU-statistiken som det tar tid att reparera. Men det är klokt att inte nu rusa i väg och starta en statistikproduktion som är onödigt omfattande.

Forskningsrådsutredningen föreslog att utbildningsdepartementet skulle få det övergripande ansvaret för arbetet med en regeringens FoU-plan. Denna bedömning har rönt en samfällid anslutning, så även inom regeringen själv. Jag är som redan nämnts väl medveten om svårigheterna. Det finns därför skäl att starta med viss försiktighet och pröva sig fram med ledning av de erfarenheter som upprättandet och behandlingen av en första FoU-plan ger.

Dessa allmänt framförda önskemål om en bättre och långsiktigare planering av vårt lands forskningspolitik får dock inte leda till en total planering av *all forskning*. Ramarna måste vara vida och möjligheterna till nya och okonventionella initiativ från enskilda forskare eller grupper måste vara goda. Men det är å andra sidan rimligt att den som har det politiska ansvaret – ytterst riksdagen – får en bättre överblick över det splittrade FoU-fältet och bättre möjligheter till samlade långsiktiga prioriteringar.

I den forskningspolitiska debatten under senare år har frågor om bl. a. information, samhällets inflytande över forskningen och möjligheterna till tvärvetenskaplig samverkan varit centrala. Eftersom vi i vårt land sökt lösa en del av de problemen på ett internationellt sett ovanligt sätt – genom att inrätta ett särskilt organ – vill jag ägna de frågorna någon uppmärksamhet.

Forskningsrådsnämnden, FRN, som inrättades i samband med forskningsrådsreformen för två år sedan, har genom sin sammansättning och sina uppgifter en särställning inom forskningssystemet. Den utgör redan i dag en mötesplats för riksdagen, forskningssystemet och de fackliga organisationerna. Som regeringen anmält för riksdagen kommer FRN:s breda förankring att ytterligare understrykas genom att även kommunerna, landstingen och SAF bereds plats i nämnden.

FRN:s huvuduppgift och allmänna roll har nära samband med en av huvudtankarna i forskningspropositionen. FRN skall genom initiativ och finansiellt stöd till angelägen forskning nå tvärs över disciplin- och ämnesgränser, bidra till ökat sammanhang, ökad långsiktighet i prioriteringar och planering och ökad överblick i det starkt sektoriserade FoU-systemet.

Uppgiften är ingalunda enkel. FRN är inte en styrelse över forskningsråd och sektorsorgan. Resultaten måste nås genom samarbete med andra FoU-organ, genom gemensamma finansiella insatser och med bevarad pluralism i systemet. Omfattningen av FRN:s ansvarsområde kommer att kräva stora insatser både planeringsmässigt och finansiellt. Det är därför angeläget att forskningsråden och sektorsorganen tar till vara de möjligheter till ökad samplanering, samfinansiering, förnyelse och optimering av insatserna som FRN kan erbjuda.

Forskningsrådsnämnden får i och med dagens beslut flera nya uppgifter. Vid sidan av ansvaret för framtidsstudier och allmän, samhällsinriktad forskningsinformation ges nämnden ett ansvar också för finansiering av dyrbar vetenskaplig utrustning. Till dessa mer permanenta uppgifter kommer flera utredningsuppdrag, bl. a. om statistik och information på forskningsområdet.

De reformer beträffande forskarutbildningen som föreslagits i propositionen bygger på förslag av forskarutbildningskommittén. Denna tillsattes i en tid då den starkt växande rekryteringen uppfattades som det allvarligaste problemet. Detta kom att prägla både direktiven och utredningens arbete. Vi kan nu, när problembilden ganska radikalt ändrat karaktär, beklaga detta. Det är nu inte de kvantitativa problemen som står i förgrunden, utan de kvalitativa. Den starka ökningen av antalet studerande har avtagit och i vissa ämnen reducerats kraftigt eller i det närmaste upphört – och det är verkligen ett problem. Antalet närvarande studerande har hållit sig på en anmärkningsvärt stabil nivå, medan antalet avlagda examina minskat kraftigt. Det är här det allvarligaste problemet finns. Förklaringen finns säkerligen att söka i en kombination av olika förhållanden: rekryteringen, undervisningens uppläggning, handledningens utformning, de studiesociala förhållandena samt forskarutbildningens meritvärde, som i sin tur naturligtvis påverkar både rekryteringen och önskan att snabbt bli klar med studierna.

En utvärdering av 1969 års forskarutbildningsreform skulle ha gett ett säkrare underlag för en bedömning av på vilka punkter insatserna i första hand måste sättas in. De förbättringar som nu föreslås är inte särskilt genomgripande, men de bör tillsammans bidra till en klar förbättring. De nya bestämmelserna om behörighet syftar till att bland ett bredare urval locka fram forskarbegåvningar som annars inte skulle ge sig in på denna utbildning – det gäller med andra ord att utnyttja den "forskarbegåvningsreserv" som säkert finns. Men det är också viktigt att inte med falska förespeglningar locka in människor på en lång och krävande utbildning som kan utvecklas till en börda eller ett personligt misslyckande. Det är därför motiverat att söka finna möjligheter till etappgångar. Vissa frågor får nu också vänta på en mer definitiv lösning genom förslag av lärartjänstutredningen.

Jag har tidigare i olika sammanhang – och senast i denna proposition – aviserat en prövning av meritvärdet av en forskarutbildning och hänvisat både till det sakliga värdet för tjänsten eller verksamheten i fråga och till stimulans-effekten på rekryteringen. Med utgångspunkt i denna förklaring och yrkandena i vissa motioner har utskottet enhälligt gett uttryck för samma uppfattning. Det är glädjande. Detta ställningstagande kommer att få betydelse för det arbete beträffande tjänstorganisation och uppgiftsfördelning inom olika yrkesområden som ständigt är mer eller mindre aktuellt. En prövning av forskarutbildningens meritvärde måste naturligtvis ta sin utgångspunkt i de krav som själva arbetsuppgiften ställer, men frågan måste också ses i det större perspektiv som utskottet antytt.

Dessa frågor om behörighet och meritvärde hänger intimt samman med innehållet och kvaliteten i den utbildning som dokumenteras i en examen.

Det är viktigt att kvalitetskravet hålls uppe och att bedömningen av t. ex. doktorsavhandlingar är någorlunda enhetlig. Men det vore mindre lyckligt om ett förstärkt meritvärde av doktorexamen skulle leda till förlängda studietider.

Det finns f. n. ett starkt intresse för forskning. Inte minst de fackliga organisationerna har ägnat forskningen stor uppmärksamhet på senare år. Detta har tagit sig uttryck i forskningspolitiska program och kurser för de egna medlemmarna. Det är med glädje som jag nu har kunnat medverka till att skapa bättre förutsättningar för ett aktivt deltagande i olika forsknings-sammanhang.

En ökad kunskap om vetenskapens metoder och ideal bland alla medborgare måste vara något värdefullt – det är det som motiverar den starka satsningen på information. Det kan bidra till en riktigare prioritering av forskningsinsatserna, det kan leda till en realistisk syn på forskningens möjligheter att lösa problem, till en kritisk hållning gentemot allehanda patentlösningar som ibland alltför ogenerat lanseras av alla slags charlataner, kanske rent av till en kritisk hållning gentemot de egna uppfattningarna och större vilja och förmåga till saklighet och objektivitet.

De ökade kraven på insyn och inflytande är i många fall berättigade. Men dessa krav måste paras med respekt för vikten av att ge forskarna faktiska möjligheter att ta egna initiativ. Den spontana nyfikenhetsforskningen måste ha ett rejält tilltaget utrymme. Det är ett samhällsintresse av högsta dignitet att vi har en fri, ifrågasättande forskning. En öppen, vital demokrati förutsätter detta och kan inte i längden förbli öppen och vital därförutan.

ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Den socialdemokratiska regeringen tillsatte under första hälften av 1970-talet ett antal utredningar för att skapa bättre förutsättningar för en aktivare forskningspolitik. Man tillsatte 1972 forskningsrådsutredningen, som fick tilläggsdirektiv 1975 i avsikt att effektivisera forskningsrådets arbete, bredda inflytandet över forskningen och förbättra regeringens och riksdagens beslutsunderlag inom forskningsområdet. Översynen av styrelsen för teknisk utveckling – STU – inom ramen för STU-utredningen hade liknande motiv. Tillkallandet av forskarutbildningsutredningen var uttryck för en vilja att på forskarutbildningsnivån fortsätta den demokratisering på utbildningsområdet som påbörjats inom grundskolan, gymnasieskolan och den grundläggande högskoleutbildningen.

De tre utredningar som jag nämnt lade fram sina slutbetänkanden under hösten 1977. Därmed skapades förutsättningar för en sammanhållen bred behandling av forskningspolitiska frågor i riksdag och regering. Förväntningarna på forskningspropositionen har varit stora bland forskare, politiker och forskningsintresserad allmänhet, då nu förutsättningar skapats för en samlad och övergripande behandling av de centrala forskningspolitiska frågorna.

Den proposition som så småningom presenterades – och som vi i dag har att fatta beslut om – motsvarade väl inte de förväntningar som man kunde ställa. I propositionen märks inte tillräckligt av medvetenhet eller vilja till handling i

den kritiska situation för svensk teknik och svensk industri där satsning på forskning är en nödvändig investering för framtiden. I stället för att visa prov på klara ställningstaganden och därmed en bestämd vilja att föra forskningspolitiken framåt hänvisar regeringen till fortsatt utredande och försöksverksamhet på många områden.

Vi inom socialdemokratin har alltid varit medvetna om att vi med fördjupade kunskaper och bättre teknik kan komma till rätta med många av dagens samhällsproblem. Vi har också lagt fram en hel rad förslag. Under våren 1977 lade vi fram förslag om förstärkningar till forskningsråden, om ökade bidrag för att ersätta och förnya tung vetenskaplig utrustning vid universitet och högskolor, om ytterligare 200 milj. kr. till riksbankens jubileumsfond, om åtgärder för att stimulera företagens forsknings- och utvecklingsverksamhet, om ökat stöd till uppfinnare samt om satsning på tre nya utvecklingsbolag i samarbete med kommuner och landsting. Men den borgerliga regeringen och riksdagsmajoriteten ansåg inte dessa satsningar vara nödvändiga utan avtog samtliga våra förslag. Hade man inte gjort detta, hade läget för forskningen varit betydligt bättre i dag.

Inom arbetarrörelsen pågår f. n. ett arbete på ett forskningspolitiskt handlingsprogram. En särskild beredningsgrupp arbetar med detta, och ett förslag kommer inom den närmaste tiden.

Vi har vid det betänkande som vi i dag skall fatta beslut om fogat två reservationer. När det gäller den första reservationen, som har nr 5, tycker vi att det är helt oförklarligt att utskottsmajoriteten inte gått med på vårt förslag. I årtal har alla som varit engagerade inom utbildningsväsendet, vi här i riksdagen, näringslivet m. fl., uppmärksammat problemet med det vikande intresset för naturvetenskap och teknik bland våra ungdomar. Det är därför enligt vår mening oförklarligt att vi måste reservera oss för att det åtgärdsprogram som regeringen uppdragit åt forskningsrådsnämnden att arbeta fram för information om forskning och vetenskap till barn och ungdom skall kompletteras med ett utbyggt stöd till Föreningen Unga forskare samt till andra föreningar som direkt når intresserad ungdom. Jag yrkar bifall till reservation nr 5.

Vår andra reservation gäller forskarutbildningsutredningens förslag att de kontaktsekreteriat som inrättats av STU för att främja kontakterna mellan högskoleforskningen och näringslivet skall överföras till högskolan och knytas till regionstyrelserna. Sekretariatens verksamhet skall i fortsättningen omfatta hela högskolan och rikta sig till alla delar av samhällslivet. I vår reservation nr 9 följer vi helt upp forskarutbildningsutredningens förslag. Propositionen, liksom majoriteten av utskottet, är med på en överföring till högskolan men anser att sekretariatet skall underställas högskolestyrelserna i stället för regionstyrelserna.

Vi anser att det är viktigt att företrädare för de allmänna intressena har majoritet i den styrelse som kontaktsekreteriatet skall underställas. Allmänintressena är i majoritet i regionstyrelserna – däremot inte i högskolestyrelserna. En viktig uppgift för sekretariatet är att förmedla information och kontakter såväl till som från institutionerna. Vi anser att regionstyrelserna

äger en större kännedom om näringsliv och förhållanden inom *hela* högskoleregionen, varför det för denna viktiga kontaktverksamhet också är en fördel att kontaktsekretariaten underställs regionstyrelserna.

I vissa regioner, exempelvis den norra, där avstånden är stora mellan enheterna, bör man praktiskt kunna lösa det så, att man har kontaktsekretariat i såväl Umeå som Luleå. Det kan också vara lämpligt, då forskningsprofilen är olika på dessa båda högskolorter. Det är också naturligt inte minst med tanke på att Luleå har teknisk högskola och att man har ett väl fungerande sekretariat under STU.

Jag vill med detta yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen 9.

Utbildningsminister Wikström framhöll den ökade satsning som man gör på forskning under nästa budgetår. Det skrivs också i massmedia en hel del om detta. Men om man närmare tittar på den satsning på forskning och utveckling som totalt sett sker finner man att den inte är så framstående. Jag vill med stöd av statistiska centralbyråns senaste jämförelse mellan utfallet av budgetpropositionerna under olika år peka på att i procent av budgetpropositionen minskar resurserna nästa år jämfört med innevarande år. Förhållandet är detsamma om man ställer forskningsinsatserna i förhållande till bruttonationalprodukten. Jag tror att jag kan instämma i de suckar som hörs från högskolorna, från många institutioner och forskare över att de hittills inte märkt någonting av de storstilade satsningar som man säger skall komma nästa budgetår.

Herr talman! Jag vill med det anförda än en gång yrka bifall till reservationerna 5 och 9 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

På förslag av tredje vice talmannen beslöts att kammarens förhandlingar skulle fortsättas kl. 19.30.

§ 6 Anmälades och bordlades

Motion

1978/79:2717 av *Göthe Knutson m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:219 om ett ökat anslag till internationellt utvecklingssamarbete budgetåret 1979/80

§ 7 Anmälades och bordlades

Justitiekottets betänkande

1978/79:39 med anledning av propositionen 1978/79:182 om försöksverksamhet med s. k. kontraktsvård av narkotikamissbrukare som har begått brott jämte motioner

Lagutskottets betänkanden

1978/79:23 med anledning av propositionen 1978/79:183 om ändring i arrendelagstiftningen jämte motioner

1978/79:24 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Nr 157

Måndagen den
28 maj 1979

*Meddelande
om frågor*

Försvarsutskottets betänkande

1978/79:27 om uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Trafikutskottets betänkande

1978/79:22 med anledning av propositionen 1978/79:100 såvitt avser anslaget till Transportstöd för Gotland jämte motioner

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1978/79:39 med anledning av propositionen 1978/79:175 med förslag till lag om jämställdhet mellan kvinnor och män i arbetslivet, m. m. jämte motioner

§ 8 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 28 maj

1978/79:576 av *Georg Andersson* (s) till socialministern om viss försöksverksamhet i Vilhelmina kommun med samordning av socialvård med hälso- och sjukvård:

I Vilhelmina har sedan budgetåret 1973/74 bedrivits en praktisk försöksverksamhet beträffande samordning av socialvård med hälso- och sjukvård. Projektets syfte är att tillämpa helhetssynen i en utveckling av socialt och medicinskt arbete i främst glesbygdsområden.

Arbetsgruppen för översyn av socialstyrelsens organisation ställer sig avvisande till en permanentning av detta projekt i socialstyrelsens regi.

Mot denna bakgrund ber jag att till socialministern få ställa följande fråga:

Avser regeringen att vidta åtgärder för att garantera en fortsättning av det forsknings- och utvecklingsarbete som ingår i Vilhelminaprojektet?

1978/79:577 av *Eivor Marklund* (vpk) till jordbruksministern om konstgödseltillverkning i Norrbotten:

Enligt uppgift överväger regeringen förbud mot användning av kadmium. Med hänvisning till svårigheterna att tillräckligt snabbt få fram gödningsmedel utan de importerade kadmiumhaltiga råvaror som nu används skall dock användning av kadmium vid framställning av gödningsmedel undantas från förbudet.

Mot bakgrund av samstämmiga forskningsresultat om kadmium som orsak till njur- och skelettskador liksom andra hälsorisker, samt risken att kadmiumhaltiga gödningsmedel på sikt gör åkermark obrukbar, torde det vara ett starkt jordbruksintresse att förbudet mot kadmium med det snaraste fås att omfatta även kadmium i gödningsämnen.

Vpk har vid ett flertal tillfällen visat på förutsättningarna för konstgödsel-tillverkning i Norrbotten, baserad på råvaror som finns i länet. Med nu framkomna nya uppgifter finns det skäl att till jordbruksministern ställa frågan:

Vad avser jordbruksministern att göra för att med utgångspunkt i jordbrukets intresse av ett bra och miljövänligare gödningsmedel få fram ett beslut om konstgödsel-fabrik för tillvaratagande av råvaror i Norrbotten?

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 17.52.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert